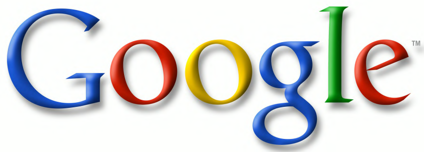

Google

1817
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

[redacted]

Af JONAS DAHL er tidligere udkommet:

CARGADØR SAHL . . . . *4de Oplag.*
PAA GAMLE TOMTER . . . . . *3die Oplag.*
BEDSTEMORS FORLOVELSE . . *4de Oplag.*

Anton

JONAS DAHL

BRODER PEDER

ELLER

VERDENS LØN

FORTÆLLING

TREDJE OPLAG

KRISTIANIA OG KJØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
1910

CENTRALTRYKKERIET, KRISTIANIA

I.

En snau Mils Vej udenfor det faste Land laa en hel Klynge med bebodde Holmer.

Fra Land saa det ud som en eneste sort Stribe i Horizonten. Som om alt hang sammen. Men det var nok alt andet end saa derude. Mellem utallige Holmer blinkede utallige smale Sund, strømfriske og salte.

Dernede svansede Torskene sig værdigt frem. Og endda længer nede krøb Hummeren og lurede, mellem de store, brune, glinsende Tareblade. Af og til kneb den en mer end almindelig torsket Torsk i sine Tænger, og af og til fandt den sig en død Sild.

For i de samme Sund seg Sildestimerne sanseslø̸se ind for at gyde.

Men oven over Sjøspeilet laa Øybuen og lurede paa dem alle tre — og han var Basen, baade i figurlig og virkelig Forstand.

Torsk og Hummer og Sild gik Haand i Haand i hans Tanker Aaret rundt.

Der var altsaa nok at leve af for Øybuen. Hver og en havde desuden i Ungdommen »foret« fra England og set hele Verden. Og de faa, som havde havt Vid til at lægge sig noget tilbedste, sad nu hjemme som Jordeiere og Lodser og Notebaser.

Jordbruget var heller ikke for Katten derude i Saltraaket, for Græsset var saa godt og Sauerne saa store og fede, at de var navngjetne lang Leid.

Lodserne og Notebaserne var nok navngjetne lang Leid de og. Slige Sabber som Halvard Sund og Kvalviken de var nok ikke gode at maale sig med, hverken ved Auktionsbordet eller Drikkebordet. Øl og Dram, eller »Almueven med Tillæg« som de kaldte det, dem forstod de at haandtere ligesaa godt som Nøter og Teiner.

Det blev altid sagt, at der var 365 Øer i denne Øgruppe — en for hver Dag i Aaret. Men der var vel ingen som havde talt dem saa nøie, baade smaat og stort.

Den største hedte Kirkøen; for paa den

laa den hvide Annekskirke og skinte længer end langt.

Litleper Rygge — inde fra Fastlandet — var med Farfar sin til Kirke der ude. For Moster hans skulde brurviges til sjelve Halvard Sund sin Søn.

Sky og stille, men med et Par svære, runde, glinsende Øine hang han Farfar sin i Hælene; for slig Staak og Larm foran Guds Hus havde han aldrig set. Folk var mer aftæmmet derinde paa Fastlandet. Men her skraalte de; og drak og lo. Og Halvard Sund og Kvalviken førte Kommandoen.

Præsten sneg sig sagtmodig og blyg forbi dem; og Farfar var ligesaa stilfarende og forlegen, for han hørte til de stille i Landet.

Og eftersom de var lige stilfarende begge to, saa havde den nye Præsten valgt gamle Per Rygge til Medhjælper. Og som saadan luskede han ind i Sakristiet. Og efter ham Litleper.

De to stilfarende stak Hoderne sammen. Præsten kjendte jo ikke endnu disse Baserne, for de gik i Almindelighed hverken »til Kros eller Kjerke,« som de sa' derude. Men desmer Medhjælperen fortalte, desmer stak Præstens Overlæbe en liden myndig og fast Spids ned.

Imens vimsede Klokkeren frygtsom ud og ind. Han kjendte Folket sit og vidste, at et sligt Bryllup vilde give baade rigeligt Offer og rigelig Ærgrelse.

Og ganske rigtig. Han havde ikke før begyndt paa: »O Ægtestand! Du høyst lyksalig est,« før nogen Kapseilere stak ud oppe fra Lemmen.

To-tre Galninger havde drukket og væddet paa, at de skulde tage Tonen fra Klokkaren. Og det gjorde de, saa det forslog.

Klokkeren var færdig til at sprække, af Sinnè; og Brudefølget af Latter.

Saa var det Præstens Tur. Lavmælt og ligetil begyndte han, og langt var han ikke kommen, før Kvalviken og Halvard Sund overdøvede ham.

Dette var ikke planlagt. Langtfra. Men de sad paa første Bænken. Og de var saa passelig fulde, at de tænkte høit og meddelte sine Tanker til hinanden.

Præsten harked og hosted, ligesom for at varskue.

Men de var ikke vant til at falde af for nogen de to. Saa de laa roligt an som før og lod Passiaren skure videre for Bagbords Halser.

Da sænkede Præstens Overlæbe sin myndige Spids; en let Rødme flammede over hans Tindinger; han gjorde to-tre Skridt mod Alterringen, saa han kom dem lidt nærmere — og sagde fast, men roligt og uden at hæve sin Stemme:

»Nu tier dere — — eller saa tier jeg — — og her blir ingen Brudevielse af.«

De to lyksalige saa godmodigt paa hinanden.

Men de var fremdeles lige usaligt tilbøielige til at tænke høit. Derfor sa' Kvalviken, saa hele Forsamlingen hørte det:

»Veid du ka, Halvard! Det var sandelig meg møgje te Præst, som hadde Mod te lægga seg ud med to saad'ne Sabbar som meg og deg . . .«

»Stille!« sa' den lille, myndige Mund — — og tiede saa selv stille en lang Stund, før den fortsatte og fuldførte hele den hellige Handling — ganske uforstyrret.

Men Klokkaren, han skulde faa det att, tænkte de unge. For — — som sagt — — Even Sund havde raabt: »Kem gjer en Dale', saa tege me Sangen ifraa Klokkaren.«

Og Osmund Vigjaa havde vaagt Dalaren.

Ikke før begyndte Klokkeren igjen:

»De knælede med Ja mod Ja . . .« før Galningerne paa Lemmen satte i en Gang til, og endda værre end sidst. Klokkeren skreg sig baade rød og sint og hæs; men de blev Baser paa ham, saa hele Almuen kniste eller forfærdedes.

Da gik Præsten i Kordøren, ikke i Sinne som Moses med Stentavlerne, men ganske lunt og overlegent. Han løftede Haanden op mod Lemmen og sa':

»Vel er jeg selv ingen Sangfugel, men saa meget forstaar jeg da, at idag var Sangen rispende galen. Og jeg synes bitterlig Synd paa den Brud, som skal blive viet under slig elendig Sang. Men hun faar nu ha det saa godt, Stakkar. Der er ingen Raad med det . . . Skulde det derimod ske op igjen, saa skal jeg tale et Ord med dere Galninger deroppe.«

»Det skal me to gjera straks,« raabte Halvard Sund, forarget paa sin Datters Vegne, til Kvalviken. Og begge Baserne tumlede harme ud for at skamslaa dem.

Men bagefter ruslede Almuen og mumlede:

»Nei, du Hændesløisa! Tænk, at den litle Ma'en var saa møgje te Præst, du!«

Og saa rusled de bortover Knauser og Stier. Første Maalet for Ruslingen var Sund. Og andre Maalet var Bryllupsbordet, hvor første Ret var Risengrød med Sukker og Kongerøgelse paa.

Litleper Rygge gik og holdt Farfar i Haanden. De gik hver i sine Tanker; endelig sa' Farfar stilfærdigt: »Forstod du det, Litlefar, at Præsten han va' stærkare end begge de svære Basane?«

Der kom ikke noget Svar, før Litleper efter en god Stunds Vandring, brød ud:

»Eg vil verta Præst eg og, Farfar.»

Og der var en hellig Glans i de svære, runde Barneøine.

Gamleper strøg blidelig Gutten over det solblegte Hode. Han havde selv ikke større Ønske og Haab. Gutten hedte jo efter Farfar og holdt til hos Farfar, næsten mer end hjemme.

»Ja, du skal bli en Guds Præst du, Litlefar,« sa' den Gamle og smilte ud over Sund og Hav ved Tanken.

For den Tanke smagte endda bedre end Kongerøgelse paa Risengrøden.

II.

Det er turre Veie og turre Tider,
og Nordenvinden i Hjertet svider.
»Ja — det verte ikje godt,« siger gamle Per,
»før det vonde kjeme ner.«
Og Lisa lægger til: »Me lyde venta, te dess
han Vorherre vil plokka sine kvide Gjæs.«

Men se Stormen stilner, og Himlen graaner;
da glædes Mænder og kloge Kaaner.
Og saa tar det til at yre fra Himlens Rund
og fra Havets dybe Bund.
Nu blinker det af Sildestim i Sund og i Sjø.
Aa, du vélsigna, gamle, gode Sildasnø.

Som en Unggut Per mellem Laget vagger
og ror og slider i Not og Kagger.
Og sin Sildehyre rask finder Lisa frem
og støvler fra sit Hjem;

mens Litleper snur Næsen mod den
nærmeste Bugt
og snuser ind den nystegte Sildelugt.

Og som Sneen falder i Filler bløde,
sner Silderispen paa Kinder røde.
Og det flammer ifra Lys, plantet ned i Salt,
over Iver overalt.
Og Kjærringerne damper med sin Kaffekop
omkap,
og Jenten truer Gutten med en Sildeklap.

Ja det sner fraoven og sner franeden,
lig Edderdun, som vil lune Reden
for de Mennesker, som bor mellem Holmer
graa,
og som plasker med de smaa
lig Edderfugl i Fjæren, halvt paa Land,
halvt paa Sjø,
og stoler paa sin Sild og sin Sildasnø.

Der stak et Næs op nordom Byen. Med Fjorden indenom og Havet udenom. Fladt og aabent som selve Sjøen.

Vind og Veir slog sammen over Næsset,

saa Folket fik Form efter Veiret, akkurat som de faa krøgede Rognetræer.

Næsbuen gik efter Veiret, klædde sig efter Veiret, skreg efter Veiret; for han talte ikke, han skreg. Og han aad og drak efter Veiret; ringt, men varmt som Torvglør.

Han trang vel om det, for selv var han vaskald som Veiret; vaskald baade at se paa og at ta i; baade paa Land og i Baad. Var det ikke Regn og Rusk, saa var det Skjøskvæt. Det var om ham Folket længer ind foragteligt sa', at han »trivdes ikje, med mindre han vart vaade i Sædet.«

Paa Land var det smaat Stel. Lyng og Stein; Myrvand og Aur. Smaa vastrukne Hus og Udhus. Raggede Øg, skidne Kjør og pjuskne Smaler. Høns som foredes med Fiskeaffald, saa Æggene maatte lures paa Byfolkene med Løgn og Fanteri.

Men en Guds Velsignelse af vild Vadefugl, som ingen ænsed. Ænder og Ringgjæs og Graagjæs; Spover og Heilo og Bekkasiner.

Folket var stilfarende og forsigtigt og gik ikke med Skillingen mellem Fingrene. Leveviset var tarveligt og nøisomt baade for Folk og for Fæ. Jordeplekage op og sur Melk

imente. Om Hestene sa' Folk inde i Byen, at de aad Sagflis og Høvelspaan, og at de til Gjengjæld kvitterte Panelingsbord og tretoms Planker.

Og naar gamle Peder Rygge om Søndagen kom fra Kirken eller de haugianske Forsamlinger, saa var det ikke nok, at han trak den gode Vadmelstrøien af og nøiede sig med at sidde i Skjorteærmerne Resten af Søndagen, men han byttede forsigtig Buksen og Vesten ogsaa.

Knud, hans Søn, var ham baade til Stolthed og Forargelse, for han gik tilsjøs og fik flotte Vaner. Og da Knud karede sig frem, over Styrmandseksamen, og lærte mer end Tastadengelsk, endsige da han blev Skipper og kjøbte Hus i selveste nedre Strandgaden inde i Byen — da gik det rent rundt for den gamle paa Rygge, saa det var bare godt, han fik dø.

Noget af det sidste han gjorde, var at stryge Litleper blidt over det lysluggede Hode og sige mygt:

»Eg e' saa gla'e, atte du . . . ska' verta Præst, Litlefar. Tænk, kor stort!«

Han grov efter noget under Hovedgjærdet.

»Se her ska' du se .... eg har lengje lagt tilsides noge' og tænkt paa dette .. at .. at .. eg vilde kosta Kappen og Kragen din ..... Det er nok dyre Sager, høire eg .... ska' væra saa paa Lag tredeve Specidala ... men det gjenge alt, naar en bare har Ved te spara ..... Se her Far min! Gud velsigna deg! ...«

Folk i Byen syntes alligevel, at Skipper Knud Rygge var kniben nok. For de var ikke saa bange for at lade Skillingen rulle i nedre Strandgade. Og allermindst de unge Skipper- og Redersønner, naar de selv fik Skude og spankulerede i fremmede Havne, hvor ingen kjendte dem.

Den Nøisomhed og Sparsomhed, som ogsaa deres Fædre havde eiet, mens de endnu sad ude paa Lyngheierne, den havde bare været Dyd af Nødvendighed og var forduftet efterhvert som de fik Skillinger mellem Fingrene. Det var bare en sjelden Undtagelse, som beholdt Dyden, da den virkelig blev Dyd.

Da Skipper Rygge om nogen Aar prøvede at sidde hjemme og klare sig som Jægteeier

og Sildesalter, havde han ikke faaet flottere Ord paa sig. Han blev en af Undtagelserne.

Han vilde nok gjerne tjene; men han vilde nødig resikere noget; for tænk om han tabte.

Derfor stod han i Sjøstuen og kløde sig i Hodet med den ene Haand, mens han holdt Telegrammet i den anden. Han stirred aandsfraværende ud paa Vaagen og Skibene og dem, som rodde forbi. Han stirred paa de ensfarvede, grønne Vægge med den hvide Paneling under.

Men lige langt kom han.

Hans Jægteskipper var i Skudenæs for at kjøbe en liden Sildelast. Og nu havde de netop faat denne nymodens Tingen, denne Telegrafen. Det kunde saamænd vært vel saa godt at ha' vært den foruden; for den førte en bare op i Tvil og Ærgrelse.

«Her er saa rent fordobla med Begivenheder naa om Dagen,« mumlede han ærgerlig.

Veiret var godt og Middagsbordet stod dækt, baade med Blodpølse og Sødsuppe. Og Mor var blid som en Lærke, og begge Gutterne var friske og raske. Alt var godt, naar bare ikke denne Telegrafen havde sat en i Uleilighed.

I Telegrammet stod der nemlig, at Fisket syntes slut; og Prisen var voldsomt stigende. Og saa: »Skal jeg kjøbe? Svar straks.«

»Svar straks — — svar straks! — — — Svar sjøl straks din Slibenslask! — — Tror du det er saa let te disponera, som te seila etter Drafter, helle etter Nasen.«

Imellem begge Vinduer stod der et Bord med brun Voksdug over. Paa det fandtes den lille Lokalavis og et blaat Blækhus.

Der sank han ned, tog Pennen og tygged i Overenden. Ja, hvad skulde han saa svare.

»Knud kom naa og spis!« raabte Konen.

»Ti stilt og spis dokker, som ingen Ting har te tænka paa.«

Det var ikke mange Minutter, før han var oppe igjen og gik ud i Naborummet. Det var Sjøhussvalen med den aabne Traledør. Han lænede sig fortænkt udover Tralen, tyggede paa Pennen og spyttede i Sjøen.

I Tralen indenfor stod Konsul Kant og røgte sin Cigar. Og Knud Rygge spurgte forsigtig:

»Ka tru det var regtigst te gjøra?«

Konsul Kant lo og begyndte straks paa

den fine Mands protegerende Forelæsning for Opkomlingen paa Strandgaden.

»De er en forsigtig Mand De, Rygge. De kommer nok frem. De kunde passe i Frankrige De, hvor alle sparer. Ja, De har vel altid selv vært saapas i Frankrig, at De ved hvordan det der er. Penger — — Penger maa der til. Og arver en dem ikke, saa faar en værsgod samle dem selv. De gir en Tryghed og en Vækst i Velvære og Kultur, som ellers ikke naaes. Vor By og vort Land blir evig og altid fuldt af Parvenuer og Parvenukultur, fordi her ingen Penger er i Familierne. Tiltag og Tiltag og Tiltag og aldrig mer.«

Konsul Kant behagede at tale, som om han nogensinde skulde have sparet.

»Men paa den anden Side, ved De, saa gjælder det jo: Leben und leben lassen. Leben und leben lassen.«

Skipper Rygge maatte nu beskedent frem igjen med Spørgsmaalet sit:

»Ka tru det var det klogaste te gjøra?«

Konsul Kant lo og svarte:

»Min Mægler i Marseille sa' altid: pour gagner un thon, il faut hasarder une sardine. Det betyr paa Norsk: Bare kjøb De, Far!«

Rygge gik ind igjen til Voksdugen og skrev:

»Skipper Enoksen, Skudenæs. Kjøb ....«

Men saa kom Haanden op i Hodet igjen. »Her er saa fordobla med Begivenheder.« For hvilkensomhelst Pris gik det da sandelig ikke an at kjøbe. Da vilde Enoksens Hidsighed jo bare hidse de andre op og drive Prisen op.

Derfor skrev Rygge omsider videre paa sit Telegram:

»Kjøb ikke. Kjøber du, kjøber andre ...«

Nei sandelig om det var saa greit at vide hvad .... Voksdugen var kommen rent paa Skakke paa Bordet og Blækhuset lige ud paa Kanten. Han ordned det og tog sig sammen. Var der noget at tjene, saa var det jo leit ikke at være med. Og derfor føied han til: »Kjøber andre, kjøber du.«

Saaledes kom det Telegram, som den arme Enoksen — med sneede Storstøvler og dampende Aande — modtog i Skudenæs og vaggede ud i Stationsdøren for at tyde, til at lyde saaledes:

»Kjøb. Kjøb ikke. Kjøber du, kjøber andre. Kjøber andre, kjøber du.«

Han lo, Enoksen. Og de andre Jægteskiprene stak sine Næser over hans Trøie og

læste og lo de ogsaa. Storlo, til dess at Enoksen blev lidt harm og bandte paa, at han skulde nok kjøbe han.

Saa telegraferte han tilbage: »Send bare 200 Spc. til straks.«

Ja nu var det rigtig fordobla med Begivenheder. Men alligevel satte ikke dette Telegram Knud Rygge i Tvil, bare i Harme. Han havde netop samme Dag betalt Tagsten og Tømmermænd. For Hus paa Strandgaden maatte han ha; og det gamle Hus, han havde kjøbt, havde trængt megen Reparation. Og desuden havde han betalt Skolepenge for begge Gutterne. Denne Latinskolen var en forfærdelig dyr Indretning.

Og saa telegraferte den Slibenslasken: »Bare 200 Spc.«

Han var ikke saa længe om Telegrammet denne Gangen. Han kjølte sin Harme og skrev:

»Jeg sk.... ikke Penger, Far min.«

Begge Telegrammer gjorde lige stor Lykke; de gik Byen rundt, Slægt paa Slægt. Til Fryd for andre, men til Sorg for Ryggegutterne!

III.

Baade Mor og begge Gutterne stod i Tralen, endda at Nordenvind og Slud gufsed koldt indover dem. De var ikke saa kvepne; de var vant til det.

Og nedenunder i Baaden sad Far og Skipper Enoksen i Oljehyre og pladserte Kaffespandet under den ene Tofte og Kringlekorgen under den anden.

Det var deiligt, tænkte Gutterne, at de havde Kringlekorgen med sig selv, for ellers maatte de traske helt til Hammervigen med den udover Kvelden. Og det var en uhyggelig Tur. De maatte lige forbi Bybergløen, hvor en Mand netop havde hængt sig. Og de maatte forbi de berygtede »Rokkedreiere,« som skjeled stygt baade til deres Frygt og til deres Kringler, og som trampede med Fødderne efter dem, saa de sat paa Sprang

og hørte langt bag sig nogle haanlige, raa Stemmer, som raabte:

»Kringlevriar; din Kringlevriar!«

»Se saa; lad naa gaa Enoksen, Far. Og farvel med dokker!« Og Enoksen la' ud med Aarerne. De skulde til Saltehuset ude i Hammervigen.

Det var slaat bedre til med Fisket og Prisen var faldt. Jagt paa Jagt seg søklastet ind over Byfjorden og lod Ankeret klikkende falde foran alle Sjøhusene, som laa i Krans om alle Vaager og Viger.

Ogsaa Enoksen havde bragt Sild. Og nu skulde Ganingen gaa for sig. Paa Livet løst. Natten udover. Saa alt laa i Salttønder, før noget blev skjæmt.

»Fordobla med Begivenheder.«

Mor drog sig trallende ind i Sjøstuen med Peder og Svend. Peder nævntes altid først, endda han var to Aar yngre end Svend. Men han var stø, og Svend vilter og ustadig. Og han skulde bli Præst, men Svend — ja noget stort blev det ialfald ikke af ham. For han havde alt siddet igjen to Aar, saa han var i samme Klasse som Peder. Det eneste han kunde, det var at regne og skrive og tegne. Der var han

Bas, baade i Klassen og paa hele Skolen. Han maatte skrive Navn for alle i deres nye Bøger, Navn med Snirkler om og Snirkler under. Og han maatte tegne Billeder for alle — Haaret var rødt og krøllet, og hans Øine og Tanker og Mund var lige urolige. Bare Ansigtsudtrykket var altid et og det samme: svinepolisk.

Men han og hans blide undselige Bror kom svært godt af det indbyrdes. Misundelse var ikke at mærke, tvertom. Der var helst en gjensidig Beundring.

Peder hjalp Svend med Lekserne, saasandt han kunde hjælpes paa. Og Svend hjalp Peder med Næverne, om Gutterne paa Skolen kom ham for nær, eller om Gadegutterne i Øvregaden raabte efter ham: »Se han med Ku-augene!«

Der var ikke mer Misundelse mod Peder for hans gode Karakterbog, end at Svend næsten havde det som et muntert Mundheld mod ham:

»Ka har du igjen for de gode Karakterane dine?«

Mor drog ind i Sjøstuen med dem. Og begge Gutterne tog rent selvfølgelig Plads ved den brune Voksdugen.

For de vidste, der vanked noget, straks Far var borte. Moren var af baade godt og flot Folk paa Storøen og maatte se Barnene lidt tilgode, saasnart hun saa Udvei til det. Og derfor havde hun, da hun kjøbte Kringleforet til Skiprene, med det samme kjøbt et Par Sukkerkringler og en Butterdeigs Halvmaane med Svedsker i til hver af Gutterne.

Før Mor var ude af Døren, havde Svend slugt Halvmaanen. Det bedste først. Men alligevel gled Sukkerkringlerne ganske let ned de ogsaa.

Peder spiste endda langsomt og forsigtigt paa den første Kringle. Det bedste sidst. Og senest muligt.

Svend slugte ham med Øinene. Og da Peder betænkt tog den anden Kringle i Haanden, raabte Svend:

»Vil du sælge det, du har igjen?«

Peder stanste og saa paa ham med sit undselige Smil.

»Du har ingenting at kjøbe for.«

»Du skal faa Bøger. Ole Høiland!«

Peder smilte endda mer undselig og løfted Kringlen mod Munden. Svend stanste ængstelig hans Arm:

»Vent! Ikke spis! Du skal faa mer — lad mig se — du skal faa Philip Ashton, den nye Robinson, med det nydelige Bindet du ved.«

»Jaja, hent dem da!«

»Ja — men ikke spis imens.« Og endda i Døren snudde han sig speidende om og raabte: »Ikke spis imens.«

Det var formelig Historien om Esau og Jakob og Linserne opigjen.

Som en Vind var Svend oppe paa Salen, og som en Vind var han nede igjen med begge Bøgerne. Og som en Vind vandrede Kringle og Halvmaane til sine forudvandrede Brødre.

Peder sad blid og undselig med Bøgerne; og Svend svælgede de sidste Smuler og saa resigneret ud. Hvor intet er, har Keiseren tabt sin Ret.

En liden Stund efterpaa puffede Peder Bøgerne tilbage til ham, med et Smil.

»Se her har du Bøgerne dine igjen. Der staar jo dit Navn i dem jo.«

Svend maabede en Stund som over noget alvorligt. Saa slog han Armen om hans Hals og sa':

»Jammen er du gjilde og. Tænk gji' en Hallemaane væk. Det kunde eg aldrig gjort; nei sandelig meg om eg kunde.«

* * *

Det var kold Nordenvind og skarp Vaarsol. Og eftersom det just var Toppetid, saa knaldede Svøberne i Skolegaarden.

Under den høie, ærværdige Bøgeallé, der hvor Lærerne ellers gik op og ned i Frikvarteret, der snurrede nu Topper henover de slidte Stenheller, Topper i alskens Façoner og med alskens Farverender. For der var særs godt at slaa Top.

Lærerne maatte uvilkaarlig nøies med at klumpe sig sammen foran den høie gamle Bispetrappe.

De større Gutter, som alt var for store til at spille Top, havde samlet sig opunder det høie, mosgrodde Domkirkegjærde. De bar den sorte Hue med Sølvskjoldet paa. Og i Skjoldet, som var komponeret af Rektor, førtes Uglens Billede, Visdommens Symbol.

De bar den eneste Uniformsgjenstand, som saaes i Byen, foruden Politibetjentenes Huer.

Adel forpligter. Og derfor stod de helst voksent og hang.

Da fandt en af dem paa at tage en stor Sten, af Stenrapet fra det mishandlede og faldefærdige Bispekapel, og trille den med fuld Fart nedover for at se, om han kunde trille den helt ned og tversover Allégangen. Flere fulgte Exemplet. Peder og Svend ogsaa.

Men idet Peder har kastet sin, kommer just et Hode frem bag en Stamme, og en Haand, som skal tage op en veltet Top — og Peders kantede og hoppende Sten farer mod dette Hode og slaar Hul i det, saa Blodet siler.

Hodets Eiermand, som havde svært godt for at skrige, og som tilmed var Søn af Politimesteren, sætter i et Brøl, og Lærerklumpen farer i Gevær.

Den nye, kraftige Timelærer, som ikke har noget med de større Gutter at gjøre og ikke kjender dem, han styrter foran. Han vugger altid i Krigsmod sin Spanskrørsstok; desmer nu. Og Peder, som aldrig i sit Liv har været lagt Haand paa, er færdig til at synke i Jorden af Blusel.

»Vil Dere bli Mordere, hva? Hvem kasted Stenen?«

I et Nu stod Svend fremme og raabte:

»Det var mig.«

Og før en Sjæl fik Tid til at benegte det, havde Svend sine tre smeldende Rap af Spanskrøret.

Det rareste var, at han bare smilte, baade polisk og fornøiet.

»Hvad ler du af, din Lømmel?«

»Jo, for det var ikke mig.«

»Hvorfor sa' du det da?«

»Jo fordi, at han som gjorde det, ikke kunde for det og aldeles ikke skulde ha' Pisk for det.«

Den saarede stod fremdeles og hylte.

Men da samledes en hel Gutteflok om ham og satte i et værre Hyl:

»Øh! Var det noget at skrige for. Slaa Hul i Hodet; det har vi alle gjort, øh!« Nu blev han selv Synderen.

Men fra Skolen gik Brødrene udigjennem Strandgaden, med Armene om hverandres Hals — saa store de var og trods Uglen de bar.

* * *

Peder havde ikke bare Svend paa sin Samvittighed, men ogsaa Waldemar Kant. Paa Salen inde hos Konsul Kant sad han en Time hver eneste Eftermiddag, for at bugsere Waldemar igjennem Lekserne.

De gik i samme Klasse. Men Waldemar havde en Far, som ikke var Parvenu og som, i Kraft af at han havde sine Forfædres Arbeide og Penger at sidde paa og tage af, var dum nok til at sige, at det jo ikke gjaldt Livet for hans Søn, om han ikke fik Examener.

»Hør naa efter, Waldemar!«

Det var Mathematikken det gjaldt.

»Waldemar! Hør naa du!«

Nei, Waldemar hørte ikke. Stor og vakker, men tung og ligegyldig sad han og saa ud af Vinduet; ned paa det store Gaardsrum mellem Sjøhuset og Smuget. Der var en Bordstabel, som hans smaa Søskende kravled i. Den største kom ud af Sjøhusdøren med en Næve salt Brisling, som de gav sig til at flække og hænge op i Solen over de uhøvlede Bord. De skulde nok lage Tørfisk.

Men Waldemars Øie og Tanker seg videre, helt til det nedre Hjørne, hvor Fiskebrønden var. Der fled Sjøen ind og ud igjennem

Graastensmuren, og der havde Konsul Kant Tosken gaaende, til sine Gjæstebud.

Dernede stod Waldemar tidt, rent som han var nommen; og der stod han nu i Tanken og saa ned paa Toskene. De seilede saa deiligt dorske om med sit Fipskjæg og gad aldrig lede mellem de store Kampestene efter en Udvei til Frihed. De bare lod sig made og gjæspede med Gjællerne. Smaa Mort og lange, smale Næbsild kom frivilligt ind mellem Stenene og kikked paa Brønd-Torskenes Tilværelse; men de forsvandt snarest; de elsked Friheden høiere end Affald fra de riges Bord.

»Hør naa da!«

Peder greb nu til sit sidste, fortvivlede Middel. Han stak ham, halvt undselig, halvt forsigtig i Laaret med Staalpennen; da, endelig, kvap det lidt i Tosken, og han dreiede sig godmodig til Bogen.

Endelig var de kommen gjennem Lekserne. Og da de samme Dag ogsaa var kommen gjennem Maaneden, saa gik de begge ned til Fru Kant for at hente Peders Gage. Og hun fulgte dem op Gangen til Kramboden.

Ved Siden af Gadedøren var der et lidet Forværelse mod Gaden, og derinde var der

— som i alle de gamle Kjøbmandshuse paa Stranden — en liden hendøende Krambod. Engang havde disse Smaarum udgjort Byens eneste Butikker, hvor Herskabet selv havde solgt alt muligt, fra Kanel til Klæde. Nu — var Interessen og Magten i Strandgaden knyttet til Sild og Skibsfart, og de fleste smaa Kramboder var alt omgjort til Kontorer med Skilderier rundt Væggene. Skiber i Glas og Ramme. Skiber med blaa Sjøer og hvidt Skum i Forgrunden, og Fyrtaarne eller Neapelgolfen i Baggrunden.

Hos Kant stod Kramboden endnu. Og som de gamle Fruer Kant havde gjort, saa tripped Fru Kant med sine Hængekrøller fremdeles derop, om nogen ringede.

Men det gik sjeldnere og sjeldnere paa.

I Maanedens Løb var der allligevel kommen saapas Kobberdanker i Skuffen, at hun kunde udbetale Peder Maanedsgagen — 1 Speciedaler — i Kobber. Desmer syntes det og desmer tyngede det i Guttelommen.

Broder Svend vidste, hvad Klokken var slagen og ventede dem i Gangen. Og saa tog de to Døgenigter Krøsus under Armen, dasked ham paa de svulmende Kobberlommer

og førte ham over til Bageren for at faa hver sin »Hallemaane,« skjønt de vidste, at han sjelden eller aldrig spenderte nogen paa sig selv.

Men før Svend havde spist én, havde Waldemar alt expederet to. Svend saa forarget paa ham, men Peder smilte undselig og betalte.

Han havde en liden blaa Bog i Trøielommen, og med den gik alle tre til det lange, gamle, hvide Hus i Brattebakken.

Der gik Peder ind, for der var Sparebanken; og der sad hans Religions- og Regnelærer og tygged Skraa og var Kasserer. Og der fik Peder sandelig lidt Ros, fordi han ikke bare var en flink, men ogsaa en sparsommelig Gut.

Men udenfor stod Døgenigterne og ventede paa ham, baade i Beundring og i Tvil. For Svend daskede ham igjen paa Lommerne og sa' leende:

»Ka har du naa igjen for Strævet dit? Me har daa en Hallemaane helle' to i Magen.«

Og saa gik de hjemover med Uglerne i Huen. Brødrene foran. Waldemar Kant langelig efter. Han havde saadant rart Ganglag; han stod ligesom saa længe paa hvert Ben.

Men langt op i Smug og i Bakker raabtes der af kaade Guttehalse haanligt ned efter Brødrene:

»Kjøb, kjøb ikke! Kjøber du, kjøber andre, kjøber andre, kjøber du — ha —ha — ha!«

Det var vant Kost. Og de lod som de ikke hørte det; skjønt de hørte det længe før det begyndte og længe efter det sluttede. Det forfulgte dem hele Barndommen.

IV.

Inderst i Knivstikkergangen laa der et halvt Hus. Det vil sige, at den ene Væg gik ret op, helt til Mønet. I første Etage var der skikkelige Værelser, men paa Loftet bare et halvt Skraakammer i hvert Bryst.

Der, i det ene, logerte stud. theol. Peder Rygge. Ret over Kjøkkenet, hvor Mor Halvorsen rumsterte, saasandt hun ikke var hos sine to Kjør, i den anden Ende af Huset. Der var ikke bedre Gulv end at en hørte det op, om hun saa bare pæste.

Studenten sad i en fillet og bleget Sofa paa Langvæggen og stirred gjennem det aabne Vindu, mod det gamle røde Lade og det store blomstrende Lindetræ, som skygged derover. Han funderte paa hebraisk og havde ovenikjøbet Tandpine. Melkekruset, en Smørklat og en Brødskalk var skjøvet tilside, hen

paa Bordkanten. Han holdt sig selv med Kosten, og den var saa som saa.

Det ramlede i den lille, mørke Loftstrappe, knirkede langsomt og tungt henover Gulvet og ind seiled en lang, fipskjægget Laps, som hvilte eiendommeligt længe paa hver Fod, før han vrikket sig frem. Han lignede grangivelig Tosken i Konsul Kants Fiskebrønd.

»Godaften du!«

»Godaften Waldemar, er det dig som er ude og gaar?«

»Ja, ser du, du maa laane mig ti Daler, er du snil. Jeg har . . . naa, nok sagt — — og jeg skal betale min Vært idag. Og baade hans og mit Navn er for fint til Dikkedarier. Jeg venter hver Dag Mynt fra Gammelen; det er bare for et Par Dage.«

Peder tvang sig undseligt smilende frem af sin Spræk.

Der var ikke Plads til at gaa mellem Sofaen og Bordet. Han gik hen til Kommoden og fiklede med Nøgelen.

Han holdt sig selv inde i Kristiania; men Penger havde han altid. Han informerte hele Formiddagen, studerte hele Eftermiddagen og brugte næsten ingenting.

Han fiklede lidt med Nøglen, for der skjød frem en beskeden Erindring om, at Waldemar Kant havde laant før og aldrig husket det. Men et Øieblik efter havde han Skuffen oppe og rakte Vennen Pengene med sit undselige Smil.

Da Waldemar først havde Pengene, var han ikke saa nøie med Hensynsfuldheden. Han seg kjed og tung ned paa en Stol mellem Sengen og det aabne Vindu og gjæspede.

»Det var fælt til Kjerring du bor hos —«

»Hys, er du gal; Vinduet staar aabent.«

Lidt lavere: »Ja undskyld du; men Hybelen er ikke bedre . . og Sengklærne . .« han lettede med to Fingre i Tæppet og gren.

Peder Rygge bare smilte forlegent.

Saa fortalte Hr. Waldemar langeligt, at Gammelen aabenbart tabte svært meget paa Island om Dagen. Det gik rent skidt med Silden. Men never mind, det gjænker sig nok.

Peder tog sin gamle Straahat og fulgte ham ned til Porten, med Haanden mod det ene Kind. Og Waldemar spilte con amore den hensynsløses Rolle til sidste Stund. I Porten vendte han sig til sin Ven, stak Fin-

geren lige bort i en Sømaabning i hans gamle Straahat og sa:

»Det er rimeligt du faar Tandpine! Der maa jo bli Træk i den Hatten du gaar med — —»

Peder streifed undselig Vennens Panamahat. Porten smaldt i — og nu først begyndte det at svie. Og da han var kommen op og havde klemt sig indi Sofaen igjen, sved det værre og værre, saa den stilfærdige Theolog tænkte norsk for hebraisk og ondt for godt.

Aldrig kom Waldemar til ham ellers. Spurgte ikke efter ham engang. Og flot levede han og flot bodde han. Nede i Konsul Fuhrs Gaard paa Karl Johansgade. Negted sig ingen Behagelighed og ingen Fornøielse. Og saa skulde han, Peder, trælle for at skaffe den Flottasen Skillinger mellem Fingrene! Jamen skubbede han ikke brusk til Bordet, og de svære, rolige Koøine var mørke og hidsige.

Det alleærgerligste var, at Waldemar, som ikke var kommen længer end bortimod Andenexamen, at han Gang paa Gang havde slaat paa, at han vist fik studere Theologi »for der var saa liden Fart i ham, at han

ikke duede til andet end at ræke rundt paa en Præstegaard med Merskumspiben i Haanden.« Det var jo en kynisk Frækhed af Waldemar at tænke paa Præstegjerningen.

Peder var endda glad, at han kunde regne paa at være færdig med Theologien, naar Waldemar skulde begynde paa den. Men det havde Waldemar ogsaa tænkt paa og allerede abonneret paa Peders dyrekjøbte Bøger. »For naar du er færdig, har jo du ingen Brug mer for dem.«

Peder gik frem og tilbage paa det lille Gulv og puffede endnu engang til det lille Bord. Dobbelt ærgerlig, fordi alt bare blev Knips i Lommen.

Der var noget inderst i ham, som ikke var tilfreds, før han havde sagt Waldemar ren Besked; og der var tillige noget indi ham, som holdt igjen, overfor en vakker og forgyldt Barndomsven — og dette sidste blev altid det stærkeste.

Barnet havde saalænge skelet ærbødig over til Konsul Kants, at hele Livet ikke kunde rette paa det.

V.

Fjordepræsten havde været i Byen og hilst paa sin velærværdige Broder, den gamle Sognepræst. Fjordepræsten havde spurgt: »Hvor gaar det, Hr. Broder?«

Og Sognepræsten havde sørgmodig svaret: »Sic satis! Saa maadeligt, Hr. Broder. Spaden haver ikke været i Jorden paa trende Uger;« og saa med et opklarende Ansigt:

»Imidlertid er der jo faldt helt liflige Barnedaaber.«

Men nu kom Spaden i Jorden, for Skibsreder Knud Rygge var død.

Det var en stille Høstdag. I Kongsgaard haven gik krogede Kjærringer og sopte sammen det brune Løv, som var faldt af de svære, gamle Bøgetræer. De puttede det

i store Sække og bar det hjem i Ildhuset. Det var saa godt at røge Sild med.

Og Smaagutterne gik krogede imellem dem og plukkede de smaa brune, trekantede Bøgenødder. De var gode at spise i Mangel af Hasselnødder. Og det var saa opmuntrende i Skoletimen at ha' noget at putte i Munden.

Der faldt enkle, store, lunkne Regndraaber, som nede ved Vaagen satte store Ringer i den stille, klare Sjø. Og Morten, som var ligesaa grønblank som Sjøen, gled som Skygger under Speilets klare Glas.

Paa Bryggen, som laa langs Ryggehusets Nordside, stod Ungerne og fiskede. Lige under hele Vindusraden; for paa Sydsiden fandtes ikke Vinduer, bare Konsul Kants Væg — som forresten ikke længer var Kants.

Der stod som sagt Ungerne i Rad og Række og fiskede. Med skinnende gule Bambusstænger, som var ført hjem med Dacapo. Baade Rygge og Enoksen havde for længe siden avanceret fra Jægt til Skonnert.

Hun laa lige udenfor, Dacapo; behængt i Vandgangen med lyserøde Muslinger, som lignede Mellemledene paa en Hummerklo. Hun trængte nok vel om at forhale til Kra-

nen og faa sig en skikkelig Kjølhaling, før hun kunde gi' Remisser dacapo. Hun havde nok ikke gjort mange Mil i Vagten paa Hjemveien.

Pastor Peder Rygge stod i Sjøhussvalen, lænet over Tralen, og saa ned i Vandet. I mangeslags Minder og megen Vemod. Mor var død for flere Aar siden. Og nu — var altsaa Svend og han de ældste i Slægten — der i Byen ialfald.

De var alt gifte begge to; Svend længst. Og de havde hver sit Barn. Han en liden Knud; og Svend en tre Aar ældre Stina.

Han var Præst oppe paa Strilelandet og var gift med en Slægtning paa Morsiden — ogsaa ude fra Storøen. Og han og Konen og Barnet var kommen ned til Byen, da de hørte, det blev bare Døden med Far.

Det var en Hygge at høre, at Skyldfolket ude fra Rygge kom mandstærkt til Ligfærden; det ydre gik saa meget tryggere da. Han holdt stærkt paa de landsens Traditioner. De vidste saa vel paa Landet, hvad der var sømmeligt, og de vidste at bøie sig for det, som var sømmeligt. Selv var Rygges ikke fæstnet nok i Byens Sæd og

Skik ved slige Leiligheder, om den havde nogen.

Farbror Ole skulde være Kjøgemester. Og Trakteringen før Ligfærden skulde være oppe paa Salen, hos Svend sine.

De slog flot paa de. Havde «Mahognys Møbler« med Hestehaarsbetræk og al den Del. Det havde været Faderens Sorg og Beklemmelse paa det sidste. Saa han havde sagt til Peder, da Brødrene stod sammen ved hans sidste Leie:

»Du faar passa paa han Svend, du Peder Far; for han er den dummaste af dokker... for helles kommé han paa Fadigkassaa.... Han kan 'kje spara, ser du .. han kan 'kje spara ... Heile Konsten i Live' er te spara.« Rygge saa tryg op paa Peder. »I Frankrig reknas det for en Skam for kvert Mennesk ikje te lægga seg noget te Godes. Hos os er det helle omvendt ..... Eg skreiv op et Ord eingong, et Ord han hadde sagt, han som stifta Amerika .. Benjamin ...«

»Franklin« la Svend kjapt og venligt til.

»Franklin ja ... Han sa: Hvis nogen siger dig, at du kan naa frem ved andre Midler end Arbeidsomhed og Sparsomhed, da tro

ham ikke .... Di Ordaa er saa go'e som et Skriftsprog. Gløm di ikje ...« Han saa op paa Svend: »Ja helles er du regtig gjille du og Svend Far; men du er den dummaste, ser du.«

Svend kunde næsten ikke mærke, at det prikkede ham. Han huskede det igrunden bare, som man husker en Historie, der kan komme frem tilpas. Og siden kom den tilpas og hjalp ham til naiv Selvbeundring.

Skyldfolket kom skranglende ind gjennem øvre Strandgade og ned det bratte Smug, som førte lige paa Ryggebryggen. I tre gammeldagse, heisende Gigger, som var skrabet sammen fra hele Næsset. Med Mandfolk bagpaa; baade et og to; og Barn i Dumpen, baade et og to. Og opi sad Kvindfolk; to af dem saa gamle, at de endda bar Snip og Hue. Huen af tyk Brokade, og den hvide Snip stram om Hodet og Nakken.

De spændte fra paa Bryggen og fandt Høidotten frem. Og saa stilled de sig alle pent og pynteligt foran Gadedøren. Kvinderne pillede lidt paa sig selv og paa hverandre; og Mændene strøg sig lidt over Albu og Knæ, indtil Farbror Ole steg frem foran

den aabne Gadedør, holdt en gammel, brunragget Floshat i Haanden og sa:

»Vere saa go'e aa gange indigjønaa. Vere saa go'e! Gjer saa, gjer saa!«

Han maatte gjentage det flere Gange, før Strømmen endlig kom i Sig, nedgjennem den lange Gang og frem i Sjøhussvalen.

Der stod Peder og Svend og tog imod. Svend rødkrøllet og blankbarberet og polisk i Smilet, enten han vilde eller ikke. Han passed ligesom ikke for Sorg. Men Bønderne saa ikke større paa ham. De skulde jo helst hilse paa Peder, »som var vorten Præst« og til slig Ære for Slægten.

En Time senere kom de byenske. Blandt dem vagged Skipper Enoksen ind. Og et flot ungt Par, hvoraf Damen var ukjendt for Peder; men den lange Herre, som hvilte saa længe paa hver Fod, var kjendelig langt opi den halvmørke Sjøhusgang. Det var Kandidat Kant, Lærer paa Latinskolen.

Konsul Kant var ogsaa med. Stakkar, man kunde alt se paa ham, at det gik bagud af Dansen. Det flotte Sving var der fremdeles, helt ud i Knebelsbarterne og helt ud i Stokken. Og ned saa han fremdeles paa Parve-

nuerne; som om de, der arbeided en Slægt ned, skulde være gjævere end de, der arbeided en Slægt op. Men Forlorenheden begyndte overalt at stikke frem. Floshatten skinte, men det saa sandelig ud, som den var strøget op hjemme med Vand. Og de bodde i to—tre beskedne Nybyggerstuer oppaa Thorsemarken. Torskebrønd og Selskaber var en svunden Saga.

Indover i Strandgaden gik Pigerne alt med Buksboom i Forklædet og strødde, hver for sit Hus. Og saa stillede de sig op i Gadedørene for at se.

»Der kommer de! Der kommer de!«

Bedemand Werther gik foran. Bærerne stabbed og sled, med den venstre Arm ud i Luften. Og bag Kisten, som første Sørgepar: Brødrene.

Peders Præstekjole trak alles Øine hen paa ham. Den milde lille Præstemand følte det. De store Øine speilede alle Omgivelser. Og Undseelsen smilte hele Tiden af hans Ansigt. Men han syntes alligevel, at alting bare var saa hjemligt og velgjørende og forsonende. Der var Buksboomhækkene paa høire Side; og Rederhusene paa venstre; og de kjendte

Matroskoner i Smugaabningerne; og Gløttene ned paa Vaagen for hver Brygge de passerte; og Torvet med Timianskonerne; og Domkirken med de dybe Klokkeslag; og Syngegutterne i de side Korkaaber ved Kirkegaardsporten; og den lille hæse Kantor syngende foran; og den høie, polerte Granitsten til Doktor Ribe; og tilsidst Sørgeparrene i to bukkende Rækker ved Udgangsporten.

Alt var lige saa stille og lunt som Veiret og virkede saa hjemligt og hyggeligt, at Peder Rygge pludselig fik den inderligste Lyst til at blive Præst i Nærheden af Hjemstedet. Han, som før ikke for nogen Pris havde villet være Præst der i Nærheden, bare af blufærdig Beskedenhed.

Damerne havde alle siddet hjemme imens og trakteret eller ladet sig traktere. De hørte ikke Offentligheden til.

Men da Kant's Kone skulde gaa, var hendes Galoger ikke at finde.

»Heldigvis var de ikke nye«, sa hun snurt. Men i et nu havde den lille Præstefrue været oppe og fundet sine egne. »Om de bare passede.«

»Jo da, de passede akkurat.« Og de var heldigvis nye.

»Du ser dem aldrig igjen«, sa Svend leende, da hun forsvandt.

»Fy,« sa Svigerinden, »men forresten er det jo rimeligere, at jeg mister Galoger her i Huset end den fremmede Damen.«

Næste Dag skulde Brødrene snakkes ved i Ro. Men det var ligesom saa ondt at komme sig til. Svigerinderne svinsede ind og ud overalt. Arm i Arm.

Det er saa underligt med Døden; den forbinder. Ja sandelig samler den mer end den skiller.

Og saa var nu Præstefruen saa snil og sød, at det var ikke rart, om en gjerne vilde ha' hende i Armen. Med et lidet fint og velformet Ansigt og et fint, velformet Væsen. Af gammel, gjæv Landsslægt; slige som er saa sikre i sin Kultur, saa sikre i de hensynsfulde og selvfornegtende Former. Ja, Lina var hyggelig at ha' til Svigerinde, det var vist.

Men — satte Brødrene sig i Sjøstuen, saa var Lina og Stina der. Og satte de sig indenfor i Gulestuen, saa kom de der. Og drog de to Trin videre, ned til Kjøkkenet og

gjennem det til Krambodrummet, som Svend havde gjort til Kontor, saa kom de diltende efter der ogsaa, Arm i Arm; og seilede kjærligt op og ned af Gulvet eller rettede lidt paa sine Mænds Klær og Haar for at forbedre deres Udseende. Silregnede gjorde det, saa ud kom de heller ikke.

Svend, den gamle Tegnemester, som nu tegnede med Saks og klippede Silhouetter con amore, sad tilslut og klippede. Først Svigerinden og saa Broderen. Og under denne sidste Manøvre la' den blyge Præstefrue sandelig Armen om hans Hals i Glæde og Interesse, saa Broder Peder næsten følte lidt Jalousi.

Billederne lignede virkelig. Og Broder Svend besørgede i naiv Selvtilfredshed hele Rosen:

»Er det ikke mærkeligt, at et Menneske kan faa sligt til — i en—to—tre!«

Endelig sa Svend munter og skjelmsk: »Kom saa stikker vi to over paa Dacapo; der er vi alene.«

De firte ned Færingen. Straks var Damerne fremme i Svalen. Og vips var Præstefruen nedenunder med sin Silkes Bryllups-Paraply og

vilde, Svogeren skulde ha' den over sig. Men han bare vifted den fra sig.

De havde aldrig Aarer i Baaden engang; bare halte sig hen efter Agterfortøiningen og gik ombord.

I Kahytstrappen kom Skipper Enoksen imod dem og tørrede sig om Munden.

»Naa ska' vi se! Er du ombord og drikker paa Morgenen du?« spurgte Svend muntert.

Og Enoksen svarede lige muntert:

»Far dokkers har saa længe sagt, at jeg skal lære mig til at taale alslag, at jeg har lært mig til at taale en Pægel til Frukost. Men helles saa var jeg naa ombord for te se i Almenakken. Me hadde Maanen i Perig igaar; de siger, at det er da, at Veret bedsna, men det ser kje ud te, at det sæder hverken med Perig helle Apog mer. Imorgen blir han nye, det trur eg mer paa. Den nye Maanen, han er Karen, som kan fortæra det vonde han.«

»Ska tru, det er han, som fortærer alt Brændevinet paa Ankeret og, for det letna svært«, lo Svend.

»Det høire 'kje te det vonda det; det

høire te det go'a, ska' eg segja deg, Far min.«

Enoksen var for gammel Skipper i Huset og for jævnbyrdig Parthaver i Dacapo til at genere sig for »Guttane«.

»Gaa naa paa Land du Enoksen, for vi havde tænkt at sidde i Fred her.«

»Ja, dokker skal vel kjæglas om Arven naa vel,« sa Enoksen paa Faldrebet.

Den Paamindelse behøvede de sandelig ikke; for de havde heller modsat Tilbøielighed. Og den lille fine Præstefrue havde desuden bestyrket sin Mand i det Forsæt at ville gjøre alt bedst muligt for Svend.

De satte sig bort i Skindbænken; den som gjemte Skibskjæksen. Peder kjendte straks den minderige Lugt og maatte ha' Laaget op og faa sig en at gnave paa. Det var en Leg baade for hans faste, hvide Tandgard og for hans Erindring. Akkurat som i Guttedagene.

Det ottekantede Skibsuhr tikkede. Ellers var alt saa roligt og fortroligt ombord. Peder fortalte til en Begyndelse om, hvor nøisomt de var vant, og hvor godt de slog sig igjennem. Og om hvor villig Lina havde været

til at lære Nøisomhedens Katekismus. Det var jo det ogsaa, at Strilene selv havde det saa smaat, saa de havde ikke engang Samvittighed til at leve finere og overflødigere.

»Ja, der ser du,« sa Svend, »der ser du. Ka har du igjen for de gode Examenene dine?«

Peder gik endelig til Sagen og sa', at Svend fik beholde Huset og Sjøhuset i Kalhammeren og den Tredieparten, de havde i Dacapo; saa han kunde fortsætte Forretningen; det sa' sig jo selv. Der var forresten Gjæld paa det altsammen.

Svend mente det samme af en anden Grund; »for du skal ikke ha' dine Penger i min Forretning. En Forretningsmand kan tabe alltogether; men han skal ikje gjøre hele Familien poor for det. Du skal ha' dit i Bankene. Og aldrig skrive paa en Veksel for noget Menneske; tag mig i Haanden paa det.«

Jo — Peder tog ham i Haanden.

»Den dummaste er kanske ikke saa dum ligevel han. Embedsmænder skal aldrig spekulere, hverken i Skiber eller noget sligt. Det blir Rederne, som tar Profitten; du kan

være tryg. Du Peder, du er go'e te at samle, men du maa aldrig indbilde dig, at du kan disponere Midlerne saa godt som mig. Sæt det i Banken, saa gjør du ret. Ikke i Huser engang. Tror du, du har Hjerte til at kræve ind Leie eller Renter? Eller tror du, nogen gjør Ret og Skjel mod en Præst, som har noget?«

Men naa var det at skaffe Penger nok til at løse ham ud med — uden at skade Forretningen. Peder vilde være fornøiet med det der var og sætte Taksten derefter.

Nei, sa Svend, det gik ikke; for der var vanskeligt mer end et Tusen Spc. Og Faderen maatte naa vel takseres for 8 eller kanske 10.

»Ja, men et Tusen var rundelig nok for ham.«

»Nei, mindre end tre Tusen skulde han nu slet ikke ha',« sluttede Svend. Han var nok Kar for at lægge 2 000 Spc. til. »Jeg tjente da to Tusen Spc. paa en Uge her i Vaar. Ka segje du om det,« lo han veltilfreds og faldt et Øieblik over i Dialekten. »Ka segje du om dèt, du som maa dra's tri—fira Aar med Strilane for mindre. Den dummaste er

kanske ikje saa dumme ligavel han ... Tri Tusen skal du faa, Far!«

»Ja, du skal ha saa mange Tak.«

»Nei, du skal ha Tak.« Og Brødrene takkede, og det ottekantede Kahytsuhr tikkede. Og jamen la' de ikke Armene om Halsen paa hverandre som i Barneaarene.

»Men fortæl naa bare ikke om Arven din til Strilene deroppe, ellers blir det dyre Penger for dig, slige Lus som du lever imellem. Og saa er det det, at Konen din er saa altfor go'e af sig. Dere er for lige. Du havde trængt en krævendes istedenfor en gjevendes Ja sandelig maa du tie med Farsarven.«

»Aa, det kommer nok frem; og en kan da ikke lyve. Forresten er det sandt som Far sa: »Heile Konsten er te spara.«

»Jeg ved ikke det altid. Sparer du ikke, er det galt. Men sparer du, er det og galt. Jeg ser ikke andet.«

Peder smilte overbærende.

Langt om længe kom de frem paa Dækket og saa begge Svigerinderne fremdeles gaa Arm i Arm oppe paa Sjøhussvalen.

Det var rigtig hygeligt, at de ogsaa var slige fine Venner, Lina og Stina. Nu lænede

de sig udover Tralen, stak de smaa Fruefødder frem mellem Sprinklerne og viftede til sine Mænd — med hvide Arme, som lyste ud af de vide »Agashanti«-Ærmer.

Og begge Ægtemændene krabbede sig lykkelige ned i Baaden og halte sig nærmere og nærmere ind under deres Smil.

VI.

Høie, grønne Sjøer med hvid Manke tumlede indover den lange, graa Sandstrand. De kom lidt paasnei. Derfor for de brusende nordover langs Stranden, til de mødte Lakselven.

Der sloges Vindskavl og Strømskavl om Flyvesanden og kastede et sandet Næs op, skiftende snart paa Nordsiden, snart paa Sydsiden, og ligesaa skiftende i Længde og Form.

Lakseboden laa en Kabellængde eller to nordenom, i en Ur af svære Rullestene. Urterne strakte næsten Livet af sig for at faa Hoder og Arme opover Uren, akkurat som tilfjelds. Helst Gjeterams og Valerian og Storkeneb.

Men indover mellem Sanddynerne, bag det første Værn af Marehalmen, der dækkedes

den graagule Sand mer og mer. Helst af endda gulere Blomster. Gul Bergknap, gul Tiritong, gul, fløielsbløđ Kløver og gul Gaasemure, saa stor som smaa tyrkiske Roser og med sølvhvide Blade presset flade mod Sandbunden. Lidt andre Farver var der jo ogsaa. Duftende, lyserøde Fjøskoller og fine Tuer af violet Gentiane.

Der stod en Kjeld, med rødlakkerte Ben, og borede sit Næb ind under Gentianernes Tue; borede og borede efter et forkrøbent Kryb. Den ristede arrigt paa Hodet og borede sig endda længer ind. Det hasted. For Maagernes Hauking og Skraal længer ind i Dynerne, der hvor alle Rederne laa, de varsled, at der kom Folk.

»Klik—klik—klik« skreg den i Sinne. Den maatte flyve med uforrettet Sag.

Det var gamle Jo, Basen i Buaa, som kom trækkende — i den stille Morgen og den store Natur.

Begge Lagsmændene hans sov i Laksebuaa, men han Jo var vorten saa gamale naa, at han trivdes ikje paa Brisken. Alligevel var han paa Budøren paa Slaget fire. Og det blev han, som vække de andre.

Karane satte sig op og fik en Hand under hvert Kind. Gnikkede sig saa i Øinene og ruskede sig i Haaret og gapte gevaltigt; mens gamle Jo stod bred i Døren og kikkede efter Laksen.

»Dei Ongane aat den nye Præsten du, det er daa noge Trodlapak; dei søve 'kje med Nottaa helle'. Vil du tru meg, dei stod paa Haave i Sengjaa, daa eg fór fram igjønaa Præstagarden. Adle tri var liga go'e; sko du set saavort?«

Det var altfor sandt. Præstebarnene stod paa Hodet i Sengen Klokken fire om Morgenen og udstødte Glædeshyl.

Peder Rygge havde endelig faat et af de nærmeste Kald udenfor sin Hjemby. Og han var dragen ind med sin Kone, sine tre Smaagutter og sine lyse Forhaabninger. Kaldet var jo ikke netop stort, men stort nok, saa beskedent som de var vant.

Tilhøire for Gangen laa »Skolen«, det Værelse, hvor Rygge selv var begyndt at læse med de to største. Og der i Skolen sov Gutterne.

To brune, malingslidte Træsenger stod ved Langvæggen. De to mindste laa sammen i

den ene. Overtæppet saa næsten ud som det laa paa Bunden, saa armt var Underlaget. Det var hardt nok at ligge der for de tørre Barneknogler, og endda hardere at staa paa Hodet.

Men paa Hodet stod de. Opigjen og opigjen!

Om Kvelden havde Far og Mor bestemt, at de alle tre imorgen skulde faa være med til Skolehuset paa Bazar. Og i Kjøkkenet og Drengestuen havde de ikke hørt om andet end Bazar hele Kvelden. Man vandt paa Bazar. En Aarsag mer til, at det mystiske Ord og forjættede Sted surred rundt i Tanker og Hode baade Dag og Nat.

Stakkar, de var jo ikke vant til at se og opleve meget. Før — yderst ude paa Strilelandet. Og nu — paa en Præstegaard, som laa ganske ensomt. Hav foran og Hei bag. Halvanden Mil ind til Byen. Og saa var de ikke saadan klædt, at det var noget morsomt at tage dem med til Byen, hvor alle Barn var saa fine. Og saa lugtede det saa gement af den hjemmegjorte Skosmurning, som de havde paa sine klampende Ben, at Tante Stina ikke for sit bare Liv kunde udstaa dem.

Derfor vaagnede den mellemste Klokken halvfire om Morgenen, havde straks Dagens Feslot for Øie og sang ud af alle Kræfter: »Aa—aa! Bazar! Vi skal paa Bazar!«

Og straks var de to andre lysvaagne og brølte med:

»Vi skal paa Bazar! Vi skal paa Bazar!« Og saa stod de paa Hodet og udstødte Jubelhyl.

Forældrene laa indenfor Væggen og smilte; det kunde jo ikke nytte at hysse paa dem. Men de skulde ikke afsted før Klokken ti, saa det blev længe at holde det gaaendes paa Hodet i Sengen. Da Klokken blev fem, lod de dem krabbe sig i Klæderne og ud paa Kjøkkenet til Grødfadet. Saa kunde da Forældrene faa sig en liden Morgenblund.

Endelig nærmede Klokken sig ti. Far og Mor havde ogsaa faat sin Morgengrød tillivs. Mor var kommen i sin nye, grøn- og graarudede Stoffes Kjole og Far i sin blanke, sorte Bonjour. Og nu steg de i Giggen. Lilleknud stod bag, og de andre to sad i Dumpen. Alle i sine nye, hjemmevævede Klær og med de nye Halmhatte.

»Hurra— —h! Vi skal paa Bazar.« Baade Sol og Mennesker maatte smile af deres

naive Glæde. Alt var saa morsomt, fordi de var saa nøisomt vant.

Ved første Grinden stod Klokkerens lille Jente og Gut. Og da Jenten neiede, tog Gutten efter og neiede han og.

Hahaha! Baade smaa og store lo.

Jovist var det morsomt at reise paa Bazar. Selv Klokkerfolen galloperte efter dem indsides Gjærdet og kneggede. Den vilde nok gjerne vært paa Bazar den og.

Saa hentede de ind en gammel kroget Kone med et Knytte i Haanden. Det var jo Konen til Jo i Laksebuen jo.

»Vi skal paa Bazar,« skreg Barnene. »Skal du og, Jorina?«

»Nehei!«

»Hvor skal du hen da?«

»Eg ska' te Handlaren.«

»Hvad har du i Knyttet?« spurgte Præsten blidt.

»Æg.«

»Skal du sælge Æggene?« Han skulde noget sige.

Jorina rettede sig og saa forbauset op: »Ja, ka sko' eg helles gjera? Æde de Æggjaa hjaa dokke?«

»Ja, de er da spisendes,« spøgte Præsten.

»Te kvardags?«

»Ja, det træffer nok det og.«

Det gik rundt for Jorina, saa hun holdt paa at komme borti Hjulet.

»Men naa skal jo du den Veien der,« sa Præsten og pegte med Svøben.

»Jaha,« sa Jorina, »naa faar Vorherre fylgja dokker, naa kan 'kje eg længer.« Alligevel var hun saa fortænkt, at hun snudde sig og raabte efter Præsten:

»Men naar de æde Æggjaa hjaa dokke, ka he de daa te kjøba »fint« for?«

»Sølv og Guld« raabte Præsten muntert bagover.

»Fint«, det var Sukkerkavringer og Kringler. Og der var ikke et anstændigt Menneske paa Bygden, som ikke havde dette Traktement i Beredskab. Men der var heller ikke et Menneske, som ikke tuskede sig til dem for Æg.

Derfor sa' Jorina om Kvelden, mens hun grov sig iseng: »Nei Præstafolkje du, dei e' nok rige. Dei æde Æggjaa og kjøbe fint for baade Sylv og Guld!«

Og Jo svarte: »Ja, han maa vera grovt rige, han Far.«

»Men eg ondras paa, at dei er saa simpelt klædde, baade dei vaksne og Bodnaa. Det er 'kje Kjøbety og alslag, hvorsom den forrige Præsten sine; enddaa dei altid va' fant.«

»Ja, det ska' tiaste just høira te dei, som greve ihob. Dei verte gnikne, ser tu.«

Men Bazaren var ikke andet end en stor, tungsindig Skolestue; pakfuld af Vadmelsmænd og Værkenskoner paa Gulvet, og pakfuld i Taget af Strømper og Busseruller og Forklær, som hang bortefter Snorer, og som skulde loddes bort, naar Emissæren engang havde talt ud. Af ædendes eller drikkendes fandtes intet uden en hvid Stentøiskop med klissent, rødt Sukkertøi.

Alligevel var Præstebarnene ikke skuffet. De var paa Bazar! De slugte Emissæren; de slugte Tilhørerne i alle deres Eiendommeligheder; de slugte seierrigt et Par obstrinasige Sukkertøier, som forgjæves klinte sig til Fingrene. Og altimellem, saa bøiede de Hodet bagover og slugte Plaggene, som hang vederhæftigt under Loftet — i stille Haab og Forventning.

Den mellemste vandt sandelig tilslut et Blaalærredsforklæde. Da hylte de af Henrykkelse alle tre. Hjem kjørte de i Triumf. Og løb saa Huset rundt, halende hver i sin Flig, for at vise Gevinsten frem og raabe: Vi har vært paa Bazar!

Præsten maatte tilslut ud og hysse mildelig paa dem, for der var en alvorlig Mand paa Kontoret, som skulde ha en Attest

»Ka ska' naa Præsten ha'?«

»Er du ikke Husmand?«

»Jo.«

»Ja — dette skal jeg ikke ha' noget for.«

»Ska' han ikje ha' det Slag?«

»Nei.«

»Naa skjine det øfve! Eg hadde nok haurt, han Far var rige; men saa rige trudde eg daa aldre han var.«

»Aa jo, saa rig er jeg altid, at jeg kan staa i dette,« sa Peder leende.

»Dei segje, Præstasækjen verte aldre fodle.«

»Ja, nu ser du da, at min er fuld.«

I Gangen mødte Husmanden Fruen; og da hun hørte, hvor lang Vei han havde, maatte han, hvor længe han høvelig holdt igjen, ind og faa Kaffe og lidt fint at bide i.

Og Husmanden gik hjem og fortalte om den rige Præsten, de nu havde faat. Og saa snille Folk da. »Du maa ind og drikka Kaffe, om du e' aldre saa simpel. Dei agta 'kje ka dei kosta paa deg.«

»Jaha«, sa' Gaardmanden. »Faren hadde jo baade Skjeber og Saltehus. Og Broren sidde' med svært Hus paa Stra'en. Der var ei Kona, som synte meg det, sidst eg va' i Byen. Du ser det grangivele fraa Torgjabryggaa — udanføre Toldbuaa. Aa jog! Pengar som Gras! Han har git op for Ligningen, at han eige tri—fira Tusen Spc. i Banken. Og Drengjen fortelde meg, at han lægge op store Pengar kvart Aar. »Det er Pligt for adle,« sa' han te Drengjen ... Pligt for adle, ja — det er let te segja det for den, som har baade bedste Garden og Præstalønaa attete.«

For Præstens stod Sagen anderledes. De var nøisomme og tilfredse. Saa tilfredse med at komme paa gamle Tomter, hvor Barneminderne farvede alt rosenrødt, at de i Glæden ikke vidste, hvad godt de skulde gjøre.

»Et Harmonium i Kirken,« sa' Tina. »De Hundre Specier ofrer vi som et glad Takoffer.«

De saa gjorde. Men Menigheden forstod ikke, at det var Enkeskjærv; at der var Opofrelse og Selvfornegtelse deri. Sligt Sløseri med Penger var aldrig før set derude. »Pengar som Gras« var hele Lærdommen, de tog til Hjerte.

»Din Tosk,« sa Broder Svend, da han hørte om Gaven. »Det er nok du, som trænger mig til at passe paa dig i Økonomien. Den dummeste er da klogere end som saa. Vil du tro, at det Harmoniumet kommer til at koste dig Hundre Species, om ikke mer — om Aaret — saalænge du lever. Men never mind; du kan stole paa mig,« sa' Svend og klapped sig paa Brystlommen i Selvbehagelighed.

VII.

Lille Stina var over tolv Aar. Vakker, men sygelig og forkjælet. Og det samme blev hendes Mor mer og mer.

Ja, Broder Svend havde saagodtsom to slige Koner; for en Søster af samme Uld havde hun altid i Huset hos sig. De var begge to rigtig nogen Jaaleportrætter, var de.

Saa Svend syntes, det var en ren Lette at ha' Broder Peder paa Besøg, som ingenting manglede og ingen Opvartning krævede.

Han var kommen ind til den 25 Juni, Svends Fødselsdag og Aarets store Festdag, som i den senere Tid altid feiredes med en Herremiddag.

De havde været en Sving inde paa Kjøkkenet og set paa Pigen, som skar op Laksen og kogte Hummeren; og en Sving nede paa Sjøhuset og kastet Øiet ud paa Vaagen og

ned paa Vinstampen. Den stod der fuld af Isstykker, og mellem dem stak mangen lang Flaske Halsen op.

De havde gaat gjennem det nye, som var at fortælle om Folk. Deriblandt at Waldemar Kant var bleven Kateket østerpaa, og havde laant 100 Daler af Svend til Flytningen. Men han skulde være saa svært ligt derborte, fik Ekstraoffer af Menigheden baade i Ny og Næ. »Han har slig en Gave til at faa Gaver istand,« sa' en Kjøbmand derbortefra og smilte.

»Det er mærkeligt,« sa' Peder stilfærdigt.

»Er det noget mærkeligt? Havde du havt saa liden Skam i Livet, saa kunde du og faat. Han har jo havt den Gaven alle Dager. Speidet og hængt efter Hjælp alle Tider. Efter Hjælp med Lekserne, efter Hallemaaner, efter dine theologiske Bøger — aldrig havt Æresfølelse til at ville hjælpe sig selv. Snyltet paa andre stødt — er det ikke sandt, kanske? Men det hjælper ikke, hvad de slaar paa ham, han blir lige poor for det. Og jeg faar ikke Pengene mine igjen; men never mind!« sa' Svend, satte Tommelfingerne i Vesteærmhullet og spriket med alle otte

Fingre. Han gik med hvid Vest og stor Guldkjæde paa Maven.

Nu drev de ind paa Kontoret og satte sig. Svend i sin Hestehaars Kontorstol, Peder i den Hestehaars Sofa.

Svend skød velbehageligt Cigarkassen frem; og mens de røgte, maatte Peder se paa Væggene. For der var mer nu end Dacapo, som Guldrammerne lyste om. Der var Briggen Bonheur og Barken Richard Cobden; begge var Svend corresponderende for.

Og saa var der Landskabsbilleder, som Svend selv havde malet og kostet storartede Rammer paa. Fantasibilleder af lodrette Fjelde og himmelhøie Fosser og ubegribelige Fjorde og hjertegribende Solnedgange, som Naturen ikke maatte indbilde sig, den kunde frembringe Magen til, og som Broder Svend just derfor var dobbelt stolt af.

Han reiste sig og pegte fra Billede til Billede, i rørende Glæde; saa Broder Peder tæt op i Synet og sa':

»Er det ikke ufatteligt, at nogen kan faa saadant istand? Og det gjør jeg i en Fart — i en Fart, ser du. Tænk om Far havde set dette du, hvad tror du da, han havde

sagt? Den dummeste blev kanske ikke saa dum ligevel han.«

Der var ikke Spor af Bitterhed i Citatet; det følte Peder saa godt — og derfor delte han stilfærdigt Glæden.

Saa maatte de hen til Bonheur igjen. »Du kan tro, det er Gutten, som seiler ind Penger det! Jeg forsikrer dig paa, at naa er det med mig som i Eventyrerne, at Pengene triller ind til mig af sig selv, aldeles af sig selv. Du kan 'kje la' væra te bli rige. Den dummaste var kanskje ikje saa dumme ligavel han.«

»Selvhenrykkelsen var saa stor, at han holdt paa at falde ned i Dialekten igjen.

»Og hvad har du, Peder Far min, hvad har du igjen for Bøgerne og for Strævet dit? Sig mig det!«

Det var ikke krænkende ment og blev ikke krænkende optaget.

Broder Peder var paa sin Side saa fornøiet med sin egen Status, at han tilslut forsigtig og lavmælt betrodde Svend, at ogsaa han kom sig. Han havde sparet 500 Spc. til de tre Tusen, han havde arvet.

Svend lo overlegent. »Ja, det er mer end

nok, det er ikke for det; mere end nok. For du bare taber paa det. Baade Bankbog og Farsarv er dig til Skade. Fattigdom lønner sig bedst — for en Præst.« Og saa baade fortrolig og selvtilfreds: »Jeg skal sige dig en Ting: sligt forstaar den almindelige Mand bedre end et Geni. Tror du det?«

Peder smilte undseligt. Men han trodde det ikke. Den hele Tankegang var saa fremmed for ham som for hans Kone. At hjælpe sig selv var hans første Natur, og at spare for bestandig at kunne hjælpe sig selv var hans anden Natur. Der kunde komme baade Sygdom og Alderdom — og saa var jo Barnene der — — selvfølgelig maatte der spares. Det var og blev ret, som Far havde sagt tilslut: »Heile Konsten var te spara!« Han saa frem igjennem Tiden og tænkte med sig selv: Den som ler sidst, ler bedst.

Stina, Svends Kone, taalte ikke Herremiddagen. Hun og Lillestina var reist paa Landstedet. For Landsted havde han maattet bygge til hende, nu de blev saa rige. Og selv syntes han ogsaa godt om at dyrke og plante og lave Naturherligheder, baade med Spade og med Pensel.

Bare med den Forskjel, at Spaden førte han ikke selv. Det var et ganske anderledes dyrt Liebhaberi end at male, og gav lige smaa Renter — undtagen i Retning av troskyldig Selvbeundring. For saadanne Grøfter og saadanne Gjærder og saadanne Udhus, og saadanne Birkealléer og Kjør og Kortsagt — — — som der var paa »Sommerlyst«, fandtes der ikke Mage til i Verden. »Er det 'kje mærkeligt, at et Mennesk kan faa sligt te?«

Derude var Kone og Datter. Men Søsteren var da i Huset og repræsenterte. Hun var jo altid lidt mere medgjørlig end Stina; sad jo ikke fuldt saa fast i Sadlen.

Mest gnavede det paa Svend, at Lillestina ikke kunde spille paa Piano for Gjæsterne. Han var usigelig stolt af hendes Præstationer. Men Moren vilde ha' hende med, og dermed Basta. Og Lillestina var altid enig med Storestina. Der var aldrig nogen, som spurgte om, hvad Svend vilde. Han havde havt Lyst til at furte lidt paa sin Fødselsdag; men det lykkedes saa lidt for hans svinepoliske Ansigt; saa lod han det ligesaa godt lyse — omkap med sin røde Lug.

VIII.

Det var en deilig Høstdag. Sjøen laa rolig og blank. Luften var tindrende klar og gjennemsigtig, saa Fyrtaarnet derude paa Kirkøen syntes ganske nær. Ja, selv Husene paa Storøen, to—tre Mil ude, var aldeles tydelige at skjelne.

Et Dampskib gik sydover, med lang, blød Røgsøile efter sig. Og udover Hol og Hei rødmede Lyngen endnu af de violette Blomster. Aftensol og Fred og Glæde.

Præsten gik op og ned paa Gaardspladsen, røgte sin Pibe og speilede Stilheden og Freden i sine mærkelig store Øine. Og Gutterne fór om i sine fravokste, hjemmevævede Klær, med lange udækkede Ankler og lange udækkede Haandled.

Præsten læste fremdeles selv med dem. Det var for dyrt at holde Huslærer, end sige

at holde dem paa Skole i Byen. Svend vilde nok ta't den ældste til sig; men hans vanskeligere Halvdel vilde det ikke.

Nu fór de rundt og viste sin syttenaarige Kusine alle sine Landsens Herligheder. Men selv var hun største Herligheden for dem — det følte hun godt. Vakker og elegant — saa de troskyldige Præstebarn alt i et maatte ta' og føle paa hende, saa silkefin som hun var. Og saa det deilige, rødbrune, krøllede Haar, som hun havde arvet efter Faren, straalende som en Glorie om det fine, hudskjære Ansigt.

Saa maatte de hen og ta' paa Messingkapslerne paa Onkels Kariolhjul — og klappe paa Safiansopslaget paa Skvætlæderet. Aa du, saa fint!

Klokkerkonen kom over Gaarden og Præsten tog hende i Haand. Hun skulde bringe frem noget Tobak, som Klokkeren havde besørget.

»Naa, hvor lever Hansen stakkar?«

»Aa jo tak, Hansen stakkar har det rigtig godt; han er baade friske og raske, stakkar.«

Hun nævnede aldrig sin Mand under andet Navn end »Hansen stakkar,« saa Rygges

havde opta't Benævnelsen de ogsaa; i Begyndelsen som en mild Tilrettevisning. Men da det ikke bed det gran, saa blev det fortsat i Humør.

»Hansen stakkar har været i Byen og fornøiet sig rigtig godt.«

»Ja, Hansen stakkar klarer sig nok,« sa' Præsten smilende.

»Aa, Præsten klarer sig nok bedre han,« sa' Klokkerkjærringen vel saa fult og smilende. »Han skulde bare vide, hvad Hansen stakkar saa paa Hjemveien.«

»Ikke si' noget,« raabte Lillestina ivrigt. »Det skal være en Overraskelse.«

»Aa ja, det skal naa altid læggas te den, som har iforreveien. Ikke for det; vi har ingen noget at forlange. Aldrig de bitten! En faar takka te, at en faar leva. En faar takka Gud, at en er fydde (født). Der er mangfoldige, som ikje det er. Tænk paa di stakkar!«

Og Klokkerkonen forsøgte med et Suk at tænke paa de ufødte Stakkarer.

Frøken Stina var ikke saa dybsindig. Hun tænkte paa det, som var underveis til Onkel

Peder, og som hun var kjørt ud i Kariolen for at se Overraskelsen ved.

Klokkerkonen ruslede ind for at faa »fint«. Og Frøken Stina ruslede opefter Veien til den første lille Bakkehøide for at se efter Overraskelsen. Alle tre Præstegutterne fulgte og hang hende trofast i Armene. Skade at hun ikke havde tre Armer, saa havde de sluppet at slaas om de to.

Nu var de paa Bakken og saa indover det lave, bølgede Land. En Flok Heiloer strøg susende og vemodigt fløitende over Lyngbakken. Den synkende Sol kastede lange Skygger indover, og inderst indi Heierne blinkede det som Brand i Heiegaardenes Ruder.

Der kom begge Kjærrelæssene frem bag Løen paa Haaland. Bare et Kvarters Gang indenfor. De kunde se Halvard Haaland staa paa Hjørnet og spørge Kjøregutterne ud.

Og Præstegutterne danste og spurgte — spurgte og danste. Og saa maatte Lillestina ud med det. Det var fine, nye Mahognys Møbler til Stuen!

Sagen var, at Broder Svend, for hver Gang han kom ud til Præstegaarden, blev mindre

og mindre tilfreds med Broderens kombinerede Daglig- og Stadsstue.

Præstefruen gjorde altid, hvad hun kunde, og mere til for at redde Skinnet. Hun trakterte, som om hendes Mand sad i det fedeste Østlandskald. Og de gnavede Ben i Ugevis efterpaa for at veie Besøgene op.

Men tre stampende Gutter og stoppede Møbler omgikkes hinanden ikke for ingenting i 12—14 Aar, saa baade Stoler og Sofa havde faat sit sorte Betræk grønskimlet og hullet. Endda de ogsaa flittigt var stoppet med Naal.

For at sige Sandheden, som ingen af Præstefolkene vilde ud med, ikke til Svend engang: Præsten fik kun lidet af sin tilgodehavende Tiende og altid mindre i Høitidsoffer. Han var rig, det gik mer og mer op for den ganske Menighed. Han var af dem, som skulde give, ikke gives; ikke engang det, som lovbefalet tilkom ham. Og — bruge Lensmand og Tvang, nei det vilde hverken Peder eller Lina.

Saa ivaar engang, da Svend sad i Præstesofaen og først fik Haanden borti en opstikkende Staalfjær og en Stund efter endog

kjendte noget, som stak ham under Sædet — saa bestemte han sig til at vise, hvad Bror han var bleven.

Og nu kom to Langkjærrer knirkende med helt Møblement. Glinsende Mahogny med Udskjæringer i Ryggen: en stor Roset, hvori en Bibelbog, paa hvis Blade man tydelig kunde læse Alfa og Omega, A og Ø. Og saa ovenikjøbet rødt Ripses Betræk. Broder Svend havde selv tegnet Møblementet. I Selvbeundring tegnet det og i Selvbeundring daglig efterseet Tegningens Befølgelse hos Snedkeren.

»Se!« sa' Lillestina og løftede paa Presenningen.

»Aa—aa!« skreg Præstegutterne og satte paa Sprang hjemover. Alle vilde være først. Og skreg gjorde de baade i Gaarden og i Stuerne: »Aa, røde Mahognys Møbler! røde Mahognys Møbler!« Ud i Kjøkkenet og ind i Stuerne igjen, saa Præsten maatte hysse paa dem.

Men det hjalp ikke; han fik ligesaa godt ta' Langpiben, tænde paa og rusle ud paa Gaarden.

Nu kom Kjærrerne ind gjennem Grinden

og frem foran Gadedøren. Og saa kom Presenningerne af. Og ikke mange Sekunder efter, saa kom Broder Svend durende med Skyds. Til syvende og sidst maatte han derud han ogsaa, for at se Glæden og føle sig lidt som Beskytter.

Det var paa Tide, at Klokkerkonen trak sig unda. Hun risted paa Hodet over Stasen og sukkede:

»Ja—e—ja! En faar væra nøide kver med sit og takka Gud, en faar leva; takka te, at en er fydde; det er 'kje alle, som det er, stakkar.«

Det blev helst Broder Svend og Gutterne, som fik besørge Begeistringen.

»Er det ikke ufatteligt rent, at et Mennesk kan faa saadan noget til? Den dummeste er kanske ikke saa dumme ligevel han.« Og saa pegte han stolt paa Bibelen i Stoleryggen og sa:

»Ser du, en behøver 'kje netop være saa dumme i Bibelhistorien, fordi om en ikje netop er Præst.«

Jovist takkede Præsteparret ogsaa. Gang paa Gang. Men der var ligesom en stille Forsigtighed og Forlegenhed over dem.

For det, som Broder Svend før saa tidt havde forstaaet at sige, det maatte de to nu stille tænke paa:

Hvor rig vilde Menigheden nu ikke holde dem, naar de saa denne Stasen. Det blev nok et dyrt Møblement. Altfor fint! Der maatte jo siges til enhver Bondekone: det er Present fra en rig Bror. Men hvem skulde sige det?

»Du,« sa' Peder.

»Jeg?« Vilde det ligne mig, synes du? Jeg kunde ikke faa det frem, om jeg saa skulde dø.«

»Aa gid han vilde ta' det hjem igjen til sig selv,« hviskede Præsten.

»Kjære, lad dig ikke mærke med noget,« hviskede Præstefruen tilbage. »Ikke for nogen Pris.«

»Havde han endda skaaret ud »Present« i Ryggen istedenfor den Bibelen,« la' Peder smilende til.

Og saa takkede de paanyt, og hjerteligere. For det gode Hjertelag rørte dem. Og saa var de begge med og hjalp Svend, som skaltede og valtede og stuede de gamle Møbler ind i Kontoret — for endnu samme

Aften at se Stuen møbleret i brunt og rødt.

Endelig var han færdig, gik stolt rundt i Stuen og knipset med Fingrene: »Se saa, min Pige, sa' Manden til Mærraa — — — En anden Gang skal dere faa Fortepiano,« sa' han flot. »Og saa skal Lillestina spille for dere. Dere kan tro, hun er flyvende flink. Det er mærkværdig, hvad et Mennesk kan faa til, bare med Fingrene.«

Og Gutterne for Huset rundt og raabte: »Fortepiano! Fortepiano! Vi skal snart faa Fortepiano.«

Det var alt ganske mørkt. Fyrlygten skinnede og glimtede derude paa Kirkøen. Men Brødrene gik fortroligt op og ned paa Gaardspladsen, med Armene om hinandens Hals som i gamle Dage.

Havet gik udenfor med sin jævne Sus, og Saltluften pirrede behageligt forfriskende i Næseborene.

Og Svend hviskede til Broder Peder, triumferende i Tonen: »Tænk, Lillestina er alt forlovet, du. Med Doktor Kvam! ... Kan du undres paa, at jeg er glad? En storartet

Mand .. storartet Mand ... Han tjener mindst 8 000 Kroner om Aaret.«

Man havde faat Kroneregning nu, og den gjorde meget mer af sig i Munden.

»Tre Friere straks hun var konfirmeret ivaar ... hvad siger du om det? .. Men det er naa den peneste Pigen i Byen, det siger jeg gladelig selv ....«

IX.

Et Stykke nordenom Laksebuen laa Raunen. Den vakreste af alle Rauner. Ikke disse Ansamlinger af store, uordnede og tarebehængte Rullestene, som Flo vaskede over, og Fjære viste glisende frem. Men en amfitheatralsk ordnet Runding af ægformede, blankslebne Stene, som hævede sig i svag Stigning fem—sex Meter op fra Havet, for saa temmelig brat at synke to—tre Meter mod det lave Land bagenom.

Raunen rundede sig regelmæssig et Par Kilometer langt og skinnede i Solen næsten som en Kridtskrænt. Og Stenene var alle af et Græskars Størrelse og indbød alle til at lægge sig ned, sole sig, strække sig og glane ud over Havet. Stenene føiede sig straks som Puder — rigtignok haarde — under Arme, Ryg, Sæde og Ben.

Der laa to Skikkelser omtrent midt i Amfitheatret. Det var Broder Peder og Broder Svend, som havde ruslet derud for at faa sig en Aftensladder. De havde ikke derude paa Præstegaarden nogen Dacapo at rømme ombord paa. Men der var ikke mindre roligt i Raunen. Og det var godt for begge at faa tale fortroligt ud med nogen.

Sjøen klunkede i det stille Veir saa lunt mellem Stenene nedenfor deres Fødder. En og anden rikkeløs Sten under Vandet gav nu og da et blødt Dunk.

Erfuglen laa udenfor og lærte Ungerne at dukke og fange Kryb. Og to langnebbede Spover, som ikke havde noget bedre at gjøre, mens deres Mager køiede de smaa, fløi med lange, bløde Vemodsfløit udover og dalede ned paa Sandbanken i Elveosen, for at spankulere broderligt sammen paa sine lange Ben. »Fly—i! Fly—i!«

Broder Peder begyndte: »Nei hvor Tiden gaar, du!«

»Ja, du kan saa si'! Tiden gaar!«

»Og vi med den.«

»Ja, vi med den. Det er næsten ubegriberligt!«

»Ja, tænke sig, at det alt er fire Aar siden Lillestina giftede sig. Og to Aar siden du misted Stina.«

»Ja, det har været to lange Aar alligevel.«

»Men du har det da ellers hyggeligt derhjemme, synes jeg. Hun er svært omhyggelig om dig, Søsteren, ikke sandt?«

»Uhyre hyggelig! Hun ved ikke, hvor godt hun skal gjøre det for mig.«

.. Svend snudde sig paa Albuen mod Peder og vilde sige mer, men betvang sig igjen — og la' sig tilbage.

Næste Øieblik dreiede han sig igjen; han kunde ikke holde sig:

»Jeg skal sige dig noget. Vi tænker ligesaagodt paa at gifte os, Malla og jeg.«

»Hvad siger du for noget? Nei, hvad siger du for noget? .. Jaja .. jaja! Det er jo igrunden noksaa rimeligt.« Peder tænkte lidt anderledes, end han talte, men han nænnede ikke at sige imod og bedrøve Broder Svend.

»Hun begyndte at tænke paa Flytning, skal jeg sige dig. Saa blev det for mig at begynde med en ganske ny Husholderske. Og at tænke paa et helt langt Liv med Husholderske, det holdt jeg virkelig ikke ud.

Havde Lillestina været hjemme, skulde jeg ikke sagt. Men hende ser jeg saa sjelden, at det virkelig mig er en Skam .... Nei, dette blir det ene rette.«

»Ja naturligvis,« sa' Broder Peder lidt aandsfraværende, »dette er bedre for dig.«

De laa en Stund og myste mod Vandet.

»Ja, bedre og bedre er naa to Ting da,« tog Svend op igjen. »Det er det, at jeg maa skifte, som er det forargelige.«

»Ja, det maa du jo, det er sandt.«

»Det gik nok an det; det var det mindste. Men min Svigersøn er en simpel Feier, ser du; en sjofel Fyr, det har jeg altid sagt. Han vil ikke la' noget staa hos mig undtagen de fasteste Eiendomme og med Sikkerhed som for umyndiges Midler. Det vil sige, at han tar 60 Tusen af de sikreste Værdier jeg har. Forstaar du det?«

»Ja, saa nogenlunde. Men du snakker da vel med Lillestina.«

»Lillestina! Hun bare hyler, straks jeg nævner noget, og siger, hun maa tænke paa sine stakkars to uforsørgede Barn; og saa kommer hun ikke ud til mig igjen paa Uger.«

»Men Tante Malla da?«

»Hun bare kysser mig og ler og lar Fiolen sørge. Naa ja, det kan hun forresten ha Lov til. For Pengene triller ind. Jeg ærgrer mig ikke over Pengene, jeg mister. De kan ta' fra mig, hvad de vil, de ta'r aldrig Humøret fra mig; det skal de slippe for. Men jeg ærgrer mig over denne polerte Simpelheden hans.« Svend byttede Albu mod Stenene; de var ligesaa haarde og polerede som Svigersønnen.

»Ja men kjære dig,« sa' Præsten, »saadant synes jeg maa være ulovligt.«

»Nei, det er netop lovligt, ser du.«

»Ja men da maa det være en bra urimelig Lov! For eftersom en Grundmur udvides, udvides jo ogsaa Husebygningen, ikke sandt?«

»Joho!«

»Men kommer saa nogen efterpaa og slaar Halvdelen af Grundmuren ud, hvorledes gaar det da med Huset?«

»Ja — en faar skynde sig og lægge ny Grundmur under.«

»Det kan gaa; og det kan ikke gaa. Det maa absolut være galt med den Lov . . . Det er da du, som har tjent Pengene, ikke din Kone eller din Datter og endda mindre

din Svigersøn. Og at du saa kanske skal slaaes rent overende netop af dem og det med Loven i Haand, fordi om du vil gifte dig — det maa være urimeligt.«

»Aldrig bryd dig, Peder Far; de slaar ikke Broder Svend overende i Hasten. De kan ta' fra mig, hvad de vil; men hverken Forstanden eller Humøret skal de faa Kloen i, det kan du forlade dig paa. Og ... jeg tjener naa en ti—tolv Tusen om Aaret da, enten jeg vil eller ikke.«

Broder Svend var aldeles ovenpaa igjen. Om han nogensinde havde været nedfor.

»Never mind! Paa nogen Aar har jeg tjent det op igjen. Den dummeste er ikke saa dum ligevel han.«

De to Brødre reiste sig og slentrede hjemover.

Peder følte sig saa liden, naar Svend slog stort paa med sine Tusener. For Præstens Tusener var helst Bekymringer. Og jo mer Præstefolkene gjemte dem, des tyngre blev de efterhvert.

Men straks han stod overfor fremmede, laa det beskedne og tilfredse Smil over hans Ansigt. Og Menigheden sa':

»Ja, Præsten ja! Han kan sagta se gla'e ud, for han har sit paa det turra, han.«

Peder havde et Anneks, som strakte sig lige ind til Byen. Man kunde se hen til det over Fjorden, som laa straks nordom Hovedkirken. Men Fjorden var ofte veirhaard, og Kjøreveien omkring var milelang, saa Forbindelsen mellem Anneks og Præst blev ikke stor. De enkelte Faar, som var klippendes, blev helst snauklippet af Bypræsterne. Men al Byens Bærme, som slog sig ned udenfor Bygrænsen, den fik Peder Møien af.

Den gjæveste derinde var Fruen paa Haug. Hun kaldtes i Folkemunde bare »Fruaa paa Haug«, som hendes Mor havde hedt »Fruaa paa Torgjet« og hendes Hus »Fruehuset.«

Hun sad der paa sit Fruesæde med sin Formue, og med sin Næse i Sky. Fin og ikke fin. Fuld af selvgod Prat og overlegne Raad. Fremforalt af Lyst til at protegere.

Hun var nylig bleven Enke og ligesaa nylig bleven frygtelig kristelig interesseret. Men den rene religiøse Parveny. Det lugtede milevidt Parveny af hende. Og dette var høist usmageligt for Peder, som i den Henseende havde mange ædle Ahner.

Derfor var det slet ikke saa besynderligt, som det syntes for uforstaaende, at den stilfarende og beskedne Sognepræst endte med at steile mod hende, allerede ved en af de første Visitter. Stille, men fast. Akkurat som den gamle Præst ude paa Kirkøen mod de to Sildebaser; hans Barndoms dragende Forbillede.

Bare, at »Fruen paa Haug« ikke imponeredes, men stødtes og løftede Næsen endnu høiere. Hun maatte ha' en Præst, som kunde bøie sig, krum og beilende; og en Præstefrue, som kunde knikse og takke og velsigne. Præstefolk, som vilde hjælpe sig selv, var hende en Torn i Øiet, formelig Konkurrenter til Magten og Æren.

Derfor var og blev Forholdet kjøligt overfor Rygges. Først bare mod ham, men tilslut ogsaa mod hans Kone, bare for tyve Kroners Skyld.

Præstefruen havde nemlig bedt om tyve Kroner til en fattig Familje og faat dem med Glæde og Naade. Men Fruen paa Haug havde siden gjort Undersøgelser gjennem Feiermester Nilsen, som holdt Familjen for ugudelig og uværdig. Og i den Anledning

havde hun taget saa haardhændt fat paa den hjertefine Præstefrue, at hun, da hun kom hjem og fortalte Peder det, graad, pukkede indenfor lukkede Døre paa sin gamle, gjæve Storbondeæt — og vilde sende de 20 Kroner tilbage.

»Jeg vil selv bære Tabet. Jeg ved, det er ikke ret at være stolt; men sommetider er det ret ogsaa.«

Den lille, milde Præstemand fik den myndige Spids ned i Overlæben og sendte Pengene tilbage samme Dag.

Og Fruen paa Haug havde ikke mere Brug for Sognepræstens. Hun kunde jo for den Sags Skyld godt nøiet sig med Bypræsterne og Feiermester Nilsen. Men heldigvis var der netop ansat fast Kapellan derinde i Annekset. Og det var Hr. Peder ikke bare forpligtet til at finde sig i, men havde selv arbeidet for som noget ret og rigtigt.

Naboskabet til Byen var nemlig Folket derinde til megen Skade. De tilegnede sig helst Halvdannelsen, denne stygge og ufrugtbare Bastard mellem Landets og Byens Kultur.

Ogsaa religiøst talt var Livet derinde høist

usmageligt. Det var netop det, som Hr. Peder og Fruen paa Haug var bleven uenige om. Det stødte ham, men det stødte ikke hende. Og hun forstod ikke, at her var det ham, som var dannet, ikke hende.

Der fór jo Feiermester Nilsen rundt med »Libanons Kor« og sang kortskjørtede Niggersange, som gladelig gjenlød i alle Stuer og Kroge og i alle Situationer, ligetil under Dansen paa Krosveiene om Kvelden. Dette Selskab og disse Sange i Stuerne paa Haug kunde jo hendes Mand vende sig ved i Graven.

Hr. Peder mente, at det Slags Kristenliv havde sin Ret og sin Tid i Kulturens Udkanter. Men at det var en lav Grad, som beskedent burde tage Plads ved Dørtærskelen i en gammel norsk Menighed og slet ikke faa albue sig fremmest i Rummet.

Men Fruen fandt denne Livsytring den eneste rette og gode og feiede rundt i Stuen med Næsen mod Sky. Og Feiermesteren bredte sig fed og god i Sofaer og Lænestole deroppe — han og hans Svende.

En stor Uven til fik Peder desværre derinde i Annekset. Ingen mindre end Klokker

Nathanielsen. Han slægtede ikke sin Navnefader paa i Omdømme; for der var endog mange Folk, som ikke gik ind i Kirken, før Klokkeren havde læst Indgangsbøn, og som gik ud, før han fik begyndt paa Udgangsbønnen. De taalte ikke at se dette slue og haarde Ansigt i Kordøren. For ude i Livet var de ræd ham; baade hans Hjerte og hans Magt og hans Mund.

Selv i Sakristiet drev han paa at fylde Peders Ører med Intriger og Bagtalelser, ja drev det en Søndag endog til at forfølge ham med ondt Øie og ond Tale lige bort i Prækestolsdøren, som han med et dybt Buk aabnede for ham.

Da blev den lille Præst myndig og sa' fast: »Vig fra mig, Satan!« Dermed havde han for Fremtiden vundet Fred i Sakristiet, men Fiendskab i Livet.

Bare godt, at han fra Begyndelsen havde været forsigtig og ikke solgt sig til ham.

»Nei hvor godt,« sa' Lina.

For ved Ankomsten stod han en Dag fast for Kontanter. Og straks var Klokker Nathanielsen der og sa' smørblidt:

»Trænger De Penge, Sognepræst, saa kom

bare til mig. Det er mig en Ære at laane mine Præster.«

Peder var for klog til at laane af den gamle Klokker og klored sig igjennem, til han fik sine egne Penge gjennem Svend.

Han takkede for den Klogskab alt næste Dag. For da kom han i Skolen og skulde inspicere lidt; og Mangler og Forsømmelser og Egenraadighed fandt han allesteder.

»Hvem er Skolestyrets Formand?« spurgte han.

Klokkeren gned Hænderne om hinanden og sa' skadefro: »Det er mig.«

»Ja saa! Men hvem er da Bygdens Ordfører?«

»Det er mig,« sa' Nathanielsen med sin rundeste Klokkerryg.

Da slutted Peder Læberne myndig sammen, mens det sa' i hans Hjerte: Ja, mig skal du alligevel ikke faa i dine Klør.

Og han havde hidtil modig holdt ham Stangen.

Men hvem var nu ansat i det nye Kapellani derinde ved Byen?

Ingen uden Waldemar Kant.

Det var da baade en vakker og stadselig

og dannet Substitut, som Fruen paa Haug med en sand Glæde slog sig paa.

Alle forstandige Folk skjønte saare vel, at Peder var noget andet til Mand. Men Størsteparten er ikke svært forstandige og selvstændige. Majoriteten er umyndig i alle Stænder. Og derfor trodde de, Waldemar var noget mærkværdigt noget, siden selveste Fruen paa Haug, som bar Næsen saa høit, hang i Halen paa ham. Sat hun Waldemar høiest, saa gjorde de det ydmygeligen efter.

Naar Fruen paa Haug kom kjørende til Kants Præken og ikke til Rygges, og det med to Hester og Kusk i graat Livré, saa maatte vel Kant være mest til Præst; det var da klart som Dagen.

Og ham fik Klokker Nathanielsen ogsaa straks i sine Klør. »Trænger De Penge, Præst, saa kan De altid faa hos mig,« denne Intimation, som Peder havde afvist, bukkede og takkede Waldemar for.

»Er mig en sand Fornøielse at hjælpe mine Præster,« sa' Nathanielsen og gned sine frosne Hænder behageligt om hinanden.

Og Waldemar laante, snarest muligt og mest muligt. Allerede Ugen efter faldt der

Ymt om Betalingsmaaden. Waldemar var forlegen. Men Klokkeren gned sine kolde Hænder roligt om hinanden og sa' naadigt:

»Tag det med Ro. De kan slippe for at betale tilbage med andet end en ekstra Offerdag; og den skal jeg skaffe Dem. Jeg sørger for, at det, De skylder, kommer ind af sig selv, uden Udlæg for Dem. Tvertom til Fordel! De beholder jo Æren og Berømmelsen. Jeg tænker nok, at et Stykke i Aviserne om Deres store Veltalenhed og Nidkjærhed o. s. v. kan gjøre godt for Deres Carriére, hvad?«

»Men hvis der nu ikke kommer nok ind?«

»Det blir min Risiko. Formeget eller forlidet, det kommer paa min Kappe.«

Og saa blæste Nathanielsen — i egen Favør — i Basun for Waldemar; og Fruen paa Haug assisterte med Henrykkelse, til Opreisning for sig og til Ydmygelse for Hr. Rygge. Og den stive Waldemar var aandelig krumrygget nok til at lade sig protegere af den selvtilfredse Frue.

Menigheden stakkar gik, troskyldig og lydig mod Opraabet, rundt om Alteret. Og det, der nedlagdes, blev ikke engang optællet,

saa brændende Lyst Waldemar end kunde ha' til at vide sin Værdi. Nathanielsen lagde sin kolde Haand over det, straks Menigheden vendte Ryggen til. Byttet var hans, som Risikoen ogsaa havde været hans.

Men Waldemar beholdt til sin Trøst Reklamen. Den kunde gjerne gjøre ham til baade Provst og Biskop. Og dette tilligemed hans stadige Underballance hjalp ham til at banke paa hos Klokkeren Aar efter Aar — mod samme Anbefaling og Refusion. Og jo større Præstens Laan var, jo større blev — forstaaelig nok — Klokkerens markskrigerske Reklame for den begavede og nidkjære Præst.

»Jobberi og Jaaleri,« blaaste Broder Svend. »Det rene Menighedsjobberi! Men lige poor blir han.«

»Ja, det forstaar jeg ikke,« sa' Broder Peder stilfærdigt.

»Forstaar du ikke det? Jomen gjør du saa. Du ved jo saa godt, at han er flot anlagt som Far sin. De maa jo alle ha' det fineste af alslag, helst han. Klædt som en Løve bestandig; han gaar nok ikke med blankslidte sorte Klær han, som andre Præster. Og det

er nok ikke en Koncert i Byen, som de ikke er at se paa, baade Voksne og Barn .. paa første Pladsen — enten de faar Billet fra »Fruaa« eller ei. Gives der nogenslags Udflugt eller Fornøielse, som koster og derfor koster andre Folk økonomisk Eftertanke, saa er du sikker paa, at Waldemar sine uden Betænkning er med, allesammen. Lykken hans er, at han har Gjæld; saa har da Fruentimmerne det at løbe med. Jeg skal sige dig ... ja vent til vi kommer ind ..«

De var ved Torvskuden og Barnene kom imod dem.

XI.

Det var Høstedags, og han var løs i Luften. Skyerne drev indover fra Havet og var sliphændte nok med Regnstyrt.

Svend stod i Præstegaardens Dør, omgivet af hele Familien. Han havde været derude en Søndag over og stod nu i Oljehyren og vented paa Hesten for at drage til Byen igjen.

Da rulled en Gig nedover mod dem fra Klokkergrinden, og Gutterne raabte: »Præsten Kant! Og Konen ogsaa! Uf!«

»Skam dere, Gutter,« sa' Præsten alvorligt.

»Skam dere, Gutter,« sa' Farbror Svend muntert efter ham og bødede paa Humøret.

Vognen kjørte frem. Men begge de fremmede, særlig Fruen, blev baade skuffede og alvorlige ved Synet af Svend. De kjendte nok altfor vel hans Hjertelag for dem.

»Ja, det var Waldemar — hvad si'er du naa om ham?«

»Ja« — svarte Præsten stilfærdig, »det er jo ikke det gamle Barnevenskab mellem os. De tyve Aar har skilt os grundig fra hverandre. Men det er besynderligt du — han er endnu altid for mig lidt af Konsul Kants Søn, som jeg fra Barnsben har maattet lære at taale i en slags Ærbødighed. Jeg kan ikke saa fort reagere mod ham som mod andre, hvis noget mishager mig ... Og dette, du talte om Flotheden, det har jo sin store Undskyldning. En faar huske, hvad Barndom og Opdragelse Waldemar har havt. Han er jo Søn af en ødsel Far, hvorfra skulde han lært Økonomi? Han har endelig lært at tjene sit Brød, men ikke at spare paa det. Det første lærer jo alle her i Landet, om de saa skal pigges frem med Penneskaftet; men det andet overlades til de faa, som tilfældigvis maatte ha' økonomiske Forældre; og de vokser ikke paa Trær. Det er anderledes med den Opdragelse i andre Lande, den hører med til Skoletvangen, saa den blir alles ... Nei, Waldemar maa ikke sees isoleret. Han er en ægte norsk Plante, saaet

og fredet af et Samfund, som ikke vil bli rigt ad den eneste Vei, det kan bli rigt .... Du kan ikke den Katekisme du heller, Svend; endda alt det Far sukked.«

»Nei, ved du hvad,« lo Svend, »her er da Grader i Plukfisken.«

»Ja, ved du hvad,« maatte Lina ogsaa sige: »du har sandelig ikke Lov at sammenligne Svend med Waldemar.«

»Det var i al Godmodighed sagt, for dere er begge hver paa sin Maade et Slags Illustrationer til norsk økonomisk Sans.«

»Sig hvad du vil du, Peder,« svarte Svend og la Armen om hans Hals. »Men jeg vil og ha' Lov at si'e, at en engang faar lære lidt af Livet. En kan da ikke hele Livet ud kræve to Hallemaaner for andres Penge, om Gutunger gjør det.«

Peder lo, og Svend maatte forklare Lina om sin og Waldemars Barndomssvaghed for »Hallemaaner«. »En faar da lære lidt af Livet, selv om en er tungnem.«

»Ja, der er det,« sa' Fruen. »Det er ikke lige let for alle. Du ved det du, Svend, at nogen Baader er tyngre i Siget end andre og værre at stanse.«

»Ja, tung baade i Sindet og i Siget, det er han,« sa' Præsten; »men det kommer ham aabenbart tilgode som Præst. Folk synes, det gi'r saadant vederhæftigt Indtryk.« Peder smilte godsligt, mens han sa' det.

»Ja, bare Fodlaget hans,« sa' Svend muntert og gjønende, stampede med Foden i Gulvet og vrikkede med Maven tilhøire og tilvenstre. »Jeg forsikrer paa, at de faste Dulledamerne hans velvilligt lægger det ud som pure Alvor og aandeligt Standpunkt. Og saadant kan ikke betales nok i vor vaklende Tid ... Og saa har han slig Omhu for Sjælene; straks to—tre Damer mødes, inde eller ude, saa er Waldemar Kant indimellem dem og snuser og lærer Nysgjerrighed af dem, til han blir værre end dem alle. »Skjørtekant« kalder vi ham paa Børsen.«

»Nei, nu kommer vi paa Skraaplanet,« sa' Fruen.

»Ja, det er bedst at stanse naa, ellers kommer der bare ondt af det,« fortsatte Præsten.

»Sludder; kan vi ikke snakke; vi er jo bare voksne Mennesker. Jeg siger det lige til ham jeg. Goddag, Skjørtekant, siger jeg.«

»Er du gal?«

»Waldemar! Tror dere, jeg er ræd Waldemar?«

»Nei, men Svend . . «

»Ja — dere kan være vis paa, at Pøbelen siger: Kant, det er da en Mand; en Kristen, som bærer sin Byrde i Taushed, stakkar . . . Du Peder, du er jo blid og tilfreds bestandig. Kan du veilede Menigheden paa Korsets trange Vei?«

»Nei Svend, vær naa snil!«

»Snil,« gjentog Svend leende: »Kan du trøste Menigheden i en Alvorsstund, du, som gaar med lysegraa Bukser; du kan da vel vide, at Vorherre er sortklædt — for Pøbelen ialfald.«

»Nei Svend, vær naa snil . . . «

»Snil? Vær vis paa, at den dummeste er ikke saa dum ligevel han. Sanna og Janna, de kan nok lægge det ud i Menigheden de.«

Sanna og Janna var to halvgamle Frøkener efter Byprovsten, han med Spaden i Jorden. Begge vel forfarne baade i Jomfrustandens og Præstestandens Haab og Skuffelser. De trængte noget at leve for; saalænge den gamle levede, havde de havt ham at dulle

om og kunnet ha en Haand og et Øie over Kontoret. Nu havde de en uimodstaaelig Trang til at dulle — og lidt mere taalmodigt og elskværdigt — med en yngre Præst og hans Affærer.

Og saa havde de svært lidet at leve af ogsaa stakkar. Derfor vilde de gjerne behage Fruen paa Haug og løbe hendes Ærinder. De var saa reducerede, stakkar, at de trængte nogen mægtigere at støtte sig til — økonomisk talt. Saa det var saa rimeligt og unskyldeligt, at de og Fruen paa Haug fandt hinanden, naar hun trængte Slaver.

De havde, fra en anden Side set, oparbeidet sig ikke saa liden Magt blandt de umyndige; de havde jo tilsidst næsten været Embedets Indehavere og stod lidt over de fleste i, hvad man da kaldte Dannelse.

Især Sanna. Hun kunde baade Latin og Græsk. Det vil sige, at Gamleprovsten havde banket ind i hende en Del Brokker og Ordsprog: »Tavta men tavta« ɔ: dette var nu dette — og lignende, som var let at anvende; ja sogar: »Bor jeg paa det høie Fjeld,« paa Latin.

Med Dannelsen var det saa som saa. Men

naar Frøken Sanna slog om sig med sine græske eller latinske Fraser, da forstummede Folket paa Bjerget af Forbauselse. Hun var da selvskreven til at læse høit, ikke bare i Kvindeforeninger, men selv i Dame foreningen, hvor Byens bedste Kræfter sad. Og dukkede nogen nyankommen Frue op og troede sig bedre kvalificeret, saa dreiede Sanna myndigt Talen saa, at hun kunde lyse paa Latin; og imponeredes den nye endnu ikke nok, saa gav hun hende ind:

Habitans in montibus
ubi finna tarandum prosternere tentat;
vivis læta fontibus
quoque lagopus loca frequentat.
Cantu semel atque bis o. s. v.

Og »Bor jeg paa det høie Fjeld« paa Latin — gjorde grundig af med al falsk Indbildning.

Begge Frøknerne havde straks gjort et noksaa nærgaaende Angreb paa Peder. Men han skjønte saa vel, at Formynderiet vilde give Afhængighed og Ubehagelighed mer end Hjælp — og holdt dem stille og diskret til-

bage — atter og atter; saa de tilslut blev gaaende rundt i Periferien sukkende og skulende.

Nu slog de som to Kraaker ned paa den unge Kant. Og han var ikke for stolt til at modtage Hjælp fra den Kant heller. Og heller ikke var hans Frue for jaloux. Skjønt hun imellem kunde ønske dem til Bloksbjerg. Som f. Ex. naar Waldemar havde hostet to Gange paa Prækestolen, og begge ikke bare som vanligt geleidede ham hjem og ind men støttede ham, som han var dødsens, og ordinerede baade, hvad han skulde tage ind og tage paa; og kaklede, til de næsten maatte jages.

Straks Waldemar kom, havde Peder spurgt: »Men hvordan skal du klare dig med de smaa Indtægterne, Waldemar; og det lige indpaa Byen. Jeg ved nok, at hundre Præster i Landet kan gjøre Dyd af Nødvendighed og leve af din Gage. Men du med dine Fordringer til Livet? Du burde heller tat et bedre Landskald nordpaa.«

»Pyt,« sa' Waldemar kynisk,« »jeg bare skaffer mig et Par svorne Veninder, saa besørger de Indtægten.«

»De farer rundt,« sa' Svend, »Sanna foran og Janna stakkar bagefter, og kaprer Kunder til ham, snart fra den ene Præsten indi Byen og snart fra den anden; kanske fra dig og?«

Peder svarte ikke paa dette. Det havde nok hændt, at sørgende paa Kontoret havde plumpet ud med, at de ikke havde faat Fred, før de havde lovet Sanna at benytte Kant. Men Peder havde aldrig nævnt dette til andre end Lina, og hun havde straks sat syv Segl for hans Mund.

»Der er den formildende Omstændighed, at dette er en fast Type Landet rundt. De findes overalt baade i finere og simplere Udgaver, overalt hvor de faar komme til. Men Gudskelov, de fleste Præster holder dem jo paa Afstand. Selv oppe paa Strilelandet var der et langarmet Fruentimmer, som begyndte med at begave mig og saa kom rækendes og roendes efter mig til de fjerneste Bibellæsninger. Og vil du tro, naar jeg kom ned af Talerstolen, og Folk stimled om for at takke, saa strakte hun ud sin Stok af en Arm og klapped mig paa Kindet. Jeg dasked Armstagen væk. Men endda gjentog det sig to— tre Steder, indtil jeg slog saa haardt, at det

baade sved og vakte Opsigt. Først da blev Fruentimmeret borte. Det er en Type, ser du. En uundgaaelig Type. Og den er nok ikke bare norsk heller.«

»Ja, oppe hos Fruaa paa Haug,« fortsatte Svend, »der har han sin faste Borg, og ner hos Sanna og Janna har han sine geistlige Portnerstuer. Deroppe Magt og dernede Vagt, begge Dele i sin Favør.«

Broder Svend var uskikkelig nok til at lægge Mærke til sligt, som ikke skulde lægges Mærke til. Og fortrolig nok der i Sofaen og Tusmørket til hensynsløst at lægge ud.

»De er som de to Ravnene, som, du kan huske Overlæreren fortalte, sad paa Odin sine Skuldre ... de ligner dem paa et Haar ... ja — om de netop sidder paa Skulderen hans, skal jeg ikke sige — skjønt langt ifra sidder de naa ikke heller ..«

»Nei, Svend,« baade Præsten og Fruen hyssede; men ikke stærkere end at Svend skjønte, at de nu var saapas opegget, at de begjærligt hørte ialfald med det ene Øre.

»Ja, du ved naa det du, Peder, at Sanna altid har været noksaa koket i Sveisen ... Dagstøt fyger hun ud .. ud med Jammer og

hjem med Offer. Ud med Jammer for den stakkars Præsten, som har Gjæld — tænk Gjæld! ... Tror du ikke, de har været hos mig og? Men jeg spurgte dem, om det skulde være en Anbefaling for Gud og Mennesker, at en har Gjæld, uanseet hvorledes han har faat Gjælden, og uanseet hvad han gjør for at bli kvit den ... Det er jo den rene Forbrydervenlighed, sa' jeg ... Men da kan dere tro, de føg fornærmet op:

»Gud give Pastor Kant aldrig maa træffe Dem, han, som er saa fintfølende — aa, saa fintfølende!«

»Var det fintfølende, dokker sa'« ... sa' jeg.

»Ved De hvad, Rygge,« sa' Sanna, »De er en Fritænker, er De!« og saa tripsed de op Sjøhusgangen og paa Dør, det forteste de vandt.

»Fintfølende Waldemar!« fortsatte Broder Svend i Sofaen. »Jo jeg sa' Smør jeg. Og saa Fritænker, fordi om en ikke i al Evighed vil drysse Penger over Waldemar eller har nogen særs Lyst at gaa og høre netop Waldemar fortælle os om Vorherre; ja, da er vi nok Fritænkere mange bra Folk da.«

»Nei naa vil vi ikke høre mer om Waldemar,« sa' Peder og vilde reise sig.

»Jo, bare lad mig snakke ud,« svarte Svend og trak ham ned i Sofaen igjen. »For jeg ærgrer mig paa dine Vegne. Alt dette Skriget for han her Waldemar, baade i Skjørteverdenen og i Aviserne, det kaster jo Skygge paa dig. Det ser jo ud, som »Menigheden« bare er fornøiet med ham. Og saa er jo »Menigheden« bare Sanna og Nathanielsen og »Fruaa«. Den virkelige Menighed er ludlei af al Nødingen og Tiggingen. Folk flygter lang Vei, bare de ser hu Sanna. Huf, jeg kan bli saa dansende galen ... Vil du tro, her en Dag jeg mødte ham i Strandgaden, havde jeg Lyst til at sætte ham til Sjøhusvæggen.«

»Nei Svend, nu vil jeg ikke høre et Ord mer,« sa' Peder og reiste sig braat.

»Ja bare gaa du! Men jeg spør': Hvad har du igjen for Piningen din? Tænk, hvor godt han har det mod dig.«

»Mon det?« svarte Peder stille. »Mon det? Der er mange Maader at ha det godt paa. Og ikke vilde jeg ha det godt saaledes.«

»Ikke jeg heller,« sa' Lina og la' Armen i sin Mands. »Fribaarne Folk misunder aldrig Tiggere; det var forresten et stygt Ord; jeg vilde ikke sagt det.«

»Her er ikke fri men Træl,« var det ikke saa, der stod i Forklaringen,« sa' Svend.

»Ikke rigtigt!« svarte Peder.

»Aa nei« — fortsatte Svend lidt trøstet, »han faar det nok ikke for ingenting; han faar nok finde sig i lidt af hvert. Han dilter daglig til dem og fra dem, de maa vel godkjende alt, han tør gjøre. Og Underholdning i deres ledige Timer maa han være; Bybud og Kirketjener. Altmuligmand! Jeg tænker Fruen hans mangen en god Gang er lei nok af dem, jeg; for de bruger ham vist baade til at skydse paa og kysse paa ...«

»Svend!« raabte begge mod ham og fór op.

Der stod begge Gutterne i Døren. De var ubemærket kommet ind i Dagligstuen og havde siddet i de røde Møbler og hørt alt.

Og Paulus raabte ind med dirrende Forbitrelse: »Jeg vil aldrig i Evighed bli' Præst, aldrig i Evighed!«

Den yngste la' til: »Ikke jeg heller!«

Og Onkel Svend fortsatte uden Syndserkjendelse: »Nei dere maatte være dumme!«

Forældrene fór mod dem og puttede dem foran sig, mens Præsten myndig sa':

»Nu gaar dere værsgo' bent ind og lægger dere ... og lader som dere ikke har hørt et Ord af dette, ellers blir jeg ordentlig vond, forstaar dere?«

»Dette var forfærdelig leit,« sa' Præstefruen, da de var alene igjen. »Ja dette var ..»

»Aa snak,« sa' Svend. »Tror du, de ikke føler lidt af hvert, Barnene og? Om dere er pene og tier, saa er der nok andre, som snakker. Den dummeste er nok ikke saa dum ligevel han.«

»Jo, naa er du rigtig dum,« sa' Præstefruen varm; hun havde aldrig talt slig til sin Svoger før.

Og Svend kasted foragteligt tilbage: »Du skulde aldrig blande dig i det du ikke forstaar.«

Da reiste Peder sig og sa' heftigt: »Saadan maa du aldrig tale til hende, hører du det? Jeg taaler det ikke!«

»Og jeg taaler ikke denne Sparingen din, hører du det? Den Sparingen din minder mig altid om det Telegrammet til Far, som gamle Enoksen lo først af, og som hele Byen ler af endda: Kjøb, kjøb ikke o. s. v. Spar, spar ikke! Sparer du, sparer andre. Du mister Offer, mister Kjærlighed, mister dit gode Navn og Rygte — og mister tilslut kanske Samlingen af Ærgrelse.«

»Det haaber jeg til Gud, jeg aldrig gjør. Han gi'r nok mig og mine vort daglige Brød og hjælper mig til at unde andre sit. Det er det, vi maa stræbe mod.«

»Ja,« raabte Præstefruen, »naa vil vi holde Aftenandagt og synge vor Aftensalme, saa blir vi snille allesammen; for dette Sind maa ikke op hverken i os eller Barnene. Det var Misundelse, som drev dem frem i Døren, stakkars Barn. Og saar vi Vind, høster vi Hvirvelvind ...« og hun løb ud for at hente dem halvafklædte ind igjen. Med en Arm om Halsen paa hver af dem kom hun tilbage. »Vi har det saa godt, Gutterne mine, vi har bare Grund til at takke Gud allesammen.«

Men de to Framslænger saa paa Farbror

Svend, hvis Mine sa': »Dere burde ha' det bedre.«

Og de gjorde det samme alle tre; de rynkede Brynene — ialfald til en Begyndelse.

X.

De havde spist, og Gutterne forsvandt. De var bare to hjemme nu. Knud, den ældste, var gaat tilsjøs. Han havde slig uimodstaaelig Lyst til Sjøen; havde jo ligget og plasket i Baad paa aabne Havet fra liden af. Og denne Levevei var jo billigst og letvindtest at ta til; saa han havde ingen Modbør fundet fra Forældrene.

Den næstældste, Paulus, var en ualmindelig snild og flink Gut; Faren læste Latin med ham, og Præst skulde han bli, det var ligesom noget selvfølgeligt.

De tre voksne trak ind i Kontoret. Der likte Peder sig bedst og trykkede Broder Svend med sig ned i den gamle Sofa. Prækonen satte sig mod dem med Strikketøiet, og Svend tog Themaet op igjen.

Han plagedes imidlertid ikke af Samvittighed og forstod saare vel, hvor Hunden laa begravet. Og ikke før saa han Fruens mørke Ansigt, før han skalkagtig spurgte:

»Hvad er det, som feiler Dem, De' ser jo saa trist ud som en Torvmyr.«

»Jeg har saa ondt i Hodet.«

»Sig heller i Hjertet, De Mor,« svarte Svend leende.

Det var en ren Lette baade for Værtsfolk og Gjæster, at han kjørte sin Vei.

»Jeg har netop faat Distanceopgave fra Fogden,« sa' Waldemar til Peder, »vi faar 30 Kroner for den Kirkevielsesturen; det er let tjente Penger, hvad?«

»Nei, jeg vil ikke ha' nogen tredive Kroner, som jeg ikke har fortjent,« svarte Peder.

»Er du gal, du maa! Alle hæver!«

»Ja, men vi levede jo gratis hos Præsten, og jeg kjørte med egen Hest — og havde bare Hygge og Gavn af Turen — det har jeg ikke Samvittighed til at tage Skyds og Diæt for, om det saa er af Statskassen.«

»Er du rispe gal; du maa. Hvad vil Provsten og Biskopen og hele Embedsstanden sige

til sligt! Provsten har jo netop purret efter Regningen.«

»Jeg har sagt dig min Mening og nu nok om det.«

»Det holder jeg af Hjertet med dig i,« sa' Lina.

Begge Gutterne gik rundt Udhuset og skulte. Ikke vilde de ind idag.

Men trodde de, de undgik Kant for det, saa tog de feil. For han stod snart igjen med to tunge, trygge Ben i Døren, holdt sin Laksestang frem og raabte paa Paulus og bad ham baade fast og selvfølgeligt om at pakke Stangen ud, surre den sammen og sætte Snelle, Fortom og Flue paa, mens han selv var inde og fik »fint«.

»Men væd Fortommen først og vær forsigtig, at du ikke brækker Spidsen, Gut!«

Paulus skjækede til Broderen og gik trevent til sit Tvangsarbeide. »Havde de selv havt slige Greier, saa skulde Kapellanen nok sluppet at ta' Laksen deres.«

De kavede nok, stakkar, for at tjene sig nogen Skillinger med Tarebrænding, jævnsides med Bønderne; vassed ud og halte

iland; bredde og tørkede; og stod tyndklædte og blaafrosne og skidne og brændte i Nordenvinden, med en Trælem for Baalet, for at Trækken ikke skulde faa alt op i klar Flamme og fordærve det.

Ikke længe efter kom Kant, først paa det ene Ben og saa paa det andet, tog uden Tak Stangen og gik med sin lange Torskefip under Læben nedover mod Elven. Sognepræsten maatte følge efter for at faa snakke lidt med ham.

Han havde forresten dobbelt Grund til at vrikke Figuren paa hvert Ben nu. For han havde Gummistøvler, som gik til Bugen. Flot som en Engelskmand, jo bevars. Og fin engelsk Regnkappe og Dogskinds Hansker.

De stod paa Brinken og saa ned i Hølen. Det var bare denne ene, som hørte Præstegaarden til. Derfor kaldtes den Præstehølen. Og den havde Waldemar Kant øieblikkelig efter sin Ankomst til Annekset lagt Beslag paa. Der var ingen, som havde fundet paa at drive Sportsfiske der, endsige at leie Hølen ud. Gutterne fiskede med Bambusstang uden Snelle og med Mark, og drog en og anden Kveld Net sammen med Gaardsgutten.

Waldemar Kant sænkede sine Øine ned i Hølen. Det var noget af Drømmen over Konsulens gamle Torskebrønd, som gik igjen. Dernede gik hans Laks.

Sognepræsten fik ikke engang være med nedover Brinken.

»Gaa hjem til Damerne saalænge, Peder. Du ved jeg liker ikke at snakke med nogen, naar jeg fisker. Laksen skræmmes.«

Peder smilte undselig og gik hjemover. Men ærgrede sig paa Hjemveien lidt over sit undselige Smil. Sandelig blev ikke Waldemar altid Konsul Kants Søn for ham. Hvor ganske anderledes med Svend.

Da raabtes der efter ham: »Send Paulus ned med Hoven; jeg glemte den i Gangen.«

Hoven kom. Og Gutten blev placeret høit oppe paa Brinken, for at være til Tjeneste med Hoven, om Kapellanen fik Bid.

En Regnbyge kom og vasked den daarligt klædte Gut igjennem.

Men da bed sandelig Laksen. Og det en skikkelig en. En af »Høstlurkene«. For da først kom de faa større Lakse, som besøgte den grunde Elv.

Paulus sled sig omsider nedover med Hoven.

»Ikke saa trevent, Gut.« Kapellanen dunkede til ham. »Ud paa den Stenen med dig!«

Laksen kom omsider paa Land. Men det var ikke for Paulus's Skyld og heller ikke for Paulus's Fornøielse. Og jamen fik han ikke en til, den Traven. Ogsaa en Høstlurk. Disse skulde Drengen og Præstegutterne naturligvis ellers tat i Garnet ikveld. Paulus var saa furten og saa skjødesløs med Hoven, at Kapellanen tilslut selv maatte ta' den, skubbe Gutten væk og selv hove Laksen op.

Saa var der ikke mer at hole. Ikke et Nap. Jaja! Resten fik gaa i hans Torskebrønd til en anden Gang.

Kant stabbede lun op med Laksene. Men vilde ikke betro dem til Paulus; bad Drengen lægge Tare om dem og putte dem i Vognskrinet — naturligvis efter først stoltelig at ha' vist dem frem i Stuen.

Der havde Husets gode Frue gjort alt, hvad der stod i hendes Magt, for at gjøre det rigt og koseligt. Og hendes Mand havde pustet til: Selv tarveligt, men fremmede godt! Historien med »Hallemaanen« gjentog sig hele Livet. Bare at han ikke fik den

Beundring, som hos Broren. Tvertom, Utak var Verdens Løn. Han havde jo Formue; var det da nogen Sag.

Det brased i Kjøkkenet, og det smagte ved Bordet. Lina holdt trolig, hvad hun sa':

»Skinnet vil jeg redde, om jeg saa skal dø af Sult. Det er vor Ære. Vi faar ta' det igjen, naar vi er alene.«

I Kontoret, ved Kaffeen og Cigaren, spurgte Waldemar fortrolig:

»Hvad kan du greie dig med om Aaret herude?«

»2000 Kroner,« svarte Peder, formelig lidt flau.

»Ja, kan du det! Vil du tro, at jeg kan umulig greie mig med mindre end 4000, hvor jeg skal ta' dem fra.«

Det faldt ham ikke ind at blues. Det var næsten, som det var en Ære at kunne ødsle væk alt, han per fas et nefas kunde faa Tag i.

Og inde i Stuen sad hans østlandske Frue og pegte paa de fine, røde Møbler og sa:

»Aa jo, Magta ter sig, der hu er — som de sa' i min Hjembygd.«

Og Husmoren kjæmpede en liden Kamp med sig selv, om hun skulde fortælle, at det

bare var en uheldig Present fra Svogeren. Men det vilde jo være en Slags Ydmygelse og en Slags Beilen til Medlidenhed hos Kapellanens. Nei, det bød hende imod; og hun betvang sig og tiede.

Paa Hjemveien sa' Kants til hverandre:

»Aa du, hvad de maa lægge op!«

Og saa var Sandheden, at de med al sin skjulte Nøisomhed bare kunde lægge to Hundrede Kroner op — til Barnehjælp, Sygdom og Alderdom.

VII.

Der var Bispevisitats.

»Avisen!« raabte Biskopen, straks han kom ind af Gadedøren .. og læste den vertikalt ude i Gangen.

Var der Ros fra sidste Visitatssted, blev han saa kordial og kammeratslig, at han var »bedst« med hvem som helst og sa' Ja og Ha til hvadsomhelst; tog de armeste Kapellaner venskabelig under Armen, trak dem indover Gulvet og nævnte dem med Fornavn.

»Kom naa Waldemar.«

Men idag var der det motsatte af Ros. Inde i Byen var der en ond og opsætsig Avis, som tilmed var Hovedavis. Den havde Rum for alskens Klander, selv over en Bisp.

Bispen havde ikke forstaat at logre for Nathanielsen; havde tvertom rettet hvast paa ham. Sligt straffer sig.

Nu ramlede han harm om i Stuen. Couleur noir!

Og Broder Svend var elskværdig ligefrem nok til at plumpe ud:

»Det har en Kirkens Mand skrevet, det skal jeg dø paa.«

Bispen stirrede paa det fremmede Menneske, streifede saa Præster og Provst og sa' med indædt Forbitrelse:

»Kunde jeg faa Tag i ham, skulde jeg knuse ham som en Lus mellem to Negle.«

Provsten listede om ham paa Sokker. Men Pastor Peder stod og saa stilfærdig og bedrøvet paa Bispen.

Præstefruen fik dem med Møie tilbords og gjorde alt, hvad hun kunde, for at hygge og glæde Bispen. Alt var saa fint og godt, som han var kommen til Storfolk.

Porter og Liebfraumilch og Amontillado og Kransekage og al den Stas, som Broder Svend bestandig havde pleiet at sende ud, naar der var Fest i Præstegaarden — det havde Præstefruen ikke kunnet undvære, naar Bispen kom; og hun havde kjøbt det selv, hvormeget det sved i Pungen. For med

Broder Svend var det nok ikke mer end saa la-la nu om Dagen.

Men Bispen sad bare og tænkte paa Avisen og sansede ikke, hvad han fik.

Provsten derimod hviskede nedover til Medhjælperen: »Dere har da faat en Præst med Grunker.«

»I skulle føde ham, ja gjøde ham,« sa' gamle Provest Balle, naar han sætte ind Præstane; men det trengs nok ikje her; han er i godt Hold iforreveien Præsten vor.«

Og »Hansen stakkar« hviskede til Kapellanen:

»Det er nok ikke i hver Præstegaard, at Bispen faar en saadan Opdiskning. Dette har Fruen regtig Ære af.«

»Pyt,« sa' Kant, »er det nogen Sag for hende, som har nok at ta af.«

»Ganske regtig, Pastor Kant, ganske regtig!« sa' Hansen stakkar.

Det var Søndag, og Bispen havde selv til en Begyndelse præket. Og foruden ham og Provsten og Kant var ogsaa Svend og Malla liggende Gjæster. Svend havde tumlet muntert med Lina og fundet Udvei til Sengeplads. »Vi gjør som de fine i Byen. Vi har

staaendes Buffet om Dagen og liggendes Buffet om Natten.«

— — — »Der var vist mangfoldige, som ikke kom ind i Kirken idag,« sa' Bispen endelig for at soulagere sit syge Sind.

»Ja, mangfoldige,« sa' Provsten.

»Jeg tænker Halvdelen,« sa' Kapellanen.

»Aa nei,« sa' den ugudelige Broder Svend. »De kom da godt ind, alle, som vilde. Jeg var bortom saa snarest. Men fuldt var der jo.«

»Hum ...« brummed Bispen, »propfuldt var der, det saa jeg bedst selv, som stod paa Prækestolen .... Og det vil jeg sige, at den Præst, som ikke faar fuld Kirke, han bør gaa. Han har ingenting mer at sige, som Folk gider høre paa.«

Naa! Det var mindre hyggeligt at høre for Sognepræst Rygge, for han var ikke egentlig af dem, som havde noget Tilløb. Stilfærdig og lavmælt som han var. Hans aandelige Sandhed og Sundhed og Grundighed var ikke saa sensationel og lokkende for det Publikum, som fylder Forsamlinger. Og dog gik der store Bølgeringer udover Bygden fra hans faste, ærlige Kristenliv.

Kant derimod havde mere Maal end Mel i Posen. Han dundrede væk i Timevis, baade om løst og fast, som han plukked ud af Postiller og Bøger. Og saa havde han kvindelige Basunengler. Jo, han havde Folk han.

»Den Præst, som ikke faar fuld Kirke, bør gaa.« Det var sandelig ikke nogen behagelig Intimation paa Visitatsen. Saameget mere som Sognepræst Rygge skulde præke om Mandagen. Og da var baade Taren og Torsken iveien for Almuens Kirkegang. Havde han endda faat Søndagen, men den annammed Bispen for sig selv.

Peder likte sig ikke. Og endda værre blev det, da han kastede Øiet ned paa sin yngste Søn; han var den eneste hjemme nu; og han lugtede Lunten, skjød Gnister af Forbitrelse og puffede Tallerkenen mod et Glas, saa det sang.

Men Kant likte sig. For han havde havt fuldt Hus altid, det han kunde mindes; hvad han ogsaa mumlede høit nok til »Hansen stakkar.«

»Ganske regtig, Pastor Kant, ganske regtig.«

Og det var ganske rigtig ogsaa, paa en

Undtagelse nær. Han var engang kommen til et Bedehus, hvor der bare var mødt frem otte Mennesker til Bibellæsningen. Men da havde han reddet Situationen og Fremtiden ved at begynde saaledes:

»Her er jo mod al Sædvane ingen Folk iaften. Men stakkar, de har formodentlig troet, at det var Rygge, som skulde tale.«

»Ja, der har du det,« sa' Sanna og Janna, som havde vandret Halvmilen med sin aandelige Brudgom. »Der har du det.« Og deres Fortvilelse gik over til Glæde.

Broder Svend var atter vaagnet ved Mindsteguttens Harme. Han strøg sig i de obstrinasige, røde Krøller og blinked svinepolisk med Øinene. Ingen ved, naar Grisen skjæver bort i Benene paa en.

Og da ingen anden skyndte sig at sige Bispen imod, saa maatte han borti ham:

»Javist bør en Præst dyrke Massen. Det kommer mindre an paa, hvad Vorherre siger om det! Kvantiteten er for Jorden og Kvaliteten for Himlen.«

»Hvem er det Menneske dernede?« spurgte Bispen mørk i Provstens Øre.

»Det er nok Sognepræst Rygges Bror.«

»Hm!«

Nu reiste Waldemar sig fra Bordet. Han maatte i Sygebesøg, de maatte undskylde. Det var komisk, hvor det altid slog ind. Spurgte nogen efter Waldemar, og han ikke var hjemme, saa hed det altid: »Han er i Sygebesøg.« Og altid maatte han i Sygebesøg, mens han var i Selskab, eller naar det vakte Opsigt. Det gav saadant ærbødigt Suk i Forsamlingen, naar Tanken fra Bordets Glæder fulgte den nidkjære Præst til Sygdom og Død. Og der fulgte saadan velsignet Tyngsel med ham, naar han kom tilbage.

»Han har altfor travlt,« sa' nogen ved Bordet.

»Jasaa,« knurrede Broder Svend. »Det er ikke sagt, det blir saamange Sygebesøgene ellers i Ugen. Det gaar vel helst til Sanna og Janna .... Ugen er lang den, og Præster faar da bestille lidet grann de og.«

»Ganske regtig, Rygge, ganske regtig.«

Næste Morgen stod de geistlige Herrer i Præstegaardens Gang og tog paa sig.

»Har De lysegraa Vaarfrakke?« spurgte Provsten forskrækket.

»Ja,« svarte Peder med Øine, som var endda større end vanligt. Tøiet var Vadmel, vævet af hans egen Kone.

»Jeg har sort,« sa' Provsten venligt, men alvorligt.

»Og jeg,« faldt Broder Svend parat ind, »jeg har et ganske svart Lommetørklæde her i Oljefrakken; det vil vist behage Vorherre særdeles, siden han nu er begyndt at se paa Klæderne istedenfor paa Hjertet.«

Bispen lo hjertegodt. Og Svend steg i sin Kariol og dreiede til Byen.

Paa Veien mødte han baade Sanna og Janna, som opskjørtede fór udover, idag som igaar. De var jo ikke tilsagt hverken til Visitatsmøde eller Middag; men med maatte de jo være, saa høivigtige Personer; ialfald med gudfrygtigt Sladder og Kritik. Ingen og intet var godt uden Kapellanen og hans Ord og Gjerninger.

Der kom de i sit Ansigts Sved. De gamle, falmede Damedugene flagrede, og de smaa, fedtede Fruehatte hang paa Skakke. Stakkar, de kunde havt saa vel Behov at bruge baade Fødder og Fingre og Mund med, i sin egen Velfærds Tjeneste. For de var baade

luvslidte og underernærede; de var som Dronerne i Bikuben, de slæbte sig tildøde for sin Herre.

Gid de bare kunde gjemt sig for Svend! Men han raabte imod dem med en liden skalkagtig Latter:

»Tag det med Ro. Det gaar nok godt; for det er selve Sognepræsten, som skal præke.«

Der var ikke mange Folk i Kirken om Mandagen, det var Synd at sige.

Og Waldemar Kant var ikke flink til at skjule sin Glæde, da han kom ind og oversaa alle de tomme Bænke. Endmer aaben var Gjenkjendelsens Glæde, da han saa sine to trofaste Pleiedamer.

De tre ledige geistlige satte sig paa Udstilling udover Koret. Og medens Salmesangen lød, havde de sig nu og da en liden gemytlig Hvisken.

Da Peder gik paa Stolen, saa Bispen ostentativt paa Klokken. Provsten pligtskyldigst ligesaa, og tilslut Kapellanen. Det var som om de sad paa en Starttribune ved Kapkjøring.

Saa prækede Peder og fik godt fremført, hvad han vilde sige, og vel anvendt de vakre Evner, han havde. Det var saa roligt og klart og vederhæftigt, at det mer og mer vakte Respekt hos Bispen; for han likte et personligt Vidnesbyrd med friske Billeder fra eget Liv istedenfor fra Bøger og Blade. Liv fra eget Liv. Blomster med Rod og spiredygtigt Frø. Ikke Blomster, ordnet uden Farvesans og visne i næste Øieblik, fordi de var afskaarne; Ran fra fremmede Haver.

Han bøiede sig endog til Provsten og mumlede: »Dette er da virkelig Vidnesbyrd og ikke Udenadlekse. Det er nok en solid Kar alligevel dette.«

Og Provsten vaagnede og bukkede bejaende. Stakkar, han blev altid saa søvnig af at dilte med Bispen som unyttig Atpaaslæng. Men han havde slig Øvelse i at vaagne med et Buk, som kunde sige baade Ja og Nei, alt efter som det trængtes.

Da Peder sa' Amen, gik der et opsigtvækkende Ryk gjennem Bispen; og Klokken kom hastig op. Øieblikkelig halede Provst og Kapellan i sin Uhrkjætting. De to Herrer saa hinanden an, men behøvede ikke at

hviske. Peder havde bare prædiket i en halv Time; det var Dødssynd.

Nu var Bispen med ett en anden. En garde! Og heldigvis fandt han ogsaa meget snart noget at hake sig fast i. »Galt,« mumlede han halvhøit. »Galt,« mumlede han snart igjen og høiere, saa at Provsten slog Øinene op og bukkede.

Og da saa Præsten Peder gjorde Feil i Fadervor, en Feil, som Provsten var vel vidende om, at Bispen med Graadighed fangede de fleste i, mødtes begges Øine i en sukkersød Blanding af Misnøie og Glæde.

»Hansen stakkar« sa' endelig Amen. Og Peder gik stille fra Alteret ud i Sakristiet, men fra Gud var han endnu ikke gaat ud.

Da kom Bispen farende. Med Ledighed i Lemmerne og Røst som Gutterne, naar de farer ud til Frikvarter.

Ingen Tak for det, som godt var. Ingen Paaskjønnelse eller Opmuntring. Men plump i:

»For det første snudde De Dem gal Vei ved Alteret, vil De huske paa det?

For det andet præked De bare en halv Klokketime ...«

Peder saa uforstaaende paa Bispen, som fortsatte:

»Jeg skal si'e Dem, at enhver Præst har det Maal at hjælpe Menigheden til at »se Jesus« og dertil trænges mindst tre Kvarter.. mindst!«

Peder havde endda ikke faat den myndige lille Spids ned fra Overlæben. Det var smilende, som om han ikke kunde ta' det alvorlig ment, at han svarte:

»Vi skal da vel ikke væve Vadmel paa Prækestolen — efter Diskemaal .... som de maaler Skraatobak hos Landhandleren?«

»De skal præke 3 Kvarter,« sa' Bispen myndigt. »Menigheden skal faa se Jesus.«

Endelig forstod Peder, det var Alvor, og svarte vemodigt, men fast:

»Det Syn er da ikke bundet til Klokkelængde. For én kan det jo lykkes paa mindre end fem Minutter, og for en anden ikke paa 5 Aar — at syne Menigheden Jesu Kjærlighed ....«

»Det er noget Snak,« afbrød Bispen, »men lad os gaa videre:

For det tredie be'r De Kirkebønnen galt,

Gang paa Gang; det skal jeg ha' mig frabedt for Fremtiden.«

»Nei, men Hr. Biskop ...«

Paa dette heldige Tidspunkt kom ogsaa Hr. Waldemar ind i Sakristiet.

»Kan De ikke læse? Hvor er Alterbogen? ... Se her: Enkers F .. o .. r = for, s .. v .. a .. r = svar; men De sa' Trøst, De! Og saa staar der: »om vi og kunde naa de saliges Opstandelse«, ikke de dødes .. for den naar vi nok alle uden at be' om det.«

Provsten stod bag og bukkede. Men Peder begyndte at rette sig og samle sine Læber.

»Og saa sidst — og værst: De kan ikke be' Fadervor ordentlig, det oprører mig altid. Der staar: du, som er i Himlene,« en uranois«; ikke i Himmelen; forstaar De det?«

Og Provsten bukkede. Og Waldemar ønskede bare, at Sanna og Janna havde været tilstede.

Da var det som Peder saa for sig Sabberne paa Kirkøen ved Brurevigselen, og den stille, men stærke Præstemand, som tugtede dem til Taushed ... og før han selv vidste af det, saa han Bispen lige ind i Øinene og sa':

»Jeg bad Kirkebønnen efter den nye Kirkebog, vi fik for to Aar siden.«

»Men den er forandret i det Ritual, som kom i Aar, og det skal De værsgo følge.«

»Naa, dér staar altsaa de to nye Bagateller ..«

»Bagateller, Bagateller ...«

Provsten afværgede med et forskrækket Hode den formastelige Tanke.

»Ja, det er Bagateller, enten Enker skal faa Forsvar eller Trøst. Og ligesaa dette om de saliges Opstandelse. Apostelen Paulus, som citeres, er ialfald enig med mig, han siger: om jeg kunde naa til de dødes Opstandelse. ... Og endelig,« fortsatte Peder, »er »Himmelen« og »Himlene« vistnok lige gode Oversættelser og Gud lige velbehagelige. Hr. Biskop, er det Aanden eller Bogstaven, vi tjener?«

»Hvad tør De sige til Deres Biskop?«

»Sandheden.«

Og den lille Præst saa Bispen fast og dybt i Øinene, mens Læberne holdt urokkelig sammen.

Provsten saa ud, som han vilde kaste sig imellem for at afværge et Attentat.

Men Bispen trykked ham myndig væk. Han var Mand for at hjælpe sig selv:

»Er De gal, Mand?«

Peder traadte tæt hen til ham:

»Hr. Biskop! Vi hungrede efter Deres Komme. Vi hungrede efter Aand, ikke efter Bogstav. Og vi hungrede efter at opmuntres, ikke efter at forfølges ... De er féteret og flink og Biskop ... den, som har meget, af ham skal der kræves meget.«

Bispen taug. Det slog ham med Bibelordets Magt. Han ryggede for den lille, faste Præst. Ja, han formelig logrede for ham, mens han gik tilvogns for at kjøre til næste Provsti. — Men den, som kjendte ham, og det gjorde Provsten, han vidste, at det kogte indi ham.

Provsten stod tæt hentil Vognen efter Farvellet og hviskede formildende, at det var Sognepræst Rygge, som var saa uegennyttig, at han ikke vilde ta' mod Skyds og Diæt af Statskassen for sin Reise til Kirkevielse.

Da bused Bispen ud:

»Er De gal, Provst? Hvorfor har De ikke sagt mig det før? Den Mand har jeg altid ønsket at se og at takke.«

Og dermed for Bispen af Vognen igjen, stolprede mod Peder, la' en Arm paa hver af hans Skuldre og sa' høit og ostentativt:

»Ved De hvad? Dem agter og ærer jeg mer, end om De var Stiftets allerbedste Prædikant. Ved De hvorfor? Fordi De er en uegennyttig Præst. Gud velsigne Dem for det. Slige Præster leder jeg efter.«

Peder tog Rosen som Dadelen rolig; for ham var Pligten saa ligetil. Det samme gjorde Provsten med Rosen; han forbausedes ikke over de bratte Overgange; han var en Kammertjener, som kjendte sin impulsive Herre.

Men Bispen stod uforstaaende overfor Peders Ro og gjentog: »Jeg skal sige Dem, jeg leder med Lys og Lygte efter en Præst, som ikke er pengegjerrig.«

»Og jeg efter en som ikke er ærgjerrig.«

Bispen trak sig betuttet tilbage.

Sanna og Janna, som alt havde hørt af sin Sjælesørger om Skandalen i Sakristiet og belavet sig paa at løbe rundt med den i gudfrygtig Sladdersyge, de stod desværre altfor nær denne opreisende Afskedscene. De saa surt til den anden Side og snakkede

aandløst og forceret til hinanden for ikke at være Vidne til dette hjertelige Omslag.

Siden fik de ogsaa snud op og ned paa d e n Anerkjendelse:

»Var det nogen Sag at frasige sig nogen Kroner for ham, som har Formue, da?«

»Nei, du ved det,« sa' Menigheden, »du ved det. Det var jo ingen Sag for ham.«

Om Eftermiddagen kjørte en ensom Kalesche nedover det lave, flade Land. Bagi sad en Bisp og mumlede høit med sig selv; snart i Harme mod en liden Præst, som havde vovet at sige ham imod og korrekse ham; snart i Henrykkelse over en liden Præst, som gjorde noget for intet og ikke bare tænkte paa at skrabe Penge til sig.

Kusken hørte det mumle bag sig og turde ikke snu sig. Han trodde Bispen bad til Vorherre.

Provsten fulgte med hjem mod Præstegaarden, strax Bispen var kjørt; og han sa' alt paa Veien broderligt og elskværdigt, ja næsten bønligt:

Det er jo næsten forsent; men for en anden Gangs Skyld faar jeg Lov til at gi Dem et velment Raad:

De maa aldrig modsige Deres Overordnede, aldrig. De forspilder hele Deres Carriére; tro mig, det er en Leveregel, som aldrig maa overskrides.«

»Ja, men jeg tænker ikke paa nogen Carriére.«

»Ja, det siger De nu; men De ved ikke, hvad De engang kan komme til at ønske. Da trænger man sine Overordnedes Hjælp. Befordring, Pension, Orden (han pegte paa sit pyntede Bryst) — alt — i Liv og Død, havde jeg saa nær sagt, er jo afhængig af Biskopens Anbefaling.«

»Jeg gjentar,« sa' Peder, »at jeg vil ha' Selvagtelse og ikke menneskelig Naade.«

»Ja, men alt sker ad den Vei. Vil De ikke ha' Lykken saaledes, saa faar De den ikke heller. De kan da vide, Gud selv stikker da ikke Haanden ned af Skyerne og uddeler ...«

»Hvad siger De, Provst, er det ikke Gud, som uddeler ..«

»Ja, det vil sige, det er nok ham .. men .. det er da ikke Gud, som deler ud Embeder og Ordener ..«

»Den ufine Forretning har han lagt i grovere Hænder, mener De ...«

»Unge Mand,« sa' Provsten og truede med Fingeren, »De burde være Bisp selv .. eller ogsaa ingenting.«

Han gjentog sin venlige Formaning, da de kom hjem. Saa Broder Svend hørte paa det. Og lagde til: Aldrig blande sig i Politik heller; ikke skaffe sig Uvenner, det er Sagen.

Men det skulde han ladet være, for Svend svarte kjap:

»Aldrig Standpunkt! Aldrig Mand! Ellers ikke liden nok til at avancere! Ved Prouesten om en liden Fugl, som de kalder »Per Smygar«; han slipper igjennem alle Krat, som er for tætte for de store. Saadan skulde en Præst være, saa han kunde smette sig frem til alskens godt og lure sig fra alt vondt; ja da ja!«

»De da!« Provsten smilte overbærende.

Men imidlertid saa var naa Provsten imponert af den stilfærdige Præst og fortalte baade Medhjælper og Kirkeværge om Deres lille Sognepræsts Manddom og Mod.

Og Rygtet gik Sognet rundt. Ja syv Sogne: »Han havde tugtet selve Bispen, han.«

Og saaledes var de stoltere end nogensinde af sin Sognepræst, indtil det blev de to sorte Krager formeget, saa de fløi ud og fik dreiet paa Omkvædet. Nu lød det:

»Aa ja, det var jo ikke farligt for ham at snakke ud; for han har sit paa det turra. Han trænger ikje Bispen, han. Det havde været værre for Kant: men saa var naa han altfor kloge til at lægge sig ud med sjelve Bispen.«

Blandt Præsterne i Nabolaget føltes ogsaa Peders Optræden forløsende. Paa første Præstemøde stak de inderlig fornøiet Hoderne sammen. Og Opinionen var den, at ved næste Bispevalg skulde de nok passe sig bedre og ikke lave Ris til sin egen Popo.

En jævn Mand! En jævn Mand! Det var nu det eneste rette Bispeemne. Lige Barn leger bedst.

Og saa blev det; snarere end de tænkte. De fik sig en jævn, skikkelig og vel vatteret Ven, som for lukkede Præstedøre lod sit lille, milde Lys velgjørende skinne ind i deres Hjerter. Punktum.

Han havde aldrig stødt nogen ved nogen selvstændig Mening eller noget selvstændigt

Initiativ. Og Kontoret kunde han vcl altid greie. Desuden; kunde ikke han, saa kunde vel hans Kone eller Datter; det var ikke værre og det var ikke anderledes end hos saamangen Provst og Bisp. Den første den bedste Kontorjomfru greiede jo værre Kontorer.

Men de glemte, at da fik de heller ingen Mand. Ingen Høvding foran Fylkingen, naar Fienders Hærskrig lød, men en, som gik bag Buskene og gjemte sig.

Og var der nogen Gang nogen, som maatte drage aandeligt Sværd af Skeden og bringe Fiendens Haansord til at forstumme, saa var det helst en liden Høvedsmand over Hundre, som trak blank paa eget Ansvar.

Det ene var galt. Og det andet var galt.

Og endda værre for Kirken og Menneskehjerterne, som trængte Mænd først og Mænd sidst.

Solen var høiest paa Himmelen. Og Liv og Udvikling gik sin Gang. Men Størsteparten af Præsterne sov en drabelig Middagslur med Forklaringen under Hodepuden.

Liv og Udvikling gik sin Gang og det med Jernbanefart. Hvert Øieblik trængtes der et

aandsmyndigt Ord. Baade paa offentlige Møder og i Aviser. Baade paa Tage og paa Torve, der hvor Tusen stod færdige til at sige imod. Ikke bare paa Bedehuse og i Kirker, hvor andre pent maatte tie. Tie selv til Tull.

Jo mer Dagen led, des mer trængtes der et klarende, veiledende Ord til hvert eneste speidende Menneskeøie. Opdagelser og Tvil mørknede om og beleirede det religiøse Blik og forvildede dem, som dog saa nødigt vilde forvildes, men saa gjerne vilde forblevet paa de gode, gamle Stier.

XIII.

Man bor tilleie i denne Verden. Selv om man eier Gaard og Grund.

En god Dag saa spankulerer andre Herrer omkring i vore Rum. Og andre Damer sidder ved vore Vinduer.

Det gik paa samme Vis udover hele Strandgaden. Om de saa havde været aldrig saa stormægtige, Skibsrederne. Og det gik fortere end man kunde tænke sig.

Det var gaat saa hos Kant; og det gik saa hos Rygge ogsaa.

Broder Svend havde mistet sine Skibsparter; havde maattet sælge Sommerlyst, som bare havde slugt Penge, trods alle sine mærkelige Grøfter og Gjærder og Maskiner og Besætninger. Sjøhuset i Hammervigen var gaat samme Vei. Og nu skulde — sidst og saarest — Huset ude paa Strandgaden gaa til Auktion.

Svigersønnen var flyttet østerpaa. Der var Lillestina død. Og dermed var Svigerfar dervest baade ude af Øie og ude af Sind.

Broder Peder sad med Svend i Kontoret. Svends Kone sad der ogsaa; ved Vinduet og strikkede. Men de behøvede ikke at flygte, hverken ombord eller nogen steds, for hende; for hun sa' ingenting, hvad de saa snakkede om. Hun var ligesom for ubetydelig eller for færdig til at føle med, baade i Sorg og Glæde. Strikked og spiste og sov — og tiede.

Hun havde naaet sin Havn og sit Maal og havde lagt Aarerne ind.

»Det har gaat nedover bestandig, siden jeg maatte skifte, det blev Vendepunktet. Netop da gik Tiderne ned for Skibene; og da manglede jeg Kapital i Forhold til alt det, jeg stod i. Siden da har jeg egentlig ikke havt Raad til at holde hverken Sommerlyst eller noget, det er Sagen. Men saa ved du, hvor sangvinsk jeg var. Altid, altid trodde jeg, det skulde rette paa sig.«

»Ja, men dette er oprørende,« sa' Broder Peder. »Det maa da din Svigersøn begribe. Jeg kan bli ganske gal, naar jeg tænker paa

slig Behandling, som du har faat, baade af Loven og af ham.« Og den stilfarende Præst reiste sig og var alt andet end stilfarende med Stolen.

Malla strikkede og var uberørt af alt.

Men Svend smilte og kunde ikke forandre sit poliske Udseende.

»Alt er ganske ret og rigtigt. Loven er saa, og Verden er saa. Nothing to do! Nothing to do!« Og han trommede lunt med Fingrene, som om han bare havde tabt et Stik i Kort.

»Jeg siger som Klokkerkonen din: En faar være gla' en er fydde; der er mange som ikke det er; tænk paa di stakkar.«

»Hør naa Svend! Naa skal du ta' imod at laane Tyve Tusen Kroner af mig. Det har jeg; og endda lidt tilbagers.«

»Ikke paa nogen Maade,« svarte Svend og blev ganske alvorlig. »Ikke paa nogen Maade. Jeg kan saa ikke holde paa Huset alligevel. Og saa skulde jeg kanske gjøre dig poor ogsaa. Ikke paa nogensomhelst Maade.«

»Svend, du skal!«

»Aldeles ikke! Jeg skal sige dig det, at jeg har tabt Troen paa mig selv i Forret-

ninger. Det er det gale. Der jeg før turde vaage ti Tusen, tør jeg nu ikke vaage Hundre Kroner. Jeg har tabt Troen paa mig selv, det er det gale.«

»Sludder.«

»Jo, jeg har det; jeg er ikke mig selv mer.«

»Kanske paa det Punkt; men ellers er du da den gamle Svend.«

»Ja naturligvis! Ellers ja! Og det skal jeg bli' til min Død. Men sharper i business, nei, det er det forbi med ..... Jeg faar putle med lidt Agentur. Dette skjønner jeg bedre end du. Den dummeste er ikke saa dum ligevel,« og Svend reiste sig smilende, stak Tommelfingrene i Vesteærmhullerne og var overlegen.

Peder funderte igjen en Stund og sa' saa:

»Nei, jeg taaler ikke dette, Svend, at du skal gaa fra alting her.«

»Taaler jeg det, kan altid du taale det. Og jeg taaler det ekstra godt,« sa' Svend og smilte videre. »De kan ta' fra mig alt, men Humøret kan de ikke ta' fra mig.«

»Det er din lykkelige Morsarv, Svend.«

»Ja, husker du Mor, Peder?«

»Om jeg husker Mor!«

Malla strikkede og tied og saa ikke op.

Næste Dag var Huset solgt og Peder reist ud igjen til sin Præstegaard.

Den nye Eier, unge Konsul Hatteland, kom udover for at bese sit Hus. Noksaa glad indvortes, men noksaa sagtmodig udvortes. For det var jo temmelig penibelt at møde den gamle Eier. Hatteland følte det næsten, som han skulde stjæle Huset fra ham.

Men Svend Rygge stod smilende i Gadedøren og raabte ham velkommen langt indover Strandgaden:

»Jeg gratulerer med Huset. Kom naa her, saa skal De bare se, for et udmærket Hus, De har faat. Det saa ikke saadan ud, kan De tro, da jeg kom til det ... Værsgod! .. Se her er Kontoret. Er det ikke storartet? Se paa de Malerierne, De! Dem har jeg selv malet. Er det ikke mærkeligt, at et Mennesk kan faa sligt til?« .. De er malet paa selve Væglærredet, ser De; bare slaat Guldlister om; var ikke det fiffigt? Saa De faar Dem med paa Kjøbet — rent paa Kjøbet! .. Bare behold, bare behold!

Og se her — her ser De Kjøkkenet. Se her, Vandledning og Gas og førsteklasses Komfyr .. og Skaber og Greier og al den Del. Mein Liebchen was wilst du doch mehr.

Og her er Gulestuen. Her sidder vi og lurer han af efter Middagen. Her skal De ha' Dem et Par gode Lænestole ligsom de der.

Og her er Sjøstuen; den er naa Basen. Hvad siger De om de Vinduerne? — Derborte har De Solnedgangen og hele Verden i rosenrød Forgylding.« Svend smilte i Henrykkelse. »Og der har De Kaien og Dampskibene rundt imod; De kan kjende hver Kjæft derborte. Og der ligger alle de engelske Yachtene og de fremmede Orlogsskibe, naar de er her. De kan sidde herhjemme og smøge og alligevel være med paa alt. Er det ikke bentfrem storartet,« sa' Svend bedaaret og dasked Konsul Hatteland paa Skulderen.

Hatteland var ganske rørt. Saaledes talte den Mand, som skulde gaa fra det alt.

Det var som en Far, der glæder sig ved at overdrage Huset til sin Søn.

Han kunde ikke lade være at sige:

»Ved De hvad, Rygge; De er en sjælsstor Mand!«

»Pyt! De kan ta' fra mig, hvad de vil; men Humøret, det skal ingen ta' fra mig ... Der er bare én Ting, jeg skulde ville sige: De er en bra Mand, Hatteland; skulde De engang ville sælge dette Huset igjen, og skulde en af Broder Peders Sønner kunne og ville kjøbe Bedstefarshuset igjen — saa lad ham faa Forhaand.«

»Vær vis Rygge! Jeg skal aldrig glemme Dem, hvordan De har været idag.«

»Pyt! Idag som every day!« sa' Svend fornøiet.

Waldemar Kant sad midt i en Skjørtering, da Rygtet kom:

Svend Rygge var saa totalt ruineret, at Strandehuset maatte sælges.

»Ja, jeg har hørt,« sa' Waldemar, »at det er det andet Ægteskab, som har været det Skjær, hvorpaa hans Lykke er strandet.«

»Ja, det er tilpas,« sa' Konen, »naar de endelig skal ha' nye Koner hvert Øieblik.«

Og Sanna og Janna skyndte sig at kakle med:

»Ja, det er rigtig tilpas! Uf, saad'ne Mænd er rigtig ækle, er de.«

Jo da; det var let at snakke, for dem, som aldrig havde prøvet Dilemmaet. Det var let at snakke.

———

XIV.

Præstegjældet var endelig bleven delt i to Sognekald. Rygge havde selv foreslaaet det, af menighedsmæssige Hensyn — og frivillig erklæret sig villig til at bære de dermed forbundne Indtægtstab.

Og Waldemar Kant var selvfølgelig bleven Sognepræst, der han før var Kapellan.

Rygge vilde helst blive derude i det gamle Hovedsogn, for der havde han jo helst nedlagt sit Arbeide og sit Hjerte.

Han følte sig altid saa fri og let, naar han kom lidt væk fra Byens umiddelbare Nærhed. Han blev hovedsvimmel af al den Travlhed, som Præsterne derinde slog om sig med.

»Tænk, Lina; en fin Begravelse og en fin Brudevielse paa samme Dag, foruden en simpel. Og dertil Festtale ved Bordet, hvad si'er du om sligt?«

Nei, derude paa Landet var gudskelov anderledes roligt. Og saa hjemligt da! Der var da ikke det Hus, hvor han ikke havde vært, og der var neppe det Hjerte, han ikke havde hørt slaa.

Og om han just ikke saa økonomiske Beviser paa Folkets Hengivenhed, saa var den der — og det i fuldt Maal; det fik han ofte nok høre.

Alligevel — saa var der virkelig noget i ham, som længtedes efter det økonomiske Bevis. En Arbeider er jo sin Løn værd. Og baade Tro og Kjærlighed skal jo vise sig i Gjerning.

Der var noget saa tydeligt og haandgribeligt og paalideligt ved et Offer.

Ellers havde Peder ikke idag siddet saa lykkelig ved Pulten i Kontoret og smilet for sig selv alene.

Husmanden til Jo i Laksebuaa havde vær't inde og flid ham ti Kroner fra Enken, som laa tilsengs og var baade gammel og skral.

Præsten havde formelig vær't undselig ved dette uvante; og han havde venlig spurgt:

»Hvordan kan dette ha sig, at hun sen-

der Offer til mig, naar der ingen Forretning er at bestille?«

Og Husmanden havde troskyldig svaret:

»Det har seg vel helste saa, at hu vil staa seg godt med Vorherre, veid eg ... naa hu verte kleinslige.«

Men alligevel saa sad Pastor Rygge der ved Pulten med et Smil. Det var dog etslags noksaa uvant Paaskjønnelse; og det kom saa inderlig vel med i Sparsommelighedens og Nøisomhedens Bolig.

Da rullede en Vogn ind. Han gik til Vinduet og saa, at det var Waldemar.

Men før han fik laast Pulten og lagt sine Papirer tilside, var Waldemars tunge Fodlag alt i Kontordøren.

»Kan jeg faa tale lidt med dig i Ro, min kjære Peder?«

Ansigtet var mørkt og Røsten dyb.

»Men, har nogen ta't Hesten din da?«

»Nei, den kan staa saalænge.«

»Skal du være saa snar da? Du vil da vel ta' af dig den vaade Regnfrakken vel?« Det var en kold og vassen Martsdag.

»Nei, nèi ..« sukked Waldemar og holdt

Haanden mod Panden, mens han seg ned i den gamle Sofa:

»Her ser du en slagen Mand, Peder ..«

»Hvad er paafærde?«

»En slagen Mand!«

Lang og dump Taushed.

»Jeg mister baade Kappe og Krave ..«

»Hvad si'er du?«

Waldemar hvisked:

»Ja, du forstaar, at dette er privat Skriftemaal. Bare mellem dig og mig .... Jeg har i Aarets Løb brugt op Missionens Midler. To Tusen Kroner. Og nu kommer det op. Nu skal det indbetales. Istedenfor at sætte det paa Bankbog efterhvert, saa har jeg laant det og brugt det op ... Jeg kan ikke sige det til nogen derinde i Menigheden; det er jo at slaa Benene under hele min præstelige Stilling og Tillid .... Jeg er fortabt! ...

»Nei, men Waldemar! ..«

»Fortabt! Fortabt! ... Og tænk min Kone — og mine arme Barn ... Guds Dom har fundet mig!«

»Men Waldemar ...«

»Jeg er fortabt ... hvis ikke du vil hjælpe mig ..« og Waldemar graat — saart og længe.

Det blev rent uudholdeligt for Peder. Der var saa mange Slags Tanker, som for igjennem ham. Men at se en aldrende Mand græde; at se en Embedsbroder paa Afgrundens Rand; at se en forgyldt Barndomsven saa ydmyget og fornedret — det var heller ikke let.

»Vil du redde mig, Peder?« bad Synderen ydmyg og taarevædt, idet han gik hen til ham og la' Armen om hans Skulder.

»Ja,« sa' Peder stille og alvorligt.

»Er det sandt, saa Gud velsigne dig! Men du maa skrive en Cheque paa 2 000 til Kreditbanken straks da, for det maa ordnes idag, skal det skjules.«

»Jeg faar vel det da,« lød det mere eftertænksomt.

»Dette skal jeg aldrig glemme dig, Peder.« Der var mer Hjertevarme i Ordene, end Peder nogensinde havde mærket fra den Kant. Og det hjalp, saa Pennen løb lettere over Papiret.

Da Waldemar tog Chequen i Haand, blev han heftig rørt. Det var som med Saul, da han blev skaanet af David. Og han brugte

ogsaa — af oprigtig Hjerte — de samme Ord: »Du er bedre end jeg.«

Det var en god Stund for Peder. Mer værd end Gods og Guld.

Men straks efter vilde Waldemar paa Dør.

»Nei,« sa' Peder roligt. »Nu maa du sidde lidt, for jeg har noget at sige dig:

Naa skal du straks frasige dig Missionskassen. For saadant kan ellers gjentage sig, og det maa det ikke.«

»Det kan jeg ikke, for det vilde vække Opsigt.«

Da sagde Peder myndigere, end han nogensinde havde talt til sin forgyldte Ven:

»Waldemar, du skal! Hvad Sikkerhed har vi ellers for, at dette ikke gjentager sig et andet Aar?«

»Vi har ikke anden Sikkerhed, end at baade du og jeg faar be' Gud hjælpe mig at være forsigtigere med fremmed Gods herefter.«

Peder saa strengt paa ham:

»Waldemar, du er uforbederlig!«

»Det var ikke høfligt sagt,« sa' Waldemar med Verdensmandens Buk og trak sig udaf Døren.

Peder fulgte slukøret efter.

»Vi mødes formodentlig paa Dampskibet i næste Uge; du skal vel til Høstkurset,« sa' Waldemar flot, idet han steg i Vognen.

»Skal du til noget Høstkursus?« spurgte Peder fra det dybe.

»Ja jeg! Jeg maa jo til Høstkurset. Jeg har jo alt faat Stipendium til Reisen. Det blir godt at komme sig ud lidt efter dette... Farvel da, Peder; og Tak for idag.«

Og bort rulled han.

Besynderligt. Peder tænkte paa Høstkursreisen, før han tænkte paa de tabte Penge.

For han saa med engang for sig, hvordan de to Venner vilde ta' sig ud paa Veien.

Waldemar ... med offentlig Reiseunderstøttelse ... flot og bred og tryg ... ved Taffelet sent og tidlig — saa nær op til Kapteinen som muligt ... kort: den store Mand.

Og han selv ... paa egen Bekostning .. med Nisteskrinet inde i Lugaren .. hurtig svælgende sin hjemmelavede Pølse og sine gamle Smørrebrød ... med sky Sideblik til Dørens Gardin ... og saa listende sig, i sine hjemmegjorte, klodsede Klær, forbi Opvarterne — som en Synder.

Og saa var det de to Tusen Kroner. To Tusen! ... Ja, Kappe og Krave stod paa Spil, sa' han ... Kappe og Krave! ... Det var naa vel ikke sikkert, at alt stod paa Spil heller .... Og det var besynderligt, at han ikke skulde kunne faa Laan inde i Byen ... Ja Banklaan ja! Det burde han jo søgt, og Kautionister kunde han da vel faat iblandt sine Beundrere.

Peder ærgrede sig mer og mer op, indtil han endelig forstod, at han havde været en stor Torsk og Waldemar en uforbederlig Slyngel.

Der gik han selv og pinte og pinte; og hans Barn for Lud og koldt Vand, mens de sled sig frem i Amerika.

Men Waldemars Barn dansed paa Roser; ammedes og foredes med Legater og Stipendier, private og offentlige, paa Skole og Universitet; saa de trivedes og formerede sig, baade med Kundskab og Gods, som Israel i Gosen.

At eie noget var jo i Grunden en Forbandelse paa denne Maaden; og at skylde var en ren Velsignelse.

Og da Broder Svend kom ud, fik han den

sidste bitre Draabe i Bægeret, saa det flød helt over.

For Svend kunde fortælle, at Waldemar havde perset Tusen Kroner ud af Konsul Hatteland forledent Aar — ogsaa paa en hemmelig Skriftevis. Hattelanden havde aldrig kvædet mer end en halvkvædet Vise; men nu skjønte Svend det hele — trough and through.

Naar Waldemar var kommen i større Subus, end at Klokker Nathanielsen kunde inddrive det ved Offerdag eller Pleiedamerne ved Lister, saa gik han den mer eller mindre simulerede Forbrydervei.

»Men nu skal det siges høit og lydeligt i Byen, det skal jeg være Mand for.«

»Nei, det skal du ikke ... hverken for hans Skyld eller for vor Skyld. Aldeles ikke.«

»Aa nei, du kan ha' Ret, saa harmeligt som det er at tie med det. For tilslut saa vil det gaa ud over dig, som har saa let for at sutle og rutle med Tusener ... Men der ser du, ka du har igjen for Sparingen din! Den Præst, som eier noget, ham skal baade Indtægt gladelig forholdes og Udgift gladelig forvoldes.«

Det traf saare heldigt, at Feiermester Nilsen og en til af Libanons Kor netop den Dag kom vandrende helt derud.

»De havde saa vanskeligt for at holde det gaaendes med dette Laanet paa Bedehuset sit; det hvilte saa lammende paa Brødrenes Skuldre dette »Rentetrykje«. Og saa vilde de spørge sin »kjære« forrige Sjælesørger, som naturligvis endnu havde Hjerte for sin »kjære«, gamle Menighed, og som dertil af Herren havde faaet de »kjære« Midler, om han ikke vilde laane Bestyrelsen de 3000 Kroner.«

Formodentlig vilde de da tage »Rentetrykje« paa en lunere og lettere Vis.

»Kommer dere til mig om det?« spurgte Sognepræsten stram i Munden. Saa stram, at Broder Svend, som luskede gryntende rundt dem, syntes han kunde holde sig i i Skindet endda.

»Ja, Sognepræsten ved da vel, at den som laaner Herren faar mangedobbelt igjen.«

»Nei, hør naa min gode Mand! Hvorfor gaar dere ikke til deres egen nye Sognepræst og be'r ham tage sig af dette?«

»Kant stakkar,« sa' Feiermesteren, vigende

tilbage; mens Undseelse over Sognepræstens Opførsel var at læse paa begge de fromme Mænds Ansigter.

Da fór Broder Svend frem og sa' iltert:

»Hvem af de to Sognepræsterne, tror dere, har mest at rutte med?«

»Kjæra dokker, Sognepræst Rygge er jo rig,« sa' Feiermesteren med stor Medlidenhed.

»Men kanske den rigeste af dem har mindst at rutte med, forstaar De det,« raabte Svend; »det burde ikke saa være, men det er saa.«

»Mammon er en farlig Gud,« sa' Feiermesteren, fremdeles medlidende.

»Ja, den Mammon, som blir tigget sammen ja,« sa' Svend kvikt.

»Der er altsaa ingen Hjælp for Brødrene at faa hos Sognepræsten?«

»Nei, ingensomhelst! Det lød fra Peder saa fast som et Punktum.

»Pastor Kant gi'r 50 Kroner — og det som Gave, han,« slutted Feieren beskjæmmende og føiede Ordene saa, at det kunde høres, at han var Dus med Waldemar.

»Ja, han gi'r paa Spekulation,« sa' Svend, »og hvor faar han dem fra?«

»Fra Gud.«

»Sludder; han faar dem fra Sanna og Janna, faar han. — Vorherre han gaar ikke steady rundt og tigger og lyver og bedrager, han. Han hjælper helst dem, som hjælper sig selv, han.«

Og Brødrene af Libanons Kor blev ikke engang budt ind paa Kaffe og »fint«. Men de gik vemodigen den lange Mil hjemover og talede med hinanden om Gjerrighedens Besmittelse.

»Det driver hardt mod Frikjerke,« sa' Feieren.

»Ja; me skulde helle ha' Emisserar end disse Præstane,« sa' den anden. »Du Nilsen, du kunde møgje bere væra Præst.«

»Nilsen strøg sig velbehageligt om sit vaskede Skjæg og svarte: »Ja, du veid, eg skulde nok klara det.«

»Tænk ikje det og.«

»Slige dø'e Præstar er bare Lig i Lastaa paa Kjerkens Skjeb«; og Feiermesteren tørrede Marts Maaneds kolde Regndraaber væk under Næsen.

Men Vibemor flaksed og brused helt frem

i Veien og skreg efter dem; i Angst for at de skulde gaa hendes Rede for nær.

Og Regnen pisked dem, snart i Ansigt og snart i Ryg, alt efter som Veien bugted sig om Fjorden.

Det var regtig en uvenlige Tur, var det.

XV.

Vestanveir!
Himmelsprøit over alle Skjær!
Himmelhav under Bur og Brag;
dumpe Drømme om Dommedag.

Det var Storm. »Ruskje og raat! Svart og disent med Dag og Not!«

Det ulede og drønnede nedigjennem Skorstenspiben. Det ramlede i Teglstenene, som dækkede Vasvæggen.

Og Folket udover det lave Land regnede med Veiret, straks de kom udenfor Bislaget. De bøiede sig forover, hvis det bar mod; og bagover, hvis det bar med. Og skraalte og skreg gjorde de, som alle var døve.

Og en Morgen stod der 3 — siger og skriver tre — store Skiber i Stranden. Lige indom Raunen stod de. To gamle Kuldragere og en fin, engelsk Dampbaad. Den ene

ikke mer end en Kabellængde elller to fra den anden.

Paa den ene Kuldrageren, en Svenske, var desværre hele tre Mand druknet. Kapteinen, den danske Stuerten og en Matros.

De havde som flinke Svømmere hoppet ud agter, straks Stormasten faldt; og havde tænkt at svømme iland det lille Stykke. Men de var slaat ihjel mellem de svære Rullestene og var kastet op paa Stranden noksaa lemlæstede.

De laa nu inde i nærmeste Naust. Med barkede Baadseil under og over sig.

De nysgjerrige lettede paa Seilet. Skipperen laa i Midten, i svære Sjøstøvler og islandsk Uldtrøie; lang og mørk; med bister Mine og knyttede Næver. De to andre laa saa smaa og ydmyge; Dansken endog med et lidet beskedent Smil.

Udenfor, bortover alle de havpolerte Stene, laa alskens løst, reddet Gods; Skibskister og lignende. Det svenske for sig selv; med et svensk Flag viftende over, heist op paa en liden Spire. Her var altsaa svensk Territorium.

Veiret holdt alt paa at bedage sig, saa man var begyndt at hale en Storbaad frem

og tilbage og berge løst Inventarium. Og Stranden var fuld af baade Hjælpere og Tilskuere — af baade Taug og Taljer.

»Der kjeme Præsten og Broder Svend.«

Ja, der kom de. Arm i Arm og langsomt. Ældede og reducerede beggeto. De var ogsaa gaat i Stranden; rene Havarister.

Først Svend.

Han havde helst drevet som Mægler i de sidste Aar. Vare- og Vekselmægler. Havde løbet fra Kjøbmænd til Bank og fra Bank til Kjøbmænd. Altid fornøiet.

Havde han en liden Prøvepose af Korn eller Kaffe i Haanden, saa kasted han den under Marschen uafladelig som en Bold op i Luften og greb den igjen. Livet var en Leg.

Og altid kvik. Saa Kjøbmændene meget gjerne brugte ham og undte ham en liden Fortjeneste.

Men han misted mer og mer Hørselen, saa det blev mer og mer et Hefte at faa ham paa Kontoret. Mer og mer skrigende Prat og Skøi, med en koselig aldrende Mand; mindre og mindre Forretninger.

Det saaes paa hans hele Stel, omend hver-

ken paa hans glade Fjæs eller paa hans tause Malla, at han saagodtsom ingenting tjente.

Og en Dag kom Peder ind og bad ham ind i Øret om at flytte derud paa Præstegaarden; saa de to Brødre og Svigerinder kunde hygge om hverandre, den Tid de havde igjen.

»Alle Gutterne er ude i Verden. Vi sidder alene vi to; og her sidder dere alene; er det Mening i det?«

»Skal du dele Hallemaanen med mig til det sidste? Nei, naa har jeg verkelig ikke saa let for at ta' imod den som dengang.«

»Nei hør naa Svend! Du skal drive Præstegaarden. Husk paa, hvormeget mer Forstand du har paa sligt du end jeg; du som har drevet Sommerlyst.«

Svend lysned.

»Ja, du ved, jeg skulde nok gjøre det dobbelte ud af den svære Præstegaarden, naar den først blev rationelt dreven; dræneret og stelt. Aa du — aa du!«

Svend skimtede allerede ind i et straalende Perspektiv.

»Ja, og saa ved du, at jeg har Penger i Baghaand. Jeg er da Mand for en 35 000

Kroner. Hvad var det Far sa': Heile Konsten er te spara.«

»Ja, men du maa ikke lægge en Skilling af det paa Gaarden. Der skal du ha' Laan af det offentlige, saa andre, som faar godt af mit Arbeide, kan dele Udgifterne med os.«

Og Svend smilte og følte sig alt som Slegters Velgjører.

Og Malla bare strikked og nikked. Og ud flytted de og fik den tomme »Skole« til Soveværelse.

Broder Svend baade grov og planted, med og uden Laan. Dyrkede og anlagde, baade Frugthave og Planteskole. Dyrebart for Fremtiden, men dyrt for Peder.

Og hvor kunde han ikke stabbe henrykt om med de to—tre Æbler og Pærer, som trods Vind og Væde virkelig endnu hang paa Træerne og virkelig modnedes paa dette flade, veirhaarde Lænde. Kjære, men dyre.

Og hvor kunde han ikke holde sine Fiske frem i ensom Beundring, naar han imellem fik nogen; og holde beundrende Lovtaler over dem, naar andre kom til.

Men dyre blev de. For Peder havde maat-

tet kjøbe baade Stang og Snelle og Fluer, og de sidste maatte ofte fornyes.

Og saa med alt, som Broder Svend lyksalig tog fat paa til Familiens og Menneskehedens Gavn.

Havde ikke Lina, som var praktisk, havt sin Haand med og havt hans dybeste Respekt, saa havde han ruinert Broder Peder totalt.

Der var bare en Ting, som ikke kostede større, men som dog var ham selv til største Hygge og Tidsfordriv og Broder Peder til Selskab, mens han røgte — og det var Kaligraferingen.

Den gamle Tegnemester fik Lov at skrive i Protokollen og at bruge baade rødt og blaat Blæk. Og saa sad han stille og glad, som Munkene fordum over sine Miniaturer, og lavede de deiligste kolorerede Initialer foran Daabsbarns og Brudefolks Navne.

Han var heller ikke mindre stolt af sit Værk. Folk rundt i Bygden fik nok vide, hvor vel de var anskrevne. Og det tykte de godt om alle, baade før og siden.

Værre var det, da Onkel Svend skulde være Klokker.

Mærren til Ola Vasbø havde stukket sig saa vel væk i Udmarken, at de kom to Timer forsent til Kirken med Barnet. Og »Hansen Stakkar« var lige efter Messen reist til et Møde i Nabosognet.

»Om ikke Præsten ligegodt kunde døbe Gutten?«

»Aa jo .. men da faar du, Broder Svend, være Klokker.«

Broder Svend satte sit alvorligste Ansigt op, men polisk var det og blev det.

Peder instruerte ham nøiagtigt om, hvor han skulde sige Amen. Det var jo ikke mer det gjaldt om.

Og saa lovede han at se op paa ham for hver Gang, til yderligere Hjælp.

Men paa Lemmen sad der nogen Ungdommer fra Kjøkken og Fjøs, som havde sneget sig ind for at se Broder Svend være Klokker, og de baade hviskede og lo af den rare Klokkeren.

Og hvergang Broder Svend fortvilet saa derop, saa Broder Peder igjen op paa ham og fik ham til at sige Amen saa uventet og forkjert, at Modet forgik ham paa rette Tid og Sted.

Det var jo altsammen ingen Ting at snakke om. Men ikke desto mindre blev det snakket saa længe om i Bygden, baade med Ærting og Tvil, at der hang et Suk igjen i Familjen og sad en Flek igjen paa Gutten, »som blev døbte, dengongen han Broder Svend skulde væra Klokkar.« Usalig Ihukommelse!

»Broder Svend«, som hele Almuen ogsaa kaldte ham, havde vel rumsteret en to—tre Aars Tid paa Præstegaarden, da Forfaldets Tid kom ogsaa til Broder Peder.

Han var for nogle Aar siden bleven skammelig forbigaat, da han for Barnenes Skyld søgte et af Kaldene inde i Byen.

»Meningheden« havde søgt for Waldemar. Og Meningheden havde bestaat af en utækkelig, selvgod Smed og Janna, som havde tigget og truet sig paa store og smaa med Lister, og per fas et nefas faat nogen hundrede Navne.

Men det havde dengang tilfældigvis ikke været opportunt for Kirkens Styrismænd at tage Hensyn til Meninghedens Mening. For der var en Smule Præst i Hovedstaden, som

fandt for godt at ville nedlade sig til at søge det Kald — og som da selvfølgelig »skulde ha' det.«

Ærbødighed for Hovedstaden!

Det falder saa faa ind, at der er Stormænd i Provinsen ogsaa, og utallige Smaafolk i Hovedstaden, i alle Stænder.

Peder bar sin Forbigaaelse saa vakkert, at de, som havde Forstand paa det, havde mer »godt af dette end af mange Preiker« som Klokkermadam Hansen sa'.

Men siden Sognepræsten faldt i Elven ifjor, saa var han bleven saa nervesliten og skjælven og svimmel, at han taalte lidet baade at staa paa Prækestolen og ved aaben Grav. Det var ligesom han vilde falde ned — bare falde.

Ovenom Præstehølen var der storstenet tvers over Elven. Der havde staaet to Laksekar der i gamle Dage. Et, som hørte Præstegaarden til, og et for Haavegaarden, som laa paa andre Siden af Elven.

Og naar Elven var liden, hoppede man der fra Sten til Sten og balancerede paa et lidet Brædt over begge Karstrygene. Derved sparede man en Halv Mils Omvei, om Broen.

En Dag Præsten gik over, kom en liden Gut fra Haave den modsatte Veien. De passerte samtidig hver sit Brædt for at mødes paa den store, flade Sten midt mellem begge Strygene.

Gutten ser ærbødig op efter Præsten, istedenfor forsigtig ned efter Brædtet, skjæver og deiser i Elven.

Og idet Præsten vel har naaet Stenen og løfter Hodet, ser han Gutten i Elven.

Instinktivt hopper han efter, faar Tag i Gutten og tumler med ham gjennem Stryget ned i Præstehølen.

Uagtet han blev lidt forslaaet i Hovedet, havde han alligevel Kraft til at gjøre nogle Svømmetag med Gutten, saa de naadde Storstenen midt i Hølen, den, som Laksene altid stod under.

Her klamrede Sognepræsten sig fast og fik Gutten til at gjøre det samme. Han havde aldrig i sit Liv magtet mer end nogen faa Svømmetag, saa han turde ikke tænke paa at naa Land.

Men Laksekarene nede ved Buaa havde set dem falde og kom langt om længe derop med en Pram. Da var Præsten saa medtat,

at det snart var klart, han fik Mén af det for Livet. Gutten derimod var frisk som en Mort.

At Præsten burde havt offentlig Paaskjønnelse var alles Mening, ikke mindst Berta Haaves, Bedstemor til Gutten. Men Amtmanden sa', at det var den geistlige Øvrigheds Sag at indstille en Præst til Paaskjønnelse. Og Geistligheden — naa ja! Provsten, som nu var, havde selv ingen Orden, saa kunde han da ikke anbefale en af sine Underordnede dertil. Der maa da være Orden i Orden ogsaa!

»Vil Du rygge Verdens Orden — bryde Aandens Baner af?« sang Broder Svend munter og polisk.

Peder Rygge var altsaa bleven saa svimmel og svag, at han maatte ta' Personelkapellan. Det var Paaskjønnelsen.

Det tog omtrent halve Indtægten bort; men hvad var der at gjøre?

Broder Svend var rørende. Han var med paa at spise Grød to Gange om Dagen og sukrede den med godt Humør for alle.

»Og kommer den Tid, det blir endda vanskeligere for os, saa spiser vi tre Gange Grød

om Dagen. Med Fornøielse! Med Fornøielse! De kan ta' fra os, hvad de vil; men Humøret skal de slippe at ta' fra os. Husker du Mor, Peder?«

»Ja, ja,« sa' Peder drømmende, »om jeg husker Mor!«

Ogsaa Præstens havde nu lært ikke at spise Æggene, men at sælge dem hos Landhandleren for »fint«. Dette »fint«, som maatte frem og redde Æren, hvergang et Fremmedmenneske kom ind af Døren.

Men det, som vigtigere havde været, det var at faa en Personelkapellan, som passede i Forholdene, baade i Menigheden og i Præstegaarden. Og her havde de havt en tryg og let Udvei: Luther Hansen, Søn til »Hansen stakkar.«

Det var netop han, som neiede ved Grinden, da han var liden.

Rygge var den, som taalmodig og opofrende havde læst med ham, helt til Artium og længere til. Og det var nok han, som var bleven theologisk Kandidat, istedenfor Præstens Paulus.

Præstesønnen sled haardt i Amerika, han. Ingen vidste hvad han var.

Og Madam Hansen var ganske skamfuld over dette Misforhold; men trøstede Præstens med sine gamle Visdomsord:

»En faar takka til, at en faar leva. En maa takka Gud, at en er fydde (født). Der er mange, som ikke det er. Tænk paa di stakkar.«

»Hansen stakkar« var død. Og det var han virkelig at stakre for, at han døde uden først at faa se sin Søn Luther i Præsteklær.

Men nu laa han paa Kirkegaarden; og paa Graven stod et Kors; og paa det havde Konen ladet male den korte og træffende Inscription:

»Farvel, Hansen stakkar.«

De to aldrende Brødre stabbede Arm i Arm nede paa Stranden.

Der blev lidt stillere og høitideligere end ellers, der hvor de stansede.

Helst i Naustret.

Lodsen paa Leidet trak Seilet tilside; og baade Brødrene og de omstaaende stirrede og taug. Saa hørtes et Suk her og der.

Det blev formegen Taushed og Tyngsel for Broder Svend. Og han sa':

»Det er sandelig mig løie te tænke paa, at de virkelig er døe de der Karane.«

Saa trak han Peder med sig ud af Naustret.

Kommen alene med Broderen, sa' han alvorligere:

»Ved du hvad, Peder; det er sandelig ikke saa let at leve ligevel.«

»Nei, det kan du sige to Gange, Svend.«

»Men det er ikke saa let at dø heller.«

»Nei saamen, om det er.«

De tiede længe og saa frem for sig. De stod ligeved den engelske Steameren.

»Saa fin og velstelt og komplet,« sa' Svend, »og alligevel ingenting tes; nothing worth at all. Er det ikke til at græde over? Hvad hjælper naa Mahognyen?«

Broder Peder vendte sig alvorligt mod ham og stirrede ham i Øinene, mens en Taare perled i hans eget.

»Ja, der rørte du ved Bylden, Svend. Der rørte du ved Bylden. Der ligger jeg.« Han pegte paa Steameren.

»Hva' ba?« spurgte Svend; han hørte ikke rigtig.

»Det er mig som er gaat i Stranden.« Og saa endda lidt høiere:

»Der ser du mit Liv i en Lignelse. Hvad hjælper nu Mahognyen?«

Da ruskede Svend utaalmodig i hans Arm.

»Hvordan er det du snakker? Skjæmmes du ikke? Ligger du i Stranden, du, som lyser og varmer hver evelige Dag ud over hele Menigheden.«

»Jeg?«

»Ja, netop du, ja! Hver eneste Prik paa dig er en Præken om Tryghed i Gud. Kan du ikke skjønne saapas, at en gammel, gudfrygtig og blid Præst som dig er en Velsignelse for hele Bygden?«

»Ah, vil du naa tie med dig, Svend Far.«

»Nei sandelig mig om jeg vil. For jeg skal sige dig det jeg, at om du saa var saa svimmel, at du aldrig satte Foden mer paa Prækestolen, saa præker din Vandel Ugen rundt — for alle dem, som har Ører at høre med da.«

»Ja, det siger du, men det siger ingen andre — som rimeligt kan være.«

»Jassaa? Ved du, hvad Berta Haave sa', da de vilde hente unge Hansen til hende igaar.

»Er det han,« sa' hun, »som de kaldte »Guttemand« for ikje længje si? Neimen om

eg vil ha Guttemanden te Klokkaren med Sengjaa — te prækka for meg. Det var Lyg det! ... Ka har han set af Veraa, stakkar. La' gamle Ryggjen koma; han veid, ka det e' te leva og ka det e' te døi. Du kan bara sjaa paa 'an, saa heve du nok; saa trygge og goe e' han.«

Gamlepræsten sugede hvert Ord i sig med ydmyg Taknemmelighed. For hans stille Tanker var oftere og oftere saare og urolige. Der var desværre ikke altid den Kvældsfred i ham, som der skulde og burde være.

Det var underligt. Jo ældre og jo ringere han blev, des hungrigere blev han efter lidt Paaskjønnelse og Opmuntring.

Skulde Aanden blive skrøbelig, fordi om Kjødet blev det?

Han sanset ikke, at Nervesystemet hører til Kjødet. Havde han sanset det, vilde det ikke have pint ham saa.

Han talte naturligvis ikke til Svend om dette; men ikke saa sjelden om Natten til Lina.

Stakkar, hun forstod sig heller ikke paa Anfegtelser. Hun bare skjændte mildt paa ham for hans Mangel paa Tro og Frimodig-

hed. Hun var selv saa gjennem nervesund og stærk og frimodig.

»Det er godt at ha' det vondt,« gjentog hun bare. Det var det paradoxale Trøstesprog, som Livets Løb havde afsat hos hende.

»Det er godt at ha' det vondt.«

Ja, det er let at si'.

Ved samme Tid reiste det graanende Ægtepar Waldemar Kant og Frue en Tur til det hellige Land.

Waldemar havde arvet 5 000 Kroner efter sin Onkel Sorenskriveren. Og de Penge maatte jo rulle.

Og Sanna og Janna var aldeles opskjørtede af Henrykkelse og for rundt med Hatten paa skakke — indtil de endelig havde ham vel ombord paa Dampskibet.

Da gik de hjem fra Bryggen og sa' indbyrdes og lidt høiere end nødvendigt:

»Stakkar, han maatte ud .. Han maatte til det hellige Land, før han døde! .. Han maatte vandre der, som Jesus havde vandret. .. Nei, noget saa rent som han! Der er noget saa ophøiet over ham; noget saa forklaret!«

Ja vist ja.

XVI.

Luther Hansen var en meget beskeden og tækkelig ung Præst, trods sin Veltalenhed, og trods alle dem, som lagde sig efter ham for at skjæmme ham ud.

For *ham* skulde naturligvis alle høre; da hindrede hverken Veir eller Vei, hverken Torsk eller Tare.

Og hvad *han* havde sagt, spurgtes vidt og bredt og gjaldt for høieste Visdom og Livserfaring.

Og *han* maatte være baade her og der og Straalemester tillige.

Der var nok ikke mange, som mente det samme som Berta Haave, at de gamle var bedst.

Men Sognepræst Rygge undte ham saa inderlig vel al Medgangen, for han var og blev

altid saa hyggelig og hensynsfuld mod sin gamle Lærer og Velgjører.

Og saa havde han det, som Peder mer og mer mangled, men satte Pris paa i Menighedsarbeidet. Der var ungdommelig Fart over ham. Og der var Ild i ham. Ild, som kunde tænde andre.

Selv Broder Svend havde aldrig et vondt Ord at sige paa Luther. Han spøgte bare i al Godslighed med, at »Lutheranerne blev mange i Landet.«

Saa var det en Søndag i Januar.

»Lutheranerne vil ofre til sin Kirkefader næste Søndag,« sa' Svend.

»Ja, har jeg ikke netop hørt det. Det var hyggeligt det,« svarte Peder.

Det samme sa' Lina.

Og Malla sad ved Vinduet og strikkede og nikkede.

Kirkeleidet hævede sig lidt søndenom Præstegaarden. Og der laa Kirken; hvidmalet og firkantet lige op til Taarnet.

Den lille vakre, tjærebredte Stavekirke, som havde ligget paa samme Pladsen, var revet og opbrændt for saa længe siden, at

det var saavidt de ældste i Bygden kunde huske den.

Men den nye havde det i Synet om ikke i Rynet. Den skinnede og lyste baade nordover og sørover, men helst vestover Havet, saa den var landskjendt som Sjømærke.

Og just derfor syntes Sognets Vadefugle, som vaggede op til den, at den var meget grummere end den gamle.

Paa den træbare, grøntuede Kirkegaard begyndte Folk alt tidlig at samle sig. En kunde se, der var noget særs paafærde.

Og over alle Heier og Myrer kom de gaaende Benvei. For der havde hele Ugen været Barfrost. Det klang saa tørt og fast under Foden, selv henover de brune Torvmyrene.

Og langs alle Veie kom kjørende. Snip og Hue var forlængst aflagt. Alt malerisk og klædeligt var borte. Svarte var Kvindfolkene og svarte var Mandfolkene. Men de første havde faat Skind om Halsen, og de sidste havde faat lange, skiddengraa Ulstere. De var ikke mindre Karer. Og fine Stolkjærrer paa gode Fjærer havde de ogsaa alle faat.

Og blid og godlynt var hele Flokken. For til Kapellanen vilde de gjerne ofre, de, som sad med Magten.

Ja for nu havde de Magt. Godt Aar baade paa Land og paa Sjø. Foder og Korn og Tare og Laks, for ikke at tale om Vrag og Rækster.

Inde i Kirken var der ligesaa kridthvidt som udentil, og Udstyret saa firkantet og magert som vel muligt.

Ved Opgangen til Koret var der panelet af et lidet firkantet Stykke til Sakristi; og ovenover det var der en Lem; det var Præstestolen, hvor Præstefamiljen med Møie krøb op til sit ophøiede Sæde.

Gamlepræsten likte sig ikke deroppe, nu han var svimmel; men idag maatte han derop for ikke at sidde iveien for de ofrende.

Han kikkede bare indom nedenunder først, klappede sin Protegé paa Skulderen og ønskede ham Guds Velsignelse til sit Arbeide og Glæde af Dagen.

Og Kapellanen, stakkar, var ganske rørt og undselig. For han havde set alt Folket og ante, hvordan de tvilde gaa. Og han kom først nu til at tænke paa, hvorledes Sognepræsten,

som med Angst og Møie selv havde præket i Julehelgen, havde staaet for Alteret for at modtage Offer — og maattet finde sig i, at bare 7—8 Mand krabbede sig rundt Alteret og gjorde sin Pligt.

Og værre blev det for Kapellanen stakkar, da han endelig var færdig med Prækenen og stod for Alteret.

Alt, som i Kirken var, reiste sig og trykkede paa. Baade Mænd og Kvinder og Barn.

Klokkeren maatte begynde for anden Gang paa Offersalmen, for Marscheringen vilde ingen Ende tage.

Og Luther Hansen var færdig til at krybe i Jorden af bare Skamfuldhed. For han følte hele Tiden sin gamle Velgjører over sig, deroppe paa Lemmen. Der sad han og saa til, stakkar.

Ja, der sad han og saa til.

Først i inderlig Glæde. Der var virkelig ikke det Gavn og den Glæde, som han ikke af Hjertet undte sin kjære, fromme og flinke Kapellan. Det kunde han uden Svig og Omsvøb sige baade Gud og Mennesker i Øiet.

Men saa begyndte han at bli saa underlig tilmode.

Det var ikke Svimmelhed. For naar alt Folket gik nedenunder i Koret, saa var der ikke høit ned til Hoderne. Saa han endog taalte at lægge Armene over Rækværket og helde sig udover — uden at føle det Gran.

Nei, det var ikke det! Men ... der skjød sig frem i ham en stille, men inderlig Længsel efter en saadan Menighedsytring af samlet og villig Taknemmelighed og Hengivenhed, som Ofringen og den alene kunde yde.

Der var noget derinde i ham, som saa ud og sukkede efter denne Opmuntring — nu, som han var saa svag, mer end nogensinde.

Og før han selv vidste af det, saa sad han der og graad, saa han maatte trække sit store Lommetørklæde og tørre sine Øine.

Folk saa op, mens de gik og trykkede sig frem. Folk saa op og hviskede til hverandre. Og Lina puffede til ham og hviskede: »Peder!«

Da blev Gamlepræstens Ansigt hurtigt baade koldt og fast. Han huskede selv med et Juleofringen, og han sansede Modsætningen,

og han veirede Omgivelsernes Tankegang, han som Lina.

Hans Ansigt blev koldt og fast; men hans Indre graad dobbelt og meget mindre uskyldigt, mens han lænede sig tilbage for hverken at se eller sees.

»Det er godt at ha' det vondt,« hviskede Lina, mens de krøb ned ad den smale Trappe fra Lemmen. »Det er godt at ha' det vondt.«

Og Klokkerenken stod udenfor og ventede paa dem, klappede Gamlepræsten kjærligt paa Skulderen og sa':

»Me ska væra gla', me faar leva og er fydde, tænk paa di som ikje det er, stakkar!«

Gamlepræsten havde Lyst til at riste baade hende og Medfølelsen af sig.

Men blandt Folket, som ruslede hjemover fra Kirken, gik det fra Mund til Mund — og helst med Undren:

»Daa graad gamle Ryggen.«

Og de ristede paa Hovedet baade i Medfølelse og Vemod:

»Den gamle Addam du! Den gamle Ad-

dam du! Jamen sidde han ikje i Præsten og. Nei, nei! At han ikje kunde unda den fadige Kapellanen saa passa, han som e' saa rige.«

»Daa graad gamle Ryggen.«

———

XVII.

Nogle Aar gik, og det viste sig tydeligere og tydeligere, at Bedring for Sognepræst Rygge var der ikke at tænke paa. Nervesvækkelsen lagde sig ogsaa over Øinene, saa han havde ondt baade for at læse og skrive; selv Gangsynet var sandelig ikke noget at rose af.

Og Følgen var, at han blev mer og mer modløs og bange for selv at paatage sig nogen geistlig Forretning. Kapellanen maatte i Regelen gjøre alt. undtagen lidt Sygebesøg.

Og da et halvt Aar var gaat, som han ikke havde kommet sig til at betræde hverken Prækestol eller Gravbakke, saa vilde han. trods baade Kapellanens og Broder Svends Bønner og Raad, tage Afsked.

Men nu kom det største økonomiske Dilemma op i Dagen. Dette, som selv Peder

Rygge, med sin forudseende og forsigtige Sans, bestandig havde skudt tilside.

Der var runden en ny Tid. Og der var i Storthinget opkommen en ny og »antikristelig« Retning, som Broder Svend kaldte den. En Retning, som sparte baade i Øst og Vest; som sparte i Thinget, dersom nogen sparte i Livet.

Det gik saavidt, at Embedsmænd skulde ikke paa sin Alderdom pensioneres efter sin Stand og Stilling og sine Fortjenester; men efter om de havde spart eller ikke.

»Tvers imod Bibelen sit Ord,« sa' Broder Svend. »Tvers imod Bibelen sit Ord vil dette — dette — Kaaringsskue, at den, som ingenting har, ham skal gives, men den som har noget, ham skal endog fratages det han har.«

Han havde havt Tilbøielighed nok til fremdeles at sige til Broder Peder:

»Ka tror du naa, at du faar igjen for Sparingen din.« Men dels var han for optimistisk til virkelig at tro, at saa galt kunde ske med Peder. Og dels havde han ikke Hjertelag til at si' det længer til sin stakkars Bror.

Han behøvede heller ikke. For Peder sa' sig det ofte nok selv i Tankerne, mens de

gik og ventede og ventede paa sin Alderdoms Skjæbne — og æggede hinanden op i bange Forventninger og mange Ærgrelser.

Og det var godt, at den sidste Tid havde forberedt dem.

For Storthinget gav ham ingen Pension. Ingen. Han regnedes for at eie ca. firti Tusen Kroner, og Renterne deraf skulde udgjøre ca. to Tusen Kroner, netop den Pension, som Embedsmænd paa hans Trappetrin pleiede at faa. Altsaa behøvede han ingenting. Uforsørgede Barn havde han jo heller ikke. Altsaa ingen særlige Hensyn at ta'.

Og Storthingsmanden fra det flade Land kom sandelig personlig skranglende paa en Stolkjærre, fik »fint«, og forklarede den gamle Præstemand med de store, men sløve Øine, at Thinget netop stræbte mod det samme Maal som Pastoren. Alle Folk maatte væra selvhjulpne, ogsaa Præster. Og det maatte naa paa hans Alderdom væra Præstens stolte Bevidsthed, at han var det, han, en sjølvhjulpen Mand! ... Desværre var Embedsmændene sin Sjølpensionering endnaa ikke iorden; den kom nok; den kom nok! Og daa vilde Foregangsfolk som Præsten Rygge

faa større Glæ'e af sin Sparsommelighed end som Præsten Rygge fek ....«

»Ja da ja!« raabte Broder Svend sint, »ja da ja! Men Broder Peder, skal han ha' Straf, han, for sine Dyder? Forstaar du ikje kor skammeligt dette er, din Tomling? Forstaar du ikje, at paa den Maade opdrager en bare Snyltedyr istedenfor selvhjulpne Folk.«

»Det maatte væra hans stolte Bevidsthed ...«

»Stolte Bevidsthed! Hils du og sig Storthinget fra mig, at det kan være deres stolte Bevidsthed, at de er nogen store Potlepaver adle ihob ... Og saa kan du sige dem det, at der staar i Bibelen:

»At den som har, ham skal gives — Opmuntringspræmie, forstaar du — men den som ikke har, ham skulde endog fratages det han' har.« Det høres hardt; men det vilde være det sundeste her i Landet. Forstaar du saapassa, din Saabedolk?«

Imidlertid ... alt jævner sig gjerne med Tiden. Her var nok af andet at tænke paa, om man skulde holde Hodet over Vandet. Skibet, som bar dem, maatte forlades, og

fast Land maatte naaes. Hvorhen og hvorledes?

Lina vilde ikke til Byen; ikke for nogen Pris.

Og Broder Svend! Ja — han sa' ingenting denne Gangen; han tiede ligesaa omhyggelig som Malla. Men de vidste jo altfor godt, hvad han ønskede.

Og Broder Peder gik endelig, med megen Frygt, med paa at kjøbe en Landeiendom, en halv Mils Vei udenfor Byen.

»Der kan vi leve, som vi selv vil — og som vi nu maa,« sa' Lina.

»Og der blir vi aldrig hverken husløs eller brødløs,« lagde Broder Svend til.

Det var et Syn — at se dem paa Leikvold.

Malla med alle Husets Strømper paa sin Samvittighed.

Lina og Broder Svend paa Hodet i Havesengene, for at saa eller luge eller høste; fra tidlige Morgen til sene Kveld.

For Haven — Haven skulde kaste mest af sig, sa' Broder Svend. Hele Omegnen der havde alt lært at kalde ham »Broder Svend«.

Præsten gik ledig og saa til og røgte.

»Det er godt, han har Tobakken,« sa' Lina.

»Ja, Gudskelov for det,« sa' Svend.

Peder taalte ikke at bøie sig det gran. Da sortnede det for Øinene hans. Men han tørrede Kirsebærblade og blandede i Petumen for at gjøre den drygere og billigere; og Kirsebærbladene fik mer og mer Overtaget i Blandingen.

Og endda røgte Broder Svend aldrig andet end det, som Broder Peder havde karet ud i Askekoppen; der slang adskilligt urøgt iblandt, siden han saa saa daarligt. Men lugte gement, det gjorde det, det var baade vist og sandt.

Det største Syn var alligevel at se Broder Svend kjøre tiltorvs og staa i egen Person paa Torvet og sælge Kaal og Gulerødder.

»Nei sjaa Ryggen du,« sa' Fiskerne nederst nede og krabbede sig frem for at se rigtig vel paa ham, saa de kunde fortælle det udover alle Strandsidderbrygger og Smaaholmer — om Eftermiddagen, mens de vaskede Slo og Skjæl af Fingrene sine.

Og Kjøbmænd og Haandværkere samlede

sig om ham og tog et Morgenbad i hans friske Humør.

»Humøret kan ingen ta' fra mig, ikke engang Storthinget,« sa' Broder Svend og var den lykkeligste af dem alle. Det var ham, som prated, for de andre havde saa vanskeligt for at gjøre sig hørbare for ham.

En Morgen kjøbte Konsul Hatteland hele Kjærren af ham.

Og Broder Svend gjorde sig en særs Fornøielse af at kjøre det altsammen udgjennem Strandgaden til sit eget gamle Hus — og bære det ind, Kurv for Kurv ned igjennem Sjøhusgangen og tømme det i sin egen gamle Sjøhussval.

Han stod atter henrykt i Tralen. Og gik atter et Øieblik henrykt ind i Kontoret — efter at ha' tørret sig forsigtig paa Matten — for at beundre den overmenneskelige Evne i hans egne gamle Vægsmørerier.

Men — Udbyttet af Gaardsdriften var, trods Broder Svends Meriter baade paa Gaarden og paa Torvet, simpelthen magert. Det vidste Peder, som førte Regnskabet med Kjæmpetal, altfor godt. Derfor vilde han nødig vise de andre det.

Og Udbyttet vilde vistnok blevet ligesaa daarligt, om han havde sat Pengene andetsteds.

For Peder kunde spare og lægge op, det kunde han. Men disponere Midlerne godt, det kunde han ikke. Han fik intet Aar mer end tolv til femten Hundrede Kroner ud af sine Midler. Og efterhvert blev det mindre og mindre, for han tabte af Kapitalen.

Der kom et Krach over Byen og dens Omegn. Han tabte paa et Hus, han havde sat formeget i. Hans Eiendom faldt i Pris, og et Laan, han havde givet Paulus i Amerika, gik tabt for dem alle.

Alt det de sparkede og sparede, saa var det ikke mer end saavidt Baaden bar.

Malla blev værkbruden af Gigt, saa hun maatte først til Bad og senere tilsengs. Og det saa sandelig ud, som det var for bestandig.

Det var baade dyrt og trist.

Lina slæbte sig tildøde. Og Svend lod sit Humør skinne.

Men Peder blev mer og mer indesluttet og hypokonder.

Saa tog Waldemar Kant ogsaa Afsked. Med Ro og Værdighed. Og han fik to Tusen

to Hundre Kroner i Pension. Stakkar, han eiede jo ingen Verdens Ting.

Det var Draaben, som fik Bægeret til atter at flyde over for Peder.

Han var ikke misundelig; det var ikke det. Men at Waldemar skulde faa givendes mer end dobbelt af, hvad han og Lina kunde skrabe sammen baade ved Renter og Arbeide, det pinte ham mer, end han selv vilde være ved.

Og Broder Svend begyndte med sit gamle:

»Ka har du igjen?«

Bare at det nu hed:

»Ka har en igjen i dette Landet? Ellers i Verden er det Pligt at spare, og Ære at spare; men her er det Skam og Skade. Ellers faar en Præmie for at arbeide sig selv frem i Velstand, og med det sin Familie frem og sin Bygd og sit Land frem; her — faar en Straf for det. Ødselheden belønnes, og Nøisomheden afstraffes. Jeg kunde ærgre mig ihjel, kunde jeg.«

Broder Svend talte, som han havde sparet hele sit Liv, og som han var en eneste stor Knurrepotte.

Værre for Peder var det, at Læreren der i Sognet slog sig sammen med ham paa de daglige Ture og pustede til Ærgrelsen.

Han fortalte, at det norske Storthing havde havt Forslag om Selvpensionering for Statens Tjenestemænd helt fra 1833 — snart Hundre Aar —. Men trods alle Kommitteer og Privatforslag o. s. v., saa var vi endnu lige langt komme.

I Norge burde alle gjøre som Lærerne i Kristiania, da Pensionskassen ifjor blev oprettet og deres gamle Indskud blev tilbudt tilbagebetalt, eller ogsaa anvendt til længst mulig Annulering af de nye Indskud. De fleste valgte at faa Kapitalen frigjort — ikke for at spare den. Men allesammen for at ta' sig en Udenlandstur og ture Pengene væk.

For alt i Verden ikke Formue!

For da holdt Oplysningsvæsenets Fond akkurat saa meget tilbage af deres berettigede Pension, som de havde Formuesrenter til.

Vitterlig sandt!

Og saa fortalte han en haarreisende Histo-

rie om en Lærerinde, som havde pinet og sparet for at forbedre sine og sin lamme Søsters Kaar i Alderdommen:

Der blev trukket netop saa meget fra. som hun havde sparet, Tossen.

XVIII.

Peder tumlede lange Ture alene og blev mer og mer grublende.

Stakkar han bad saa jævnt paa sin fjerde Bøn, og han sang saa trofast paa sin Yndlingssalme: Sørg o kjære Fader du. Men han havde aldrig troet, at Næringssorg skulde været saa tung.

Og saa pinte det ham saa forfærdeligt, at hele Byrden skulde ligge paa Lina, for det gjorde den.

Hun var et Arbeidsmenneske som faa; det viste sig bedst nu.

Om det saa var at sage eller maake eller spade, saa tog hun ivrig fat. Der var ikke den Ting, som var fastfrosset for hende.

Men — det lille fine Ansigt var bleven saa rynket og skarpt. Og Udtrykket næsten haardt.

Det var rent uhyggeligt at se paa, naar han kom hende saa nær, at han kunde se.

Og andet end Skind og Knogler var der næsten ikke paa hende.

Fra begge Gutterne hørte de helst lidet; og lidet opmuntrende var det, de hørte. Det gik ikke videre for dem derborte. Den tredie havde de ikke hørt fra paa Aarevis, hverken Brødrene eller Forældrene; han var visselig kommen bort i Malstrømmen.

Saa derfra var heller ingen Hjælp at vente for Lina.

Det klang baade lidt bittert og lidt uegte naar hun fremdeles tog til sit trøstefulde Paradoks:

»Det er godt at ha' det vondt.«

Peder tuslede sine Ture og tvistede med sine tunge Tanker. Og tyngst var den, at det var bedst, om han selv fik gaa bort, for da fik Lina hele tolv Hundre Kroner i Pension: sex Hundre af Statskassen og sex Hundre af det geistlige Fond.

Altsaa et Menneske mindre i Husholdningen og dobbelt op at leve af!

Det var saa urimeligt, som det kunde være. Men det var saa. Ingen kunde tænke sig

noget urimeligere i Verden. Men det var saa — og blev saa.

En Nat, de begge laa vaagne og kastede sig, sa' han det til Lina, saa underlig saart og trøstesløst:

»Det var bedst, om jeg fik dø!«

»Fy dig, hvordan du snakker.«

»Jo, for da fik du Pension — og saa var dere alle vel forsørget.«

»Sligt maa aldrig komme over vor Mund. Peder. Ikke engang i vore Tanker. Kommer det der, saa skal det paa Dør paa Timen. Hvad er det du altid har citeret efter Luther: Vi kan ikke forbyde Fuglene at flyve over vort Hoved, men vi kan forhindre dem fra at slaa sig ned og bygge Rede i vort Haar.«

En Stund efter sa' Peder:

»Vi kunde kanske fortælle Storthinget, hvor lidet vi nu har at leve af, og at din Arbeidskraft minker.«

Lina rettede sig:

»Jeg er fra Storeskeid; der tigged vi aldrig,«

»Ja men Lina, dette er ikke ...«

»Vi vil ikke tigge. Nei, det vil vi ikke paa nogen Maade, Peder,« og der var Graad

i Stemmen. »En Ting har jeg da endnu igjen fra min gamle gjæve Bondeæt, og det er en Stolthed, som til sidste Stund forbyr mig at gaa til andre med min Trang, hverken til private eller offentlige ... Og jeg er endnu, Gudskelov, baade stærk og frisk .... De vilde heller ikke tro os engang, om vi tiggede. Eiendes Penger er eiendes Mistanke .... Nei! .. Kan vi ikke greie det paa andet Vis, saa er vi saa gamle nu alle fire, at vi faar friste at ta lidt tilhjælpes hvert Aar af Kapitalen.«

»Er du gal, Lina! Det er netop det, som aldrig, aldrig hører du, maa ske. Det straffer sig og tar en Ende med Forfærdelse. Det maa aldrig gjøres.«

»Jo — heller end at tigge,« sa' den lille reducerede Præstefrue fast.

»Og jeg fristes sandelig til at sige høit for Alverden som Broder Svend:

Hvad har vi igjen for Sparingen vor?«

»Lina, tænk om et Dampskib, som manglede Kul, vilde brænde op Skroget.«

»Ja netop! Brænde af Skroget, men ikke brænde op Skroget. Det er netop det, som

er gjort mangen Gang, og som har reddet baade Folk og Skib.«

»Du maa ikke snakke saadan, Lina; nu gaar det sandelig rundt for mig.«

»Jamen hvorfor har vi sparet, Peder? Sig mig det. Var det ikke for at ha' noget at ta' af i Sygdom eller Alderdom? Hvad Gavn er der i livslang, pinefuld Selvfornegtelse, naar vi aldrig tør røre ved det, vi har sparet?«

»Renterne da, Lina, Renterne! Ta'r du af Kapitalen, blir der tilslut ingen Ting igjen, og saa skal du og Malla og Svend og jeg — allesammen — leve, af hvad? Skal vi gaa hen og dø sammen, naar vi har spist det op? Er du gal?«

»Ja, dette forstaar jeg ikke. Saa blir det jo bare at gjemme til Natten og gjemme til Katten. Det blir hele det livslange Regnestykkes Sum.«

»Ja, jeg forstaar det forresten heller ikke,« sa' Præsten lavmælt.

Han laa længe og kasted sig, saa Lina forstod, at han ikke havde det godt.

Endelig kom det paany, saa usigelig saart:

»Alt blev bedre, om jeg var borte.«

Da krøb Lina bort til ham og la Armen om hans Hals — og Gamlepræsten græd som et Barn i hendes Arm.

Kort efter kom der Brev fra Paulus i Landflygtighed. Han stræved haardt derborte i Amerika. Havde baade Familie og Kompagnon. Men Kompagnonen havde snydt ham og var flygtet; saa — han maatte ha' Pengehjælp. Et Par Tusen, ellers røg han overende. Om Faren kunde. Han skrev saa saart og saa kjærligt — og at han var sanddru og ærlig, det vidste de.

Men Mor og Broder Svend maatte med blødende Hjerte forelægge ham deres hele Status og vise, at det var aldeles umuligt for dem.

Et Par Maaneder efter kom der et bittert Brev tilbage; fra en Søn, som stod paa Afgrundens Rand.

Bittert — ikke mod Far eller Mor eller Onkel, men mod Fædrelandet.

»Hvad har du igjen for Sparingen din, Far?

Du og Mor og vi alle har gaat og pint bestandig, og været ringere udstyrt og ringere

ıødt og ringere glædet end alle jævnbyrdige og jævnstillede. Og — Utak og Bagtalelse og Straf har været vor Løn i Landet. Der maa ikke spares i Norge; det er Nationalforbrydelse. Der maa ødsles derhjemme; det bringer Nationalbelønning. Tvi være dette Landet, som det stiger frem for mit syge og saare Sind.«

Men ét Lyspunkt oplevede de da alligevel.

En varm Sommerdag kom en Mand kjørende ud med to gamle Damer. To gamle Damer i høist aflægse Saloppersom.

Ja sandelig var det ikke Sanna og Janna!

Waldemar var død. Og Fruen paa Haug havde ogsaa maattet lægge sig ned og vende Næsen ret op for altid.

Tænk Sanna og Janna!

De bad ikke netop om Forladelse. Men selve deres Besøg og hele deres Færd og Hjertelag bad om Forladelse og viste fin Forstaaelse.

»Stakkar, der var igrunden ikke vond Bund i dem,« hviskede Svend.

»Nei vist,« svarte Lina, saa bare Peder hørte det. Og hun la til: »Aa nei! Der er noget godt hos alle.«

Peders og Linas Glæde og Elskværdighed kjendte ingen Grænser.

Selv Svend havde ikke et vondt Ord at sige, men mange baade gode og muntre.

Jamen omfavnede de ikke hverandre, og det saa det stod efter, før de skiltes.

»Sanna og Janna, Peder,« sa' Svend. De stod alle og saa fortænkte efter dem, da de var kjørt afsted. »De er som en Kikkert i to Afdelinger, som du ser tilbagers paa Livet igjennem.«

»Ja, den bagvendte Veien,« la' Peder stille til. »Alt blir saa bitte smaat.«

XIX.

Det var en Høstaften.

Malla laa i Sengen og tænkte som sædvanlig paa alt og ingenting.

Lina og Broder Svend kavede i Poteteskjælderen.

Broder Svend paa Træsko. Med rusket, gulfalmet Haar. Og med det fillede Slips op i Nakken, ovenom den miserable Snip. Men lige munter for det.

»Hei Hopparen, hei Springaren, hei Taabak i Pibaa.«

Drengen var paa Vor Frues Meieri med Eftermiddagsmelken. Og Broder Peder var ude og tuslede paa sin sædvanlige Aftentur.

Der var skymt nede i Kjælderen og raa, muggen Luft. Der stod en Lygt og oste paa en omvendt Tomtønde.

Poteterne var styrtet lige fra Kjærren

nedigjennem Kjældervinduet. Og nu stod de to og skoflede dem i Binger for Husbrug og i Sække for Salg.

»Naa er du vist træt, Svend. Gaa naa op du,« skreg Lina.

»Jeg! Bist du verrückt mein Kind!« Han stamped Takten i Stengulvet med Skoflen.

»Det var svært saa lidet Poteter, vi faar iaar.«

»Ja, faa og smaa, som Komlene paa Njaa. Men — saa blir Prisen saa meget større.«

»De sa' saa paa Tu — baade han og hu.«

»Vent til Broder Svend kommer paa Torvet, saa skal du se, kor Pengene i Bøssen klinger — straks Æplene af Kjærren springer. Var det ikke saa Afladskræmmeren sa'? Kom og kjøb — bonum plusquamperfectum, siger jeg, og da kan du tro, de kappes.«

»Ja du Svend, du Svend!«

»Hattaland, Kattaland, Leikvold og Skjei — Herregara adle dei! Her skal de se Poteter, som har vasket sig!«

»Aa nei, det er nok os, som faar vaske os, Svend,« skreg Lina borti Øret paa ham.

De reiste og retted sig lidt, før de tog paa igjen.

»Se saa min Pige, sa' Manden til Mærraa!«

Lina maatte le af ham. Men hun tog sig straks:

»Jeg liker ikke, at jeg endda ikke hører Peder rusle ovenpaa.«

Det blev noksaa tusmørkt for Peder paa Hjemveien. Det var holdt op at regne. Men han havde god Brug for Paraplyen alligevel. Han følte sig for med den. Og da han kom til Leikvoldbroen, var han særs taknemmelig for den.

For Broen var uden Rækværk. Bare en stor Kantbjælke paa hver Side. Saadan en som Bønderne der vest kjøber paa Vragauktion; med store Huller i efter Skibsnaglerne. Og den slog Præsten imod med Paraplyen, saa var han sikker.

Men han slog saa godt, at han slap Haandtaget. Og da han saa instinktivt steg lidt tilside og bøiede sig efter sin Paraply, stødte han mod Kantbjelken og tumlede, svimmel som han var, i Elven.

»Nei, naa er det for mørkt for Peder,« raabte Lina i Øret paa Svend. »Naa vil jeg rigtig ønske, jeg hørte ham.«

»Pyt,« sa' Broder Svend, »han har Paraplyen i Haanden; og han kan jo Veien udenad, ved du.«

En Stund gik.

»Nei Svend! Naa skal det være nok for ikveld. Naa maa vi se efter Peder. Jeg kan ikke skjønne, at vi ikke hører ham oppe endda.«

Hun tog Lygten, og de kravled op Kjælderhalsen.

Det var jo ganske mørkt jo! Og Lygten gjorde Mørkevæggene derude endnu mørkere. Selv Svend blev urolig og gik rundt baade inde og ude og raabte:

»Peder! Peder!«

»Her er naa alslag og,« raabte Lina. Uroen hvirvlede det gamle Storø-udtryk op fra Dybet. »Her er naa alslag og!

Spring bort, Svend, og bed Even være med nordefter Veien til Vandet.«

Og dermed for hun selv foran nordover med Lygten.

Broder Svend, stakkar, sprang, saa han snublede og laa med et Støn, saa lang han var, foran Bislaget til Even Leikvold.

Men ikke mange Sekunder efter sprang de

hæsblæsende nordover og fandt paa Broen Fruen — med Præstens Paraply!

Hun nidstirrede Broder Svend i Synet og skreg fortvilet i hans Øre:

»Han kan da vel ikke selv ....«

Længer kom hun ikke, før Svend stoppede hendes Mund med et:

»Er du fra Forstanden, Lina ...?«

Samtidig kom Drengen kjørende hjemover med den separerte Melk, som de skulde have til Kveldsgrøden.

Han havde ingen Præst mødt.

Nu var Lina kold og klar igjen og forsvandt med Lygten paa østre Elveside, mens hun pegte og raabte:

»Led dere paa andre Siden!«

Men der var ikke lang Bredden at lede paa, for Broen laa næsten lige nede ved Leikvoldsvandet; og Elven var voldsom stor af alt Høstregnet og førte lige paa Vandet, saa Strømhvirvlerne med Dagen saaes langt udover Fladen.

Og udover Hvirvler og Flade og ind i det svarte Mørke lød de hjertesaare Raab:

»Peder ... Peder ... Peder ...«

Folk kom alt flere og flere til. Og Tilraab og Svar hørtes, mens Lygter blinkede langs hele Stranden.

Og saa blev der roet, og der blev soknet Kveld og Nat udover.

Nei!

Endelig fandt de Hatten svømmende langt sør ved Sivene. Men Præstens Lig, som de nu bare søgte, det fandt de ingensteds.

Da skreg Even Leikvold i Øret paa Broder Svend; de var i samme Baad:

»Me maa ha' en kvide Hane, før finde me han ikje. En kvide Hane! Den kvide Hanen den gale' trast, han kjeme der Liget liggje; det veid eg saa vel fraa den Gongen Morbror min bleiv her i Vatne' ... Men kvide Hane,« han kløddе sig under Sydvesten, »kvide Hane veid eg verkelig ikje af før heilt sø' paa Øksnavad.«

»Hvem vil springe til Øksnavad efter den hvide Hanen?« brølte Broder Svend indover Stranden.

Og straks løb et Par Unggutter i Vei.

Det varte en Time, før de kom tilbage med Hanen.

Broder Svend kom til Stranden og tog den. Even Leikvold rodde, og Bror hans sad færdig med Soknedræggen.

Broder Svend klappede Hanen opmuntrende.

De begyndte opved Strømmen i stor Forventning; men først langt ud paa Vandet gol endelig den kvide Hanen, saa det skingred.

Broder Svend klappede den taknemmelig; Even andøvede, og Dræggen gik tibunds.

Jo ganske rigtig. Der hakede den i noget, som gav efter. Og Præstens Lig var fundet.

Ikke længe efter gik der ved Lygteskinnet et sorglammet Følge tilgaards.

En stor, stærk Bror, som hele Veien vilde bære sin spæde Bror i sine Arme, alene. Og en Hustru, som gik taus og fast ved Siden og holdt sin Mands kolde Haand.

Men ved Gaardsgrinden laa der en lang, flad Runesten, som brugtes til Bænk. Der slap Broder Svend sig ned med sin Byrde, brast i Graad og raabte til det Lig, han holdt i Armen:

»Broder Peder ... Broder Peder ... kom igjen ... kom igjen!«

Det var saa hjertesaar en Scene, at de fleste graad.

»Svend da!« sa' Lina fast. Og begge bar ham sammen ind.

